

HUMOR WONTEN ING DHAGELAN MATARAM BASIYO CS

SKRIPSI

Dipunaturaken dhateng Fakultas Bahasa dan Seni

Universitas Negeri Yogyakarta

minangka Jejangkeping Pandadaran

kangge Anggayuh Gelar

Sarjana Pendidikan

kasusun dening:

Sinta Yuni Sudarminto

NIM. 10205241040

PROGRAM STUDI PENDIDIKAN BAHASA JAWA

JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA DAERAH

FAKULTAS BAHASA DAN SENI

UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA

2014

PASARUJUKAN

Skripsi kanthi irah-irahan *Humor wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs*
menika saged dipunuji awit sampun pikantuk pasarujukan dening dosen
pambimbing.

Yogyakarta, 11 September 2014

Dosen Pambimbing

Dra. Siti Mulyani, M.Hum.

NIP. 19620729 198703 2 002

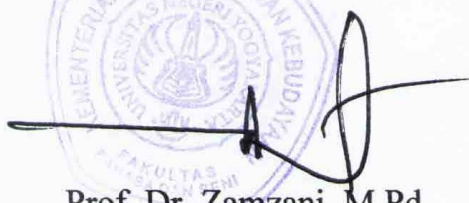
PANGESAHAN

Skripsi kanthi irah-irahan *Humor wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs* menika sampun dipunandharaken ing salebeting pendadaran wonten ing sangajengipun *dewan penguji* rikala tanggal 26 September 2014 saha dipuntetepaken lulus.

DEWAN PENGUJI

Asma	Jabatan	Tapak Asma	Tanggal
Dr. Suwardi, M.Hum.	Ketua Penguji		3/10 2014
Avi Meilawati, S.Pd., M.A.	Sekretaris Penguji		3/10 2014
Drs. Afendy Widayat, M.Phil.	Penguji I		30/9 2014
Dra. Siti Mulyani, M.Hum.	Penguji II		2/10 2014

Yogyakarta, 6 Oktober 2014
Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta
Dekan,

Prof. Dr. Zamzani, M.Pd.
NIP. 19550505 198011 1 001

WEDHARAN

Ingkang tandha tangan ing ngandhap menika, kula:

Nama : Sinta Yuni Sudarminto

NIM : 10205241040

Program Studi : Pendidikan Bahasa Jawa

Fakultas : Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta

ngandharaken bilih *karya ilmiah* menika ingkang damel kula piyambak. Samangertos kula *karya ilmiah* menika boten dipunuji kangge pikantuk *gelar* sarjana pendidikan wonten Perguruan Tinggi sanesipun saha ingkang kula mangertosi ugi wosipun *karya ilmiah* menika boten dipunserat dening tiyang sanes kajawi perangan-perangan tartamtu ingkang kula pendhet minangka acuan kanthi adhedhasar tata cara saha etika nyerat *karya ilmiah* ingkang umum saha dipunserat wonten kapustakan.

Wedharan menika dipunserat kanthi saestu. Menawi samangke wonten kasunyatanipun wedharan menika boten leres, sedayanipun dados tanggel jawab kula pribadi.

Yogyakarta, 9 September 2014

Panyerat

Sinta Yuni Sudarminto

SESANTI

Dan hanya kepada Tuhanmulah hendaknya kamu berharap.

(QS. A Insyiraah: 8)

Aja gampang nyerah, Gusti Allah mesthi Paring Pitulung.

(Panyerat)

PISUNGSUNG

Kanthi hamuji sokur dhumateng Ngarsanipun Gusti Allah Inggang Maha Agung,
skripsi menika kapisungsungaken dhumateng tiyang sepuh kula kekalih, Bapak
Sudarsono saha Ibu Tuminah inggang sampun paring panggulawenthah,
panjurung, saha donga pangestu.

PRAWACANA

Puji sokur konjuk dhumateng Ngarsanipun Allah SWT ingkang tansah paring kasarasan, rahmat saha hidayahipun, satemah panyerat saged ngrampungaken skripsi kanthi irah-irahan *Humor wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs* saperlu kangge nggayuh *gelar* sarjana pendidikan.

Skripsi menika saged mawujud amargi wontenipun panyengkuyung saking kathah pihak, awit saking menika panyerat ngaturaken agunging panuwun dhumateng sedaya pihak ingkang sampun paring pambiyantu saha panyengkuyungipun, awit saking purwaka dumugi paripurnaning skripsi menika. Kanthi raos ingkang tulus panyerat ngaturaken agunging panuwun dhumateng:

1. Bapak Prof. Dr. Zamzani, M.Pd minangka dekan Fakultas Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta ingkang sampun paring idin ngrantam skripsi menika;
2. Bapak Dr. Suwardi, M.Hum minangka Pangarsa Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun paring idin kangge nglampahi panaliten menika;
3. Ibu Dra. Sri Mulyani, M.Hum minangka dosena pembimbing skripsi ingkang sampun paring panjurung, pamrayogi, panyaruwe, saha bimbingan kanthi sabar sadanginipun kula nyerat skripsi, satemah skripsi menika saged paripurna kanthi sae;
4. Ibu Dr. Mulyana, M.Hum minangka *Penasehat Akademik* ingkang sampun paring bimbingan, *motivasi* saha panjurungipun sakdangunipun kula sinau wonten ing Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah Fakultas Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta;
5. Bapak saha Ibu dosen Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah awit sedaya ngelmu ingkang mumpangat sanget kangge kula;
6. *Staf* karyawan Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah awit sedaya pambiyantunipun;
7. *Dewan penguji Tugas Akhir Skripsi* ingkang sampun paring pambiji saha pamrayoginipun;

8. Tiyang sepuh kula, Bapak Sudarsono saha Ibu Tuminah saha sedaya kulawarga ingkang sampun paring panjurung;
9. Kanca-kanca PBD 2010 mliginipun kelas A saha sedaya *pihak* ingkang sampun paring panjurung saha pandonganipun dhateng panyerat, satemah skripsi menika saged paripurna kanthi sae.

Panyerat ngrumaosi bilih skripsi menika taksih tebih saking sampurna, awit saking menika sedaya pamrayogi menapa dene panyaruwe ingkang tumuju murih jangkeping skripsi menika tansah katampi kanthi sukaning manah. Panyerat ugi gadhah pangejeng-ajeng mugi-mugi skripsi menika saged migunani tumrap sinten kemawon ingkang maos. Mugi-mugi skripsi menika saged murakabi.

Yogyakarta, 9 September 2014

Panyerat

Sinta Yuni Sudarminto

DHAFTAR ISI

	Kaca
IRAH-IRAHAN	i
PASARUJUKAN	ii
PANGESAHAN	iii
WEDHARAN	iv
SESANTI.....	v
PISUNGSUNG	vi
PRAWACANA	vii
DHAFTAR ISI	ix
DHAFTAR TABEL	xi
DHAFTAR LAMPIRAN	xii
DHAFTAR CEKAKAN	xiii
SARINING PANALITEN	xv
 BAB I. PURWAKA	
A. Dhasaring Panaliten	1
B. Underaning Perkawis	4
C. Watesaning Panaliten	5
D. Wosing Perkawis	5
E. Ancasipun Panaliten	6
F. Paedah Panaliten	6
G. Watesaning Istilah.....	6
 BAB II. GEGARAN TEORI	
A. <i>Humor</i>	8
1. Pangertosan <i>Humor</i>	8
2. Jinising <i>Humor</i>	9
3. Fungsi <i>Humor</i>	26
B. Dhagelan Mataram Basiyo cs	29

C. Panaliten ingkang Gayut.....	30
D. Nalaring Panaliten	31
BAB III. CARA PANALITEN	
A. Jinising Panaliten	33
B. <i>Data saha Sumber Data</i>	33
C. Cara Ngempalaken <i>Data</i>	34
D. Instrumen Panaliten	36
E. Cara Analisis <i>Data</i>	37
F. <i>Validitas saha Reliabilitas Data</i>	37
BAB IV. ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGANIPUN	
A. Asiling Panaliten.....	41
B. Pirembagan	53
1. <i>Humor Setunggal Ukara</i>	53
2. <i>Humor Kalih Ukara</i>	55
3. <i>Humor Dialog</i>	61
4. <i>Humor Cariyos</i>	74
5. <i>Humor Definisi</i>	85
6. <i>Humor Permainan Kata (pun)</i>	86
7. <i>Humor Tolak Bala</i>	89
8. <i>Humor Interupsi</i>	89
9. <i>Humor Pematah</i>	99
BAB V. PANUTUP	
A. Dudutan.....	104
B. Pamrayogi	104
C. <i>Implikasi</i>	105
KAPUSTAKAN	106
LAMPIRAN	108

DHAFTAR TABEL

	Kaca
Tabel 1: <i>Kartu Data</i>	35
Tabel 2: Wujud, Topik, saha Fungsi <i>Humor</i> wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs	40
Tabel 3: Analisis Wujud, Topik, saha Fungsi <i>Humor</i> wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs	108

DHAFTAR LAMPIRAN

	Kaca	
1. Analisis Wujud, Topik, saha Fungsi <i>Humor</i> wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.....		108

DHAFTAR CEKAKAN

A: Agama
B: Bambang
BA: Bu Arjo
BB: Bu Basiyo
Bj: Beja
Bpk: Bapak
BS: Bapakipun Siti
Bsn: Besanan
Bsy: Basiyo
B1: Blantik 1
B2: Blantik 2
Ca: Cariyos
Ci: Cil
Cs: *Cum Suis*
D: Dialog
Df: *Definisi*
E: *Etnis*
GB1: Garwa Blantik 1
GG: Gatutkaca Gandrung
H: *Hiburan*
I: *Interupsi*
Jk: Juru kunci
K: *Kritik*
Ka: Kang
Ku: Kalih ukara
M: Maryati
Mbc: Mbecak
Mbk: Mbokne
Mbl: Mblantik

Mh: *Media hiburan*
Mi: *Media informasi*
MKK: Maling Kontrang Kantring
Mr: Marno
Ng: Ngandharaken *gagasan*
Ngdn: Ngedan
P: *Pergaulan*
PA: Pak Arjo
PB: Pak Basiyo
PJ: Pangkur Jenggleng
Pk: *Permainan kata (pun)*
Pkn: Pakne
PNS: Pak Narto Sabdo
Sa: Sardono
Si: Siti
Se: Senuk
Sk: Sarana *kritik*
Su: Setunggal ukara
Tb: *Tolak bala*
Tbc: Tukang becak

HUMOR WONTEN ING DHAGELAN MATARAM BASIYO CS

dening:

Sinta Yuni Sudarminto

NIM. 10205241040

SARINING PANALITEN

Panaliten menika gadhah ancas kangge ngandharaken *humor* wonten ing Dhagelan Matram Basiyo cs. *Humor* kaandharaken ngengingi bab wujud, topik, saha fungsipun.

Panaliten menika kalebet panaliten *deskriptif*. Data ing panaliten menika awujud tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara. Sumber *data* panaliten menika 7 *file mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs kanthi irah-irahan Besanan, Gatutkaca Gandrung, Maling Kontrang Kantring, Mbecak, Mblantik, Ngedan, saha Pangkur Jenggleng. Caranipun ngempalaken *data* nggih menika ngginakaken *teknik sadap* saha nyathet. *Data* dipunanalisis ngginakaken analisis *deskriptif* kanthi ngandharaken wujud, topik, saha fungsi *humor*. Anggenipun manggihaken *validitas data* inggih menika ngginakaken *validitas semantis* saha *triangulasi teori* wondene anggenipun manggihaken *reliabilitas* ngginakaken *reliabilitas stabilitas*.

Asiling panaliten ngandharaken wujud, topik, saha fungsi *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs. Wujud *humor* ingkang kapanggihaken inggih menika *humor* setunggal ukara, kalih ukara, *dialog*, cariyos, *definisi*, *permainan kata* (*pun*), *tolak bala*, *interupsi*, saha *pematah*. *Humor* setunggal ukara topikipun hiburan kanthi fungsi minangka *media hiburan*. *Humor* kalih ukara topikipun hiburan saha *kritik*. *Humor* kalih ukara topik *hiburan* fungsipun *media hiburan* saha sarana ngandharaken *gagasan*. *Humor* kalih ukara topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*. *Humor dialog* topikipun *hiburan*, *kritik*, *pergaulan*, saha *etnis*. *Humor dialog* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan* saha sarana ngandharaken *gagasan*. *Humor dialog* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*. *Humor dialog* topik *pergaulan* fungsipun *media hiburan* saha *media informasi*. *Humor dialog* topik *etnis* fungsipun *media hiburan*. *Humor cariyos* topikipun *hiburan*, *pergaulan*, *kritik*, saha *agama*. *Humor cariyos* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor cariyos* topik *pergaulan* fungsipun *media informasi*. *Humor cariyos* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*, *media informasi* saha *media hiburan*. *Humor cariyos* topik *agama* fungsipun *media hiburan*. *Humor definisi* topikipun *hiburan* kanthi fungsi minangka *media hiburan*. *Humor permainan kata* (*pun*) topikipun *hiburan* kanthi fungsi *media hiburan*. *Humor tolak bala* topikipun *hiburan* kanthi fungsi sarana ngandharaken *gagasan* saha *media hiburan*. *Humor interupsi* topikipun *hiburan* saha *pergaulan*. *Humor interupsi* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor interupsi* topik *pergaulan* fungsipun *media hiburan*. *Humor pematah* gadhah topik *hiburan* saha *kritik*. *Humor pematah* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor pematah* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*.

BAB I

PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten

Sedaya masarakat limrahipun betah *hiburan*, menapa malih bilih saben dintenipun kathah padamelan ingkang dipuntindakaken. Salah satunggaling tuladha *hiburan* inggih menika *humor*. *Humor* kathah kita panggihaken wonten ing adicara *televisi*. Adicara *televisi* ingkang ngewrat *humor* tuladhanipun Pangkur Jenggeng, Srimulat, Kethoprak *Humor*, *Yuk Keep Smile*, *Opera Van Java*, saha sanes-sanesipun.

Sanesipun *humor-humor* ingkang *moderen*, wonten ing pagelaran seni *tradisional* ugi kathah ingkang ngewrat *humor* ing antawisipun ringgit purwa, kethoprak, ludruk, lenong, saha dhagelan. *Humor-humor* ingkang sipatipun *tradisional* boten kalah lucu menawi katandhingaken kaliyan *humor moderen* saha kathah dipundadosaken *inspirasi*. *Ide* utawi gagasan saking paraga *humor tradisional* kala mangsa dipunginakaken dening para paraga *humor* ingkang langkung *junior*.

Humor moderen menapa dene *tradisional* gadhah titikan bilih saged damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem. Pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem menapa boten menika gumantung saking paraga *humor*. Paraga *humor* kedah kagungan kaprigelan anggenipun ngothak-athik basa ingkang awujud tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukaranipun. Kajawi menika, para paraga ugi kedah saged matrapaken tindak-tandukipun supados nuwuhaken *humor*.

Kaprigelan paraga *humor* anggenipun ngothak-athik basa ingkang awujud tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara wau gayut kaliyan kadadosan wonten ing masarakat. Maneka warni kadadosan menika gayut kaliyan jinising *humor* ingkang katingal saking topikipun. Topik *humor* inggih menika menapa wos ingkang karembag wonten ing *humor*. Topik *humor* biasanipun gumantung saking bab ingkang saweg *populer* wonten ing masarakat. Ngginakaken topik ingkang *populer* supados langkung narik kawigatosanipun pamiarsa utawi pamriksa. Topik *humor* tuladhanipun inggih menika *kritik*, *etnis*, *seks*, *politik*, saha *agama*.

Topik *humor* saged dipunwujudaken utawi dipunandharaken kanthi maneka warni wujud *humor*. Sanajan topikipun sami ananging, saged dipunwujudaken ngginakaken wujud *humor* ingkang beda. Wujud *humor* inggih menika blegger utawi *format humor* ingkang kadamel dening para paraga *humoripun*. Wujud *humor* tuladhanipun arupi *satu baris*, *dua baris*, *dialog*, *cerita*, *puisi*, saha *kalimat topik*.

Kajawi wujud saha topik, *humor* ugi gadhah fungsi inggih menika kangge ngandharaken *gagasan*, *media hiburan*, *media informasi*, ngirangi *stress*, saha caos *kritik*. *Humor* minangka salah sawijining *hiburan* ingkang saged ngirangi *stress* kangge para pamiarsa utawi pamriksa. Kajawi menika, *humor* paring *informasi* saha saged dipunginakaken kangge ngiritik prekawis ingkang saweg kadadosan, suasana ingkang boten dipunremeni, utawi tiyang sanes. Anggenipun ngiritik ngginakaken *humor* menika saged langkung *efektif* ananging, tetep lucu amargi suasanipun boten *serius*.

Wujud, topik, saha fungsi *humor* ingkang sampun dipunandharaken boten namung kaewrat wonten ing *humor moderen* ananging, ugi wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang kalebet seni *tradisional*. Menika ingkang dados dhasar dipunpilih Dhagelan Mataram Basiyo cs minangka sumber data. Salah satunggaling tuladha ukara ingkang ngewrat *humor* inggih menika “Pak...Pak...Panjenengan menika napa taksih sedherekipun yuyu kangkang to Pak? Kok mbrebes mawon.”, ngendikanipun Sardono. “Mbrebes pa Tegal?”, wangsulanipun Pak Basiyo.

Pethikan gineman ing nginggil ngemu wujud *humor permainan kata (pun)*. Ukara menika kalebet *humor* katitik saking latar *mp3* ingkang nedahaken bilih para pamiarsa utawi pamriksa sami gumujeng. *Humor* menika kalebet *humor permainan kata (pun)* amargi wonten ing *humor* menika Pak Basiyo ngendika “Mbrebes pa Tegal?” saderengipun Sardono nyebut tembung “mbrebes” ingkang karekipun medal luh wonten paningalan lajeng dening Pak Basiyo tembung menika dipunsimpangaken dados salah sawijining nama papan.

Pethikan gineman ing nginggil katingal saking topikipun kelebet *humor hiburan* amargi wosipun *humor* menika saged damel gumujeng. Wosing *humor* ing nginggil ngewrat tembung ingkang saged damel gumujeng inggih menika tembung “mbrebes” ingkang dipunsimpangaken dening Pak Basiyo rikala mangsuli ngendikanipun Sardono.

Humor menika menawi katingal saking fungsipun inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun Pak Basiyo anggenipun

nyimpangaken tembung “mbrebes” gadhah ancas paring hiburan dhateng pamiarsa utawi pamriksa.

Tuladha ukara wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ing nginggil katingal bilih wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ngewrat wujud, topik, saha fungsi *humor*. Sanesipun tuladha ing nginggil taksih kathah malih wujud, topik, saha fungsi ingkang saged dipuntliti. Bab menika ingkang dados dhasar dipunpilih *Dhagelan Mataram Basiyo cs* minangka sumber data. Kajawi menika, Dhagelan Mataram Basiyo cs minangka *humor tradisional* ingkang boten kalah lucu kaliyan *humor moderen*. Basiyo menika salah satunggaling seniman *humor* senior ingkang kala mangsa *ide* saha gagasanipun dipunginakaken dening paraga *humor* ingkang langkung junior saengga Dhagelan Mataram Basiyo cs menika sae bilih dipuntliti.

B. Underaning Prekawis

Saking dhasaring panaliten ingkang sampun dipunandharaken, underaning prekawis saking panaliten menika wonten enem. Underaning prekawis kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

1. *Humor* saged kawujud saking basa ingkang dipunothak-athik.
2. *Humor* saged kawujud saking tindak tandukipun para paraga *humor*.
3. Wujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
4. Topik *humor* ingkang dipunginakaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.

5. Fungsi *humor* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
6. Respon para pamiarsa utawi pamriksa dhateng *humor*.

C. Watesaning Prekawis

Saking underaning prekawis, prekawis-prekawis dipunwatesi dados tigang prekawis ingkang kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

1. Wujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
2. Topik *humor* ingkang dipunginakaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
3. Fungsi *humor* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.

D. Wosing Prekawis

Saking prekawis-prekawis ingkang sampun dipunwatesi, saged dipunandharaken bilih wosing prekawis wonten ing panaliten menika wonten tiga ingkang kaandharaken ing ngandhap menika.

1. Kadospundi wujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs?
2. Menapa topik *humor* ingkang dipunginakaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs?
3. Menapa fungsi *humor* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs?

E. Ancasing Panaliten

Panaliten bab *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs gadhah tigang ancas ingkang kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

1. Ngandharaken wujuding *humor* ingkang wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
2. Ngandharaken topik *humor* ingkang dipunginakaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.
3. Ngandharaken fungsi *humor* ingkang saged kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.

F. Paedahing Panaliten

Panaliten bab aspek *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs menika gadhah paedah. Paedah saking panaliten menika wonten kalih ingkang kaandharaken ing ngandhap menika.

1. Panaliten menika dipunkajengaken saged nyukani sumbangan kangge ngelmu, utaminipun `bab *humor* abasa Jawi.
2. Panaliten menika dipunkajengaken saged dados rujukan kangge panaliten salajengipun ingkang gayut.

G. Watesaning Pangertosan

Humor inggih menika sedaya rangsangan ingkang sipatipun kangge *hiburan* saha saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem. *Humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs arupi ginemanipun para paraga

ingkang saged awujud tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara. *Humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo menika gadhah wujud, topik, saha fungsi. Wujud *humor* wonten ing *Dhagelan Mataram Basiyo cs* inggih menika *format* utawi blegering *humor*. Wujud *humor* menika ngewrat topik *humor* utawi wosing *humor*. Fungsi *humor* wonten ing *Dhagelan Mataram Basiyo cs* inggih menika menapa ingkang dados sebab paraga *Dhagelan Mataram Basiyo cs* anggenipun damel *humor*, menika saged dipuntingali saking wosing *humor* kasebut gadhah ancas menapa.

BAB II

GEGARAN TEORI

A. *Humor*

1. Pengertian *Humor*

Miturut Herawati (2007) *humor* inggih menika rangsangan ingkang saged ndadosaken raos nikmat. Raos nikmat menika saged ndadosaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem. Sami kaliyan pamanggihipun Herawati, miturut Sitanggang (1995) *humor* inggih menika sedaya rangsangan ingkang saged ndadosaken gumujeng penikmatipun. Miturut pamanggahipun Apte (Wijana, 2004: 37) gumujeng utawi mesem menika minangka *manifestasi eksternal* saking ngraosaken nikmatipun *humor*.

Kajawi katingal saking titikanipun ingkang saged damel gumujeng utawi mesem, *humor* ugi saged kawujud saking basa utawi tindak-tanduk. Miturut Mulyani (2001: 68) wujud rangsangan *humor* menika arupi *verbal* menapa dene *nonverbal* ingkang saged damel gumujeng utawi mesem. Langkung wiyar malih Wijana (2004: 37) ngandharaken bilih wonten tigang aspek *humor* ingkang kedah dipungatosaken inggih menika:

- a) stimulusipun arupi tindakan *verbal* utawi *nonverbal*,
- b) alat persepsi saha evaluasinipun arupi *aktivitas* kognitif utawi intelektual, saha
- c) responipun arupi gumujeng utawi mesem.

Saking mapinten-pinten pangertosan *humor* wonten ing nginggil, saged dipundamel dudutan bilih *humor* inggih menika sedaya rangsangan ingkang ngemu titikan saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem.

Gumujeng utawi mesem menika minangka tandha ingkang saged katingal bilih pamiarsa utawi pamriksa saged ngraosaken nikmat sawijining *humor*. Paraga *humor* menika anggenipun damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem saged arupi tindakan *verbal* utawi *nonverbal*.

2. Jinising *Humor*

Jinising *humor* menika kathah sanget, saha saged dipuntingali miturut mapinten-pinten aspek ingkang beda. Jinising *humor* saged dipunperang miturut wujud saha miturut isi topikipun. Pamanggih menika dipunandharaken dening Yunus (1997). *Humor* miturut wujudipun gumantung kaliyan cara paraga anggenipun ngandharaken *humor*ipun. Wujud *humor* menika wonten kalih dasa ingkang kaandharaken wonten ing ngandhap menika (Yunus, 1997: 18-31).

a) *Humor sebaris*

Humor sebaris inggih menika *humor* ingkang kawujud saking setunggal larik utawi setunggal ukara. *Humor* menika boten wonten sambunganipun amargi ingkang ngewrat *humor* setunggal ukara kemawon.

Tuladha:

Wah...pit e nganti ora ketok ketutupan bokonge. (Djaka Lodang 18/ 29 September 2012/ hal. 35)

Humor wonten ing nginggil kalebet *humor sebaris* amargi ukara wonten ing nginggil ngewrat *humor* ingkang kadadosan saking setunggal ukara. *Humor* ingkang kaewrat inggih menika bilih tiyang ingkang nitih sepedha awakipun lema saengga diibarataken “pit e ora ketok ketutupan bokonge”.

b) *Humor dua baris*

Humor dua baris inggih menika *humor* ingkang kawujud saking kalih larik utawi kalih ukara. Kalih ukara menika sami gayut saha dados setunggal *humor*, boten saged menawi dipunpisah. Menawi dipunperang dados kalih dereng saged dados *humor*.

Tuladha:

Limang ewu rupiah wis udu minangka hadhiah meneh. Iku wis minangka *penghinaan*. (Yunus, 1997: 19)

Ukara wonten ing nginggil kalabet *humor dua baris* amargi kalih ukara menika ngewrat *humor*. Kalih ukara menika sami gayut, ukara ingkang sepisan nyebut bilih gangsal ewu rupiah boten minangka hadhiah ananging ukara salajengipun dipunsebut bilih menika minangka *penghinaan*.

c) *Humor dialog*

Humor dialog inggih menika *humor* ingkang awujud pacelathon saking para paraga. Pacelathon wonten ngriki dados setunggal perangan ingkang ngewrat *humor*. *Humor dialog* saged wonten sedaya gineman utawi wonten pungkasaning gineman.

Tuladha:

Tini : Kadospundi Bu Dhokter supados anak kula boten asring nyokot diri?
 Bu Dhokter: Gampang wae Bu, coba tangane diwei sarung.
 Tini : Diparingi sarung napa Bu Dhokter?
 Bu Dhokter: Ditumbaske sarung tangan mawon.
 (Herawati, 2008: 58-59)

Dialog ing nginggil kalebet *humor dialog* amargi antawisipun Tini kaliyan Bu Dhokter wonten pirembagan saha ukaranipun Bu Dhokter menika ngewrat

humor. *Humor* ingkang kaewrat inggih menika rikala Tini nyuwun pirsu kados pundi supados putranipun boten nyokot driji, Bu Dhokter mangsuli bilih astanipun kedah dipunparingi sarung tangan.

d) *Humor dalam bentuk cerita*

Humor dalam bentuk cerita inggih menika *humor* awujud cariyos ingkang sipatipun *deskriptif*. *Humor* awujud cariyos menika arupi cariyos awujud ukara-ukara ingkang sami gayut. Ukara-ukara cariyos wau dipunuthak-uthik supados lucu saha saged dados *hiburan*.

Tuladha:

.....
 .....
 Nanging sawise sholat rampung lan padha metu saka mesjid kuwi, wong-wong kang ana mburiku padha ngguyu. Sawise tak toleh jebule padha nyawang sarungku. Aku banjur nyawang sarungku, jebule sarungku kuwalik. Adhuh aku isin banget aku banjur mlaku cepet-cepet ben cepet tekan daleme simbah.
 .....
 (Djaka Lodang 17/ 22 September 2012/ hal. 35)

Perangan cariyos ing nginggil kalebet *humor dalam bentuk cerita* amargi wonten setunggal pada menika arupi cariyos *deskriptif* ingkang ngewrat *humor*. *Humor* ingkang katingal inggih menika rikala paraga wonten ing cariyos nginggil, nyariosaken bilih piyambakipun isin sarungipun kuwalik lajeng tiyang sanes sami gumujeng.

e) *Humor kalimat topik*

Humor kalimat topik inggih menika *humor* ingkang gayut kaliyan suasana ingkang kadadosan dereng dangu. *Humor* kalimat topik ngrembag bab-bab ingkang saweg dados *fenomena* utawi *populer* wonten ing masarakat. *Fenomena*

menapa ingkang saweg *populer* wonten ing masarakat saged damel *humor* langkung gampang dipunmangertosi dening pamriksa.

Tuladha:

Bapak 1: Jare kowe arep GOLPUT kok menyang TPS?

Bapak 2: Aku pancen GOLPUT, GOLongan Penerima Uang Tunai!

(Djaka Lodang 18/ 29 September 2012/ hal. 39)

Pacelathon ing nginggil kalebet *humor kalimat topik* amargi ngginakaken topik politik ingkang ngewrat *humor*. Ingkang dados *humor* inggih menika tembung GOLPUT ingkang sajatosipun gadhah teges golongan putih utawi boten milih rikala pemilu lajeng dipungantos dados golongan penerima uang tunai.

f) *Humor puisi*

Humor puisi inggih menika *humor* ingkang awujud *puisi*, parikan (*pantun*), wangsalan, *syair*, *peribahasa*, saged ugi *parodi*.

Tuladha:

Luwak mangan tales, awak yen lagi apes. (Herawati, 2008: 62)

Humor ing nginggil kalebet jinis *humor* puisi amargi wujudipun parikan saha ngewrat *humor*. *Humor* ingkang katingal inggih menika nggambaraken bilih awak nembe apes ngginakaken parikan.

g) *Humor dalam sajak lima baris*

Humor dalam sajak lima baris inggih menika *humor* ingkang gadhah sajak saha awujud gangsal larik utawi dipunsebut *limericks* wonten ing budaya Inggris. *Humor* menika kalebet *humor* puisi ananging larikipun sampun dipuntemtokaken inggih menika gangsal.

Tuladha:

Ana wanita saka Indonesia,
 nekad lunga neng Amerika,
 ninggalke anake kang kabeh wanita,
 rikala bali ana ing Indonesia,
 kabeh anake wis ngandhut sedaya.
 (Yunus, 1997: 23)

Humor wonten ing nginggil arupi gangsal larik ingkang gadhah sajak “a” saengga kalebet *humor dalam sajak lima baris*. *Humor* ingkang katingal saking sajak ing nginggil inggih menika rikala wanita ingkang kesah dhateng Amerika nilar putra putrinipun lajeng rikala wangsul sedaya sampun ngandhut.

h) *Humor parodi*

Humor parodi inggih menika *humor* ingkang awujud kalih larik saha gadhah sajak. Wosipun arupi *sindiran* utawi *ejekan* tumrap salah sawijining bab utawi tumrap manungsa. Saking titikanipun, *humor parodi* sampun kalebet wonten ing *humor puisi*.

Tuladha:

Yen semen ana ing pasaran ilang.

Takona karo wong sing nduwe lintang (polisi). (Yunus, 1997: 24)

Ukara menika kalebet *humor parodi* amargi wonten kalih ukara ingkang gadhah sajak “aa” saha ngewrat *humor*. *Humor* ingkang katingal inggih menika rikala nyebut yen semen ical saking pasaran kedah nyuwun pirsu kaliyan tiyang ingkang gadhah lintang utawi polisi.

i) *Humor keseleo lidah (salah ucap)*

Humor keseleo lidah (salah ucap) inggih menika *humor* ingkang dipuntindakaken kanthi ngucapaken salah satunggaling tembung kanthi sengaja.

Humor menika anggenipun ngucapaken tembung ingkang dipunlepataken kanthi sengaja supados dados lucu. Anggenipun nglepataken salah satunggaling tembung menika biasanipun dipungantos tembung sanes ingkang mirip swantenipun tegesipun.

Tuladha:

Vivere vericoloso dados “Wong kere turu nang keloso.” (Yunus, 1997: 25)

Ukara wonten ing nginggil kalebet *humor keseleo lidah (salah ucap)* amargi anggenipun maos basa manca *vivere vericoloso* dados basa Jawi “wong kere turu nang keloso”. Kalepatan menika temtu dipunsengaja supados dados *humor* saha damel gumujeng utawi mesem para pamiarsa utawi pamriksa.

j) *Humor definisi*

Humor definisi inggih menika anggenipun negesi tembung, *frasa, klausa* utawi ukara kanthi *humoris*. Tembung-tembung ingkang dipuntegesi menika saged arupi cekak aos lajeng dipuntegesi maksudipun menapa.

Tuladha:

WTS niku wedang teh campur susu. (Herawati, 2008: 48)

Ukara ing nginggil kalebet *humor definisi* amargi, wonten ing ukara menika ngandharaken *definisi* saking tembung WTS. Tembung WTS biasanipun gadhah teges *wanita tuna susila* ananging, wonten ing nginggil dipuntegesi wedang teh campur susu saengga ukara menika kalebet *humor*.

k) *Humor permainan kata (pun)*

Humor permainan kata (pun) inggih menika *humor* ingkang sami anggenipun ngucapaken salah sawijining tembung ananging, gadhah teges utawi

ejaan ingkang beda. Wonten ing *humor* menika tembung ingkang dipunginakaken gadhah teges ingkang beda sanajan anggenipun ngucapaken sami.

Tuladha:

Guru: Jon, setaun ana pirang wulan?

Jojon: Wonten kalih, Pak. Wulan purnama lan wulan sabit.

(Herawati, 2008: 40)

Humor wonten ing nginggil kalebet *humor permainan kata (pun)* amargi anggenipun negesi tembung wulan sanes wulan wonten ing taun ananging dipunsimpangaken dados wulan salah satunggaling perangan saking *tata surya*. Tembung wulan ingkang dipunsimpangaken menika ingkang kalabet *humor*

1) *Humor interupsi*

Humor interupsi inggih menika *humor* ingkang arupi *ketidakaetujuan* tumrap salah satunggaling *pernyataan* ingkang dipuntanggapi kanthi *humor*. *Humor interupsi* dipuntampilaken dening kalih paraga, paraga ingkang nindakaken *interupsi* inggih menika paraga ingkang boten sarujuk kaliyan pamanggihipun paraga sanesipun. Anggenipun paring *interupsi* kanthi ukara ingkang lucu saengga suasana boten dados tegang.

Tuladha:

Kaki tangan: Orang minang seneng banget karo prodhuk masarakate dhewe. Dheweke padha nganggo klambi *tradisional*, lan luwih seneng tembang sing nganggo basa minang tinimbang basa liyane. Anehe padha ora seneng nganggo *pasta gigi* “Pepsodent”, “Delident”, “Supradent”, lan sapanunggalane.

Pelawak : Banjur *pasta gigi* apa sing disenengi?

Kaki tangan : “Biniden”, “Umakden”, “Ayahden”, lan “Anakden”.

(Yunus, 1997: 27)

Pacelathon wonten ing nginggil kalebet *humor interupsi* amargi rikala pelawak nyuwun pirsa lajeng dipunwangsuli kanthi *humor* dening *kaki tangan*. Wangsulan saking *kaki tangan* ingkang ngewrat *humor* wonten ing tembung biniden, umakden, ayahden, saha anakden.

m) *Humor tolak bala*

Humor tolak bala inggih menika *humor* ingkang gadhah ancas kangge ngendheg tindak tanduking tiyang sanes ingkang ngece utawi damel boten remening tiyang sanes. *Humor* menika meh sami kaliyan *humor interupsi*, bedanipun interupsi saking *humor* menika saged arupi tindak tanduk kadosdene bengokan, *ejekan*, utawi *pernyataan* ingkang aneh.

Tuladha:

Murid: Bu, menapa manungsa asalipun saking monyet?

Guru: Manungsa ana sing saka Nabi Adam ana sing saka monyet. Wong sing seneng bengok-bengok, mlompat-mlompat, ngganggu kancane, karo ngrusak apa sing ning kiwa tengene, asale saka monyet, amargi tindak tanduke persis karo monyet. (Yunus, 1997: 28)

Pacelathon wonten ing nginggil kalebet *humor tolak bala* amargi wangsulanipun Guru dhateng murid ingkang radi *nyindir* muridipun kanthi *humor*. Wangsulanipun Guru dhateng murid ugi minangka *sindiran supados* muridipun boten dados murid ingkang nakal amargi, menawi tindak-tandukipun kirang sae tegesipun *keturunan* saking *monyet*.

n) *Humor surat*

Humor surat inggih menika *humor* ingkang awujud serat, wonten nama panyerat saha alamat utawi kaserat kagem sinten serat menika. Wujudipun *humor*

surat menika inggih sami kaliyan serat sanesipun ananging, basa ingkang dipunginakaken beda saha ngewrat *humor* ingkang damel lucu.

Tuladha:

Yth. Saudara Jokolelono

Tak pikir panjenengan pelawak kang paling ageng ingkang nate wonten ing donya menika. Dhagelan panjenengan ingkang paling sae ingkang dipunripta dening manungsa. Kula kinten bukunipun panjenengan minangka buku paling ngremeni ingkang nate dipuncithak.

Nyuwun ngapunten, kula kedah ngrampungi seratan kula menika saha kula badhe dhateng rumah sakit kangge mriksa kahanan jiwa kula.

Salam takzim

ttd

Soegiharto

(Yunus, 1997: 28)

Tuladha serat kalebet *humor surat* amargi wujudipun kados surat, wonten namanipun panyerat saha ingkang nampi serat lajeng wosipun ngewrat *humor*. *Humor* ingkang kaewrat saged katingal rikala panyerat nyebut bilih piyambakipun badhe dhateng rumah sakit sasampunipun paring pujian dhateng panampi ingkang dados pelawak.

o) *Humor Kuliah*

Humor Kuliah inggih menika *humor* ingkang wonten gayutipun kaliyan kuliah. Tembung-tembung ingkang dipunginakaken wonten gayutipun kaliyan proses pakuliahan. Tembung ingkang dipunginakaken saged arupi gelar, *mata kuliah*, saha sanesipun

Tuladha:

Diwasa iki akeh wong sing mlebu barisan SH (*sakit hati*). Sajane wong-wong mau nganggep yen lara utawa lara-laranen kuwi wis lumrah lan alamiah. Sing ora disenengi yaiku *disakiti*. (Yunus, 1997: 29)

Ukara wonten ing nginggil kalebet *humor kuliah* amargi wosipun ngewrat tembung ingkang gayut kaliyan pakuliahan inggih menika *SH* ingkang dipuntegesi kanthi *frasa* ingkang lucu. *SH* biasanipun ngemu teges *Sarjana Hukum* ananging, wonten ing nginggil dipuntegesi *sakit hati*.

p) *Humor salah intonasi*

Humor salah intonasi inggih menika *humor* ingkang salah intonasipun ingkang ndadosaken lepat tegesipun saha rubah pangertosanipun. Anggenipun ngucapaken ukara kanthi intonasi ingkang lepat saged damel tegesipun beda saengga menapa ingkang dipunkajengaken saderengipun dados ewah.

Tuladha:

“Apa sing dipangan awan iki, Ani?” dipunwaos “Apa sing dipangan awan iki Ani?” (Yunus, 1997: 30)

Ukara wonten ing nginggil kalebet *humor salah intonasi* amargi anggenipun ngendika intonasipun lepat lajeng dados *humor*. Ukara “Apa sing dipangan awan iki, Ani?” dipunngendikakaken “Apa sing dipangan awan iki Ani?” tegesipun ewah bilih menapa ingkang badhe dipundhahar si Ani?, sampun boten nyuwun pirsu dhateng Ani malih menapa ingkang badhe dipundhahar.

q) *Humor ungkapan penjerat*

Humor ungkapan penjerat inggih menika *humor* ingkang arupi *pernyataan* saha cariyos. Ukara sepisan gadhah daya tarik amargi ngewrat *ungkapan* ingkang *populer* wonten ing masarakat saengga saged damel lucu. Menawi ingkang dipunginakaken sanes tembung utawi ukara ingkang *populer*, pamriksa saged boten mangertos menapa ingkang dipunkarepaken paraga *humor*.

Tuladha:

Wis rasah wedi ngadhepi perkara iki *merga kabeh isa diatur*. (Yunus, 1997: 30)

Humor wonten ing nginggil kalebet *humor ungkapan penjerat* amargi, ngginakaken tembung ingkang sampun *populer* wonten ing masarakat lajeng saged dados *humor*. Ukara *merga kabeh isa diatur* sampun limrah wonten ing masarakat saha para pamriksa sampun mangertos tegesipun.

r) *Humor statistik*

Humor statistik inggih menika *humor* ingkang gadhah titikan ngginakaken angka saha dipuntegesi kanthi aneh saha boten logis. Wonten ing *humor statistik* boten namung arupi angka kemawon ananging, saged ugi dipuncampur kaliyan ukara.

Tuladha:

Aku : Sakjane anggone mundhutake aku ngisoran pira to bu?

Bu Aminah: Siji seprapat.

Aku : Siji seprapat iku punjulane pira to, Bu?

Bu Aminah: 15!

(Djaka Lodang 17/ 22 September 2012/ hal. 35)

Pacelathon wonten ing nginggil kalabet *humor statistik* amargi *humor*ipun ngewrat angka. Wonten ing nginggil dipunsebutaken seprapat saking kain menika 15cm sami kaliyan jam 15 menit, kedahipun seprapat saking semeter ingkang leres inggih menika 25 *centi meter*.

s) *Humor pematah*

Humor pematah inggih menika *humor* ingkang gadhah ancas kangge *mematahkan* pitakenan tiyang sanes kanthi “radi kasar”. *Humor pematah* menika

dipunginakaken kangge mangsuli pitakenan tiyang sanes ingkang dipunanggep radi boten *mutu*.

Tuladha:

Anak: Pak, bukune disimpen nengdi?

Ayah: Simpen nang nggunung kana! Nek udu nang lemari, nangdi meneh!

(Yunus, 1997: 31)

Pacelathon ing nginggil kalabet *humor pematah* amargi anggenipun bapak mangsuli lare minangka ukara *pematah* utawi ancasipun supados lare mangertos karekipun saha boten nyuwun pirsu malih. Rikala lare nyuwun pirsu bukunipun kedah dipunsimpen wonten pundi, bapak mangsuli “Simpen neng nggunung kana! Nek udu nang lemari, nangdi meneh!”. Bapakipun mangsuli mekaten amargi, miturut panjenenganipun lare kedah sampun mangertos.

t) *Humor balik dan silang kata*

Humor balik dan silang kata inggih menika *humor* ingkang biasanipun gadhah dimensi seks saengga kirang layak menawi dipunandharaken wonten ing masarakat umum. Wonten ing *humor* menika mapinten-pinten tembung utawi *suku kata* dipunewah utawi dipunwalik susunanipun.

Tuladha:

Atang njero kuna (ana njero kutang).

(Yunus, 1997: 31)

Ukara wonten ing nginggil kalebet *humor balik dan silang kata* amargi wonten ukara menika dipunwalik wanda kaping kalih saking tembung sepisan saha tembung kaping tiga.

Wonten ing panaliten menika anggenipun nemtokaken wujud humor kanthi nglasifikasikaken wujud ingkang paling ketawis saha dipunpenaken dening paraga amargi wonten ing salebeting humor saged ngewrat langkung saking setunggal wujud humor.

Sanesipun saged dipunperang miturut wujudipun, jinising *humor* miturut Yunus (1997) ugi saged dipunperang miturut isinipun utawi topikipun. Miturut topikipun *humor* saged kaperang dados woluwuh ingkang kaandharaken ing ngandhap menika (Yunus, 1997: 32-39).

a) *Humor kritik*

Humor kritik inggih menika *humor* ingkang arupi *kritikan* dhateng tiyang sanes, salah sawijining *obyek*, utawi suasana tartamtu. *Kritik* menika dipunandharaken kanthi *humor* supados langkung *efektif* ananging tetep ugi saged damel tiyang sanes gumujeng. Paraga *humor* ingkang ngginakaken *humor kritik* menika temtu kemawon saweg kagungan unek-unek bab tartamtu.

Tuladha:

Tiyang 1: Kenging menapa panjenengan pados obat dhateng ngamanca menawi sakit waja utawi sakit wonten tutuk?

Tiyang 2: Wonten ing negri menika boten saged mbikak tutuk wiyar-wiyar.

(Yunus, 1997: 32)

Pacelathon wonten ing nginggil kalebet *humor kritik* amargi wosipun bab *kritikan* tumrap salah satunggaling negari. Cariyosipun bilih wonten ing salah satunggaling negari boten saged “mbikak tutuk wiyar” ingkang tegesipun boten

gampil menawi badha ngendika babagan ingkang sipatipun rahasia saha gayut kaliyan para tokoh-tokoh.

b) *Humor meringankan beban*

Humor meringankan beban inggih menika *humor* ingkang gadhah ancas ngirangi beban batin (mental) ingkang saweg kadadosan tumrap para pamriksa utawi pamireng. Kanthi *humor* dipunkarepaken saged ngirangi beban batin saha saged damel suka pamriksa.

Tuladha:

.....
 .....
 Amarga wis mumet, Adi banjur telpun Yanto, perlune dikon njemput wae, awit nggoleki “patung kidang ora ketemu.

Ora watara suwe Yanto wis tekan papanku ngenteni. Dheweke malah ngguyu kepingkel-pingkel. Jarene “patung kidang” pancen wis ora ana, papan sing biyen kanggo majang “patung kidang” saiki dinggo majang “patung macan” sing gedhe banget kuwi. Aku takon geneya Yanto ora ngandhani, wangsulane nambahi anyelku, jare Yanto dhewe ora ngerti menawa kidange wis dipangan macan

Asem tenan!

(Djaka Lodang 16/ 16 September 2012/ hal. 35)

Perangan cariyos wonten ing nginggil kalebet *humor meringankan beban* amargi, Yanto menika nyobi damel *humor* kanthi nyebut bilih kidangipun sampun dipunpangan macan. Yanto ngendika menika supados Adi saged sekedhik ngicali raos kuciwanipun.

c) *Humor hiburan*

Humor hiburan inggih menika *humor* ingkang sipatipun kangge *hiburan* kemawon. *Humor* menika gampil anggenipun dipunmangertosi, basanipun entheng saha limrah wonten ing masarakat.

Tuladha:

Dhumateng sinten sedaya tiyang jaler angkat topi? (wangsulun: tukang cukur)

(Yunus, 1997: 35)

Ukara wonten ing nginggil kalabet *humor hiburan* amargi anggenipun damel pitakenan menika gadhah ancas damel pamriksa gumujeng utawi mesem saha boten gadhah ancas sanesipun.

d) *Humor etnis*

Humor etnis inggih menika *humor* ingkang ngandharaken tindak tanduk, adat istiadat, utawi cara pikir salah satunggaling kelompok etnis. *Humor etnis* kathah ingkang gayut kaliyan basa, inggih menika beda anggenipun ngucapaken, intonasi, saha tata basanipun.

Tuladha:

Tiyang 1: Ngapa wong Jawa kok ora seneng yen nggrombol?

Tiyang 2: Wedi ndak ditransmigrasikake.

(Yunus, 1997: 35)

Pacelathon wonten ing nginggil kalabet *humor etnis* amargi ngewrat bab ingkang wonten gayutipun kaliyan etnis tartamtu. Wonten ing nginggil etnis Jawi ingkang dipunsebut bilih asring dipuntransmigrasikaken lajeng boten remen menawi *nggrombol*.

e) *Humor seks*

Humor seks inggih menika *humor* ingkang ngewrat bab seks utawi prekawis ingkang taksih dipunanggep *tabu* wonten ing masarakat. *Humor seks* umumipun kangge tiyang diwasa saha kirang trep menawi dipunandharaken

wonten ngajengipun lare-lare alit. Saengga para paraga *humor* kedah ngetrepaken kaliyan suasana saha pamriksanipun.

Tuladha:

Tino: Apa kowe gelem difoto tanpa busana, mengko kanggo gawe tanggalan porno?

Rini: Gelem wae, angger ana surat perintah saka kantor polisi.

(Herawati, 2008: 76)

Pacelathon wonten ing nginggil kalebet *humor seks* amargi ukaranipun ngewrat tembung ingkang gayut kaliyan seks inggih menika “porno” ananging dipunwangsulni kanthi *humor*. “Gelem wae, angger ana surat perintah saka kantor polisi” nedahaken bilih Rini boten purun lajeng dipuntolak kanthi ukara mekaten amargi, menawi polisi mangertos temtu boten pikantuk.

f) *Humor politik*

Humor politik inggih menika *humor* ingkang sipatipun *dinamis* saha *kontekstual* gumantung kadadosan utawi suasana politik ingkang saweg wonten. Menapa ingkang dados topik inggih menika kadadosan politik ingkang saweg rame wonten ing masarakat.

Tuladha:

Penjual koran: Berita anget...berita anget...oknum de pe er main video porno...

DPR : Dudu aku lho bune suer sumprit tenin!

(Djaka Lodang 17/ 22 September 2012/ hal. 50)

Ukara wonten ing nginggil kalebet *humor politik* amargi wonten tembung depeer utawi *DPR (Dewan Perwakilan Rakyat)* saha ngewrat *humor*. Depeer

wonten ing *humor* menika saweg dipunpambiwarakaken gadhah *video* porno. Salah satunggaling anggota DPR lajeng ngendika marang garwanipun bilih sanes piyambakipun ingkang dipunmaksud.

g) *Humor agama*

Humor agama inggih menika *humor* ingkang wosipun bab agama, saking perkawis kapitadosan dumugi bab *peribadatan*. Tembung-tembung ingkang dipunginaken gayut kaliyan gesangipun manungsa gayut kaliyan agami utawi kapitadosanipun.

Tuladha:

.....
 .....
 Nanging sawise sholat rampung lan padha metu saka mesjid kuwi, wong-wong kang ana mburiku padha ngguyu. Sawise tak toleh jebule padha nyawang sarungku. Aku banjur nyawang sarungku, jebule sarungku kuwalik. Adhuh aku isin banget aku banjur mlaku cepet-cepet ben cepet tekan daleme simbah.
 .....
 (Djaka Lodang 17/ 22 September 2012/ hal. 35)

Perangan cariyos wonten ing nginggil kalebet *humor agama* amargi nyariosaken bab sholat. Wonten ing nginggil dipuncariyosaken bilih bibar sholat lajeng sami gumujeng amargi, sarungipun tokoh aku menika kuwalik ingkang damel isin.

h) *Humor pergaulan*

Humor pergaulan inggih menika *humor* ingkang gadhah *ruang lingkup* wiyar saha saged nglibataken sedaya kalangan yuswa, topik, saha irah-irahan *humor*. Menapa ingkang dipunandharaken wonten *humor pergaulan* saged ngewrat sedaya bab saha saged dipunpirsani dening sedaya yuswa.

Tuladha:

A: Bojoku wis mantep tenan dadi dhalang wayang kulit. Emoh golek gawean liya.

B: Kerep entuk job?

A: Lumayanlah. Nek lagi beja setaun bisa pentas ping loro.

(Djaka Lodang 18/ 29 September 2012/ hal. 50)

Pacelathon wonten ing nginggil kalebet *humor pergaulan* amargi wosipun saged dipunmirengaken sedaya yuswa saha topikipun ingkang ngrembag dhalang ringgit purwa. Wonten ing pacelathon ing nginggil *humor* ingkang katingal saking ukara “Lumayanlah. Nek lagi beja setaun pentas ping loro”. Ukara menika nedahaken bilih menawi saweg boten beja garwanipun tokoh A pentas kaping pisan setunggal taun utawi boten pentas.

Wonten ing panaliten menika anggenipun nemtokaken topik humor kanthi nglasifikasikaken topik humor ingkang dipunpenaken dening paraga amargi wonten ing salebeting humor saged ngewrat langkung saking setunggal topik humor.

3. Fungsi *Humor*

Humor sampun dados peranganing masarakat ingkang sangsaya ngrembaka saha dipunremeni dening masarakat. *Humor* dipunremeni dening masarakat fungsipun kathah. Fungsi *humor* inggih menika menapa ingkang dados sebab paraga *humor* anggenipun damel *humor*. Fungsi *humor* saged katingal saking wosing *humor* gadhah ancas menapa. Fungsi *humor* miturut Rahmanadji (2007: 221) dipunperang dados gangsal poin ingkang kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

a) *Humor* minangka sarana ngandharaken gagasan

Humor minangka sarana ngandharaken gagasan bilih wonten ing salebeting *humor* paraga ngandharaken menapa ingkang dipunraosaken utawi dipunpikiraken tumrap salah satunggaling bab.

Tuladha:

Pamarintah boten nate ngindhakaken regi, ingkang leres namung ngetrepaken regi kaliyan *hukum permintaan* saha *penawaran*. (Yunus, 1997: 23)

Ukara menika ngewrat *humor* ingkang fungsipun kangge sarana ngandharaken gagasan. Wonten ing ukara menika ingkang badhe dipunandharaken bab regi ingkang mindhak jumbuh kaliyan *hukum permintaan* saha *penawaran*.

b) *Humor* minangka sarana *kritik*

Humor minangka sarana *kritik* bilih wosing *humor* menika ngewrat bab *kritikan* tumrap sawijining suasana utawi tiyang ingkang dipunraos kirang trep wonten ing manah.

Tuladha:

Garwa menika katon manis bilih wonten ingkang dipunkarepaken.

(Yunus, 1997: 19)

Ukara wonten ing nginggil ngewrat *humor* ingkang fungsipun minangka sarana *kritik* amargi gadhah ancas kangge ngiritik garwa menika katon manis menawi wonten karep kemawon.

c) *Humor minangka media informasi*

Humor minangka media informasi bilih *humor* ingkang dipunandharaken ngewrat *informasi* ingkang dipunmangertosi paraga kangge para pamiarsa utawi pamriksa.

Tuladha:

A: Kenging menapa artis-artis anem remen bukak-bukakan?

B: Artis-artis anem dereng saged mbikak otak saha *kretivitasipun*, dereng saged mbikak bakat saha katrampilanipun, sebab menika ingkang saged dipuntindakaken mbikak auratipun. (Yunus, 1997: 43)

Pacelathon ing nginggil kalebet *humor* ingkang gadhah fungsi kangge *media informasi*. *Informasi* ingkang dipunandharaken bab artis anem ingkang kathahipun remen mbikak aurat amargi dereng saged mbikak *kreativitas* saha katrampilanipun.

d) *Humor minangka media hiburan*

Humor minangka media hiburan bilih wosing *humor* gadhah ancas damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem saha boten gadhah ancas sanesipun.

Tuladha:

Wonten sekawan tiyang ingkang ngginakaken setunggal payung, ananging boten wonten ingkang teles kenging menapa? (wangsulun: boten jawah)

Pitakenan saha wangsulan wonten ing nginggil ngewrat *humor* saha gadhah fungsi kangge *media hiburan* amargi anggenipun damel pitakenan saha

wangsulan namung gadhah ancas kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng.

e) *Humor* kangge ngicali *stress* amargi tekanan jiwa utawi batin

Humor kangge ngicali *stress* amargi tekanan jiwa utawi batin bilih wosing *humor* ngewrat *hiburan*, *semangat* utawi solusi kangge sinten kemawon ingkang nembe nandang salah sawijining prekawis.

Tuladha:

.....
.....
Amarga wis mumet, Adi banjur telpun Yanto, perlune dikon njemput wae, awit nggoleki “patung kidang ora ketemu.

Ora watara suwe Yanto wis tekan papanku ngenteni. Dheweke malah ngguyu kepingkel-pingkel. Jarene “patung kidang” pancen wis ora ana, papan sing biyen kanggo majang “patung kidang” saiki dinggo majang “patung macan” sing gedhe banget kuwi. Aku takon geneya Yanto ora ngandhani, wangsulane nambahi anyelku, jare Yanto dhewe ora ngerti menawa kidange wis dipangan macan

Asem tenan!

(Djaka Lodang 16/ 16 September 2012/ hal. 35)

Cariyos wonten ing nginggil ngewrat *humor* saha gadhah fungsi kangge kangge ngicali *stress* amargi tekanan jiwa utawi batin. Wonten ing cariyos nginggil Adi saweg kuciwa amargi boten saged nemokaken patung kidang lajeng, Yanto nyobi ngibur Adi kanthi ngendika bilih piyambakipun boten mangertos bilih kidangipun sampun dipunpangan macan.

Wonten ing panaliten menika anggenipun nemtokaken fungsi kanthi nglasifikasikaken fungsi ingkang dipunpenaken dening paraga humor amargi wonten ing salebeting humor mesthi ngewrat langkung saking setunggal fungsi.

B. Dhagelan Mataram Basiyo cs

Miturut Poerwadarminto (1939: 100) dhagelan inggih menika tanggung, tengahan, badhut, lelucon. Dhagelan Mataram wonten ngriki inggih menika salah satunggaling kesenian awujud lelucon ingkang khas saking Yogyakarta saha asal usulipun saking Kraton Ngayogyakarta. Titikanipun Dhagelan Mataram inggih menika wonten tema utawi lakonipun, ngginakaken iringan gamelan Jawi, wonten monologipun, saha ngginakaken basa Jawi (Dinas Kebudayaan DIY, 2013).

Dhagelan Mataram Basiyo cs inggih menika dhagelan ingkang dipunpargakaken dening Basiyo saha paraga sanesipun. Basiyo menika salah satunggaling tokoh legenda dhagelan Mataram ingkang kawentar wonten masarakat Jawi kususipun. Kala mangsa *ide* saha gagasanipun kathah dipunginakaken dening paraga *humor* ingkang langkung *junior* dumugi samenika. Dhagelan Mataram Basiyo cs menika kathah dipunsiaraken wonten ing radio-radio dhaerah dumugi samenika ugi taksih wonten ingkang nyiaraken.

Dhagelan Mataram Basiyo cs menika saben setunggal irah-irahan kirang langkung durasipun setunggal jam. Setunggal irah-irahan cacahipun paraga antawisipun tiga ngantos dumugi enem paraga Kajawi paraga, pangrawit saha sindhen dados perangan ingkang wigati wonten salebeting Dhagelan Mataram Basiyo amargi musik iringan mawi gamelan Jawi saha sekar Jawi.

C. Panaliten ingkang Gayut

Panaliten ingkang gayut inggih menika panalitenipun Susi Anjar Purwani (2012), mahasiswa Jurusan *Pendidikan Bahasa Daerah* kanthi irah-irahan “*Humor pada Adegan Limbukan dan Gara-gara dalam Cerita Semar Mbangun*

Khayangan oleh Dhalang Anom Suroto". Wonten ing panaliten menika nliti *humor* wonten ing adegan Limbukan saha Gara-gara miturut wujud saha topikipun. Saking panaliten menika pikantuk asil bilih wujud *humor* wonten ing adegan Limbukan saha Gara-gara wonten ing cariyos Semar Mbangun Khayangan arupi *dua baris, cerita, dialog, salah ucap, interupsi*, campuran antawisipun *cerita saha dialog*, lajeng campuran *cerita* kaliyan *keseleo lidah*. Isi topikipun arupi *hiburan, pergaulan, seks, meringankan beban*, saha campuran antawisipun *kritik kaliyan agama*.

Ingang mbedakaken kaliyan panaliten "*Humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs" inggih menika wonten ing panaliten menika ugi nliti *humor* menawi katingal saking fungsi *humor*ipun. Panaliten *Humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs cara panaliten deskriptif kanthi ngandharaken wujud, topik, saha fungsi *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang arupi *tembung, frasa, klausa*, saha ukara saking gineman para paraga.

D. Nalaring Panaliten

Humor tuwuh saking masarakat amargi, saking kabetahaken *hiburan* tumrap manungsa. *Humor* menika saged arupi basa saha tindak-tanduk para paraga *humor*ipun. Basa ingkang dipunothak-athik saha tindak-tanduk ingkang *konyol* ingkang saged dados *humor* saha damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng utawi mesem. Gumujeng utawi mesem menika minangka titikan bilih *humor* menika *sukses*.

Humor supados *sukses* saged dipunwujudaken kanthi kathah wujud. *Humor* miturut wujud utawi formatipun saged kaperang dados kalih dasa ing antawisipun *humor satu baris*, *humor dua baris*, *humor dialog*, *humor keseleo lidah*, saha sanesipun. *Humor* miturut topikipun inggih menika *humor kritik*, *humor meringankan beban*, *humor hiburan*, *humor etnis*, *humor seks*, *humor politik*, *humor agama*, saha *humor pergaulan*. Kajawi wujud saha topik, *humor* ugi gadhah fungsi inggih menika kangge ngandharaken gagasan, sarana *kritik*, *media informasi*, *media hiburan*, saha ngicali *stress* amargi tekanan jiwa utawi batin. Anggenipun nemtokaken fungsi kanthi nglasifikasikaken fungsi ingkang dipuntekanaken dening paraga humor amargi wonten ing salebeting humor mesthi ngewrat langkung saking setunggal fungsi.

Wujud, topik, saha fungsi *humor* ing nginggil badhe dipunagem kangge nganalisis Dhagelan Mataram Basiyo cs saking *frasa*, *klausa*, tembung, saha ukara ingkang ngewrat *humor*. Dhagelan Mataram menika inggih salah satunggaling *kesenian tradisional* Jawi ingkang ngewrat *humor*. Dhagelan Mataram Basiyo cs menika salah satunggaling *humor* khas Ngayogyakarta ingkang dipunparagakaken dening Basiyo saha paraga sanes-sanesipun ingkang dados *fenomena* wonten ing masarakat dumugi samenika.

BAB III

CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten

Panaliten bab *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs menika ngginakaken panaliten *deskriptif*. Miturut Arikunto (Mulyana, 2005: 83) cara *deskriptif* saged dipunginakaken kangge *memerikan*, nggambaraken, njlentrehaken, saha ngandharaken *fenomena* objek panaliten. Anggenipun ngandharaken *data* utawi objek kanthi *natural*, *objektif*, saha *faktual*.

Sapamanggih kaliyan Arikunto, miturut Moleong (2004: 6) panaliten kanthi cara *deskriptif*, *data* ngginakaken tembung-tembung saha basa wonten ing *konteks alamiah* saha ngginakaken cara ingkang *alamiah*. Cara menika dipunpilih amargi *data* ingkang dipunpendhet arupi *deskriptif*, inggih menika ngandharaken *data* ingkang awujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs. *Humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs arupi tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara ingkang kaandharaken dening para paraga *humor*. *Humor-humor* menika lajeng dipunandharaken wujud, topik, saha fungsipun.

B. Data saha Sumber Data

Data wonten ing panaliten menika arupi tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara saking gineman para paraga Dhagelan Basiyo cs ingkang ngewrat *humor*. Ingkang dados sumber *data* wonten ing panaliten menika inggih 33 *file* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang awujud *mp3*. *Mp3* menika dipunundhuh wonten ing situs *www.ki-demang.com*. Satunggal file kirang langkung durasinipun setunggal

jam. Saking 33 *file mp3* menika badhe dipunanalisis ngantos *data jenuh* utawi ngantos boten dipunpanggihi malih wujud, topik, saha fungsi ingkang sanesipun malih. Kanthi menika ingkang dipunginakaken inggih menika 7 *file mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs kanthi irah-iarahan Besanan, Gatutkaca Gandrung, Maling Kontrang Kantring, Mbecak, Mblantik, Ngedan, saha Pangkur Jenggleng.

C. Cara Ngempalaken *Data*

Cara ngempalaken *data* wonten ing panaliten menika ngginakaen *metode simak*. Miturut Mahsun (2005: 92) dipunsebut *metode simak* amargi anggenipun ngempalaken *data* kanthi nyemak panganggening basa. *Metode simak* katindakaken kanthi *teknik sadap* saha *teknik catat* tumrap paraga Dhagelan Mataram Basiyo cs. Bibar kalih *teknik* menika *data* ingkang dipunasilaken lajeng dipungolongakaen utawi *dikategorisasi* miturut wujud, topik, saha fungsi *humor* ingkang wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.

1. *Teknik Sadap*

Metode simak menika gadhah *teknik* dhasar ingkang dipunsebut *teknik sadap*. Wonten ing *teknik sadap* menika anggenipun ngempalaken *data* kanthi mirangekan Dhagelan Mataram Basiyo cs lajeng nggatosaken panganggening basa para paraga Dhagelan Mataram Basiyo cs. Perangan ingkang dipunsadap inggih menika gineman saking para paraga awujud tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara ingkang ngewrat *humor*. Kangge nemtokaken salah sawijing gineman para paraga kalebet *humor* saged katitik saking latar *mp3* ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa sami gumujeng. Anggenipun ngginakaken *teknik sadap* menika

kanthi *teknik simak bebas libat cakap*. Miturut Mahsun (2005: 93) *teknik simak bebas libat cakap* tegesipun panaliti namung dados *pengamat* panganggening basa dening informanipun. Panaliti boten tumut wonten ing situasi tutur ingkang saweg dipuntliti inggih menika wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs.

2. Teknik Catat

Teknik catat minangka *teknik* salajengipun ingkang dipuntindakaken sasampunipun *teknik sadap*. Anggenipun nyerat dipunlebetaken wonten ing kartu *data* supados langkung gampang anggenipun nganalisis.

Wujud kartu data:

No. data: Data 15/ Bsn	
Sumber data	: Dhagelan Mataram Basiyo cs kanthi irah-irahan “Besanan”.
Konteks	: Sardono saweg sowan dhateng dalemipun Pak Basiyo badhe kepanggih kaliyan putra putrinipun ingkang nama Maryati.
Tuturan	: Sardono : Pak...Pak...Panjenengan menika napa taksih sedherekipun yuyu kangkang to Pak? Kok mbrebes mawon. Pak Basiyo: Mbrebes pa Tegal?
Persepsi	
Wujud humor	: <i>Permainan kata (pun)</i> amargi tembung “mbrebes” ingkang tegesipun medal luh wonten ing paningalan dipunsimpangaken dados nama papan.
Topik humor	: <i>Humor hiburan</i> amargi ukara menika boten gadhah ancas tartamtu ananging kangge <i>hiburan</i> kemawon.
Fungsi humor	: <i>Media hiburan</i> amargi ancasipun kangge damel pamriksa suka kanthi basanipun ingkang dipunsimpangaken.

D. Instrumen Panaliten

Instrumen panaliten ingkang dipunginakaken inggih menika *human instrumen*. Panaliti wonten ing panaliten menika nggatosaken kanthi langsung *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs. Panaliti nggatosaken tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara saking ginemanipun para paraga Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang ngewrat *humor*. Panaliti nemtokaken pundi ingkang kalebet *humor* saking latar *mp3* ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Anggenipun nganalisis *data*, panaliti ngginakaken piranti bantu arupi kartu *data*, piranti nyerat, saha kamus Bausastra Jawa. Menawi *data* sampun kempal sedaya kalajengaken panaliti ngelompokaken miturut wujud, topik, saha fungsi *humor*.

Panaliti anggenipun nganalisis wujud dipunjumbuhaken kaliyan teorinipun Yunus (1997) ingkang nyebutaken bilih wujud *humor* wonten kalih dasa inggih menika *sebaris*, *dua baris*, *dialog*, *cerita*, *kalimat topik*, *puisi*, *sajak lima baris*, *parodi*, *keseleo lidah (salah ucap)*, *definisi*, *permainan kata (pun)*, *interupsi*, *tolak bala*, *surat*, *kuliah*, *salah intonasi*, *ungkapan penjerat*, *statistik*, *pematah*, saha *balik dan silang kata*. Panaliti anggenipun nemtokaken wujud humor kanthi nglasifikasikaken wujud humor ingkang langkung dipunpenaken dening paraga amargi wonten ing salebeting humor saged ngewrat langkung saking setunggal wujud humor.

Topik *humor* dipuntemtokaken dening panaliti kanthi madosi menapa wosing *humor* lajeng dipunjumbuhaken kaliyan teorinipun Yunus (1997) bilih topik *humor* wonten woluh inggih menika *kritik*, *meringankan beban*, *hiburan*, *etnis*, *seks*, *politik*, *agama*, saha *pergaulan*. Panaliti anggenipun nemtokaken topik

humor kanthi ngklasifikasikaken topik humor ingkang dipunpenaken dening paraga amargi wonten ing salebeting humor saged ngewrat langkung saking setunggal topik humor.

Panaliti anggenipun nemtokaken fungsi *humor* kedah nganalisis menapa ingkang dados dhasaring paraga damel *humor* kasebut ingkang saged dipuntingali saking *konteks humor*ipun. Fungsi *humor* dipuntemtokaken miturut teorinipun Rahmanadji (2007) inggih menika *humor* minangka sarana ngandharaken gagasan, sarana kritik, *media informasi*, *media hiburan*, saha kangge ngicali *stress*. Panalitti anggenipun nemtokaken fungsi kanthi ngklasifikasikaken fungsi ingkang dipunpenaken dening paraga humor amargi wonten ing salebeting humor mesthi ngewrat langkung saking setunggal fungsi.

E. Cara Analisis Data

Cara analisis *data* wonten ing panaliten menika wonten kalih inggih menika tahap *awal* saha *lanjutan*. Wonten ing tahap awal panaliti nindakaken *teknik sadap*, inggih menika ingkang dipunsadap tembung, *frasa*, *klausa*, saha ukara saking gineman para paraga Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang ngewrat *humor*. *Humor* wonten ing ngriki ngemu titikan wonten latar ingkang nedahaken bilih pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Salajengipun nindakaken *teknik catat*, anggenipun nyerat wonten ing *kartu data* supados langkung gampil anggenipun damel *tabel analisis*..

Tahap ingkang kaping kalih inggih menika *tahap lanjutan*. Wonten ing *tahap* menika sampun wonten *kartu data*, lajeng saking *kartu data* menika

dipunpantha-pantha miturut wujud *humor*ipun lajeng dipunpadosi topik saha fungsipun. Anggenipun nganalisis wujud saha topik *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs jumbuh kaliyan teorinipun Yunus (1997). Lajeng kangge nganalisis fungsi *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ngginakaken teorinipun Rahmanadji (2007).

F. *Reliabilitas saha Validitas Data*

Uji *validitas* ingkang dipunginakaken uji *validitas triangulasi teori* saha *validitas* semantik. Uji *validitas triangulasi teori* inggih menika anggenipun nganalisis *data* jumbuh kaliyan teori ingkang sampun wonten. Uji *validitas* triangulasi teori dipunginakaken kangge nemtokaken wujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kanthi teorinipun Yunus (1997: 18-31). Uji *validitas* semantik inggih menika anggenipun nganalisis *data* kanthi nggatosaken makna jumbuh kaliyan *konteks*ipun. Uji *validitas* semantik kangge nemtokaken topik *humor* saha fungsi *humor*. Tuladha cak-cakaning *validitas* kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

Konteks : Pak Basiyo saweg nyariosaken kadadosan ingkang kepengker

ngengingi bab gendhing Ni Thowong.

Pak Basiyo: Mangka, elingku dhek aku ijeh enom, ya nyok gawe aku Ni Thowong ki nggo dolanan cah cilik-cilik nek surup kae. Lha kok saiki menjelma mah dadi gendhing kok ya penak, gumyak. **Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki.**

Saking pethikan ing nginggil dipuntemtokaken wujudipun *humor* kalebet *humor cerita* amargi, awujud cariyos saking pak Basiyo bilih piyambakipun natae damel gendhing Ni Thowong kangge dolanan lare-lare lajeng samenika sampun

dados gendhing ingkang sae sanget kepara kenging kangge nggamelu tiyang padu. Topik *humor*ipun inggih menika *humor pergaulan* amargi gendhing Ni Thowong jamn rumiyin kangge dolanan lare-lare lajeng samenika dados gendhing ingkang sae sanget saha saged kangge nggamelu tiyang padu. Fungsi *humor*ipun inggih menika minangka *media hiburan* amargi gadhah ancas damel gumujeng para pamiarsa utawi pamriksa kanthi nyebutaken bilih padu ugi saged dipungamelu ngginakaken gendhing Ni Thowong.

Reliabilitas ingkang dipunginakaken inggih menika *reliabilitas* stabilitas. *Reliabilitas* stabilitas inggih menika asiling *pengukuran* ingkang *konstan* dhateng setunggal analisis ingkang dipuntindakaken wonten ing wanci ingkang beda. *Pengamatan* ingkang dipunwangsuli kaping kathah dipunginakaken minangka sarana pikantuk asil *tafsir* ingkang *konstan* dhateng *data* ingkang sampun dipunkempalaken. Saengga asiling panaliten saged langkung maksimal.

BAB IV

ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN

A. Asiling Panaliten

Panaliten menika ngginakaken panaliten *deskriptif* ingkang ngandharaken *data* awujud *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs. *Humor-humor* ingkang sampun dipunandharaken lajeng dipunpantha-pantha miturut wujud, topik, saha fungsipun. Asiling panaliten menika kaandharaken wonten ing *tabel 1* wujud, topik, saha fungsi *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs ing ngandhap menika.

Tabel 1: Wujud, Topik, saha Fungsi Humor wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs

No.	Wujud	Topik	Fungsi	Indikator
1	2	3	4	5
1.	Setunggal ukara	Hiburan	Media hiburan	<p>B: Kula menika nek disawang sakeplasan pancen awon, nek dimatke mblenger. (<i>Data 11/ GG</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud setunggal ukara: kadadosan saking setunggal ukara, <i>humor</i>ipun wonten ing ukara “Kula menika nek disawang sakeplasan pancen awon, nek dimatke mblenger”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang rumaos awon menawi dipunpirsani sakeplasan menapa malih menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang rumaos awon menapa malih menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
2.	Kalih ukara	<i>Hiburan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>B: Tujune untuku tas tak dandakke lho. Ha dhek mben kae tau tak nggo omong mlotrok e. (Data 4/ GG)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Tujune untuku tas tak dandakke lho. Ha dhek mben kae tau tak nggo omong mlotrok e”. • Topik <i>hiburan</i>: wajanipun Bambang bibar dipunpriksakaken jalaran rumiyin nate badhe pethil. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> wosipun kanthi tembung boten limrah inggih menika waosipun Bambang bibar dipunpriksakaken amargi nate mlotrok.
			Ngandhara-ken <i>Gagasan</i>	<p>B: Arep kula nuwun ki le kula nuwun cara kasar apa cara piyayi. Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu? (Data 5/ GG)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu?”. • Topik <i>hiburan</i>: cara kula nuwun wonten kalih inggih menika cara kasar saha piyayi, menawi cara kasar dipunkinten kuli wondene cara piyayi dipunembe piyayi napa piyanu. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> cara kula nuwun wonten kalih inggih menika cara kasar saha piyayi.
		<i>Kritik</i>	Sarana <i>kritik</i>	<p>Bpk: Aku arep neng toko ya ra oleh, aja neng toko kana okeh uwong. Anggepmu aku ki arep wong nyolong piye njur tok elikke ki. (Data 1/ Mbc)</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha bu Basiyo, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “jajal gek kowe ketemu anyar, kesandhung we keneng apa to nok? Keneng apa? Ha ta? Ha saiki mbasan wis tuwa, mlaku cenanangan!”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun bilih wonten bu Basiyo, pak Basiyo boten wantun nggrenengi wondene pak Basiyo ngendika bilih tiyang ingkang palakrami sampun dangu mesthi kathah nggrenengi. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> bab bedanipun palakrami ingkang taksih enggal ngendikanipun alus menawi sampun dangu radi kasar.
		<i>Kritik</i>	Sarana <i>kritik</i>	<p>... BB: Menggeh-menggeh dhasare sampeyan wong nduwe lara napas kok ra gelem menggeh-menggeh. PB: Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa? BB: Ha neng rak gelem ta? PB: Ha wedi kok. (Data 9/ Bsn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha bu Basiyo, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa?” saha <i>klausa</i> “Ha wedi kok”. • Topik <i>kritik</i>: pak Basiyo nate malyu saking peken wondene bu Basiyo mbecak jalaran pak Basiyo boten wantun kaliyan bu Basiyo. • Fungsi sarana <i>kritik</i>: ancasipun paring <i>kritik</i> dhateng bu Basiyo ingkang rumiyin dhawuh supados pak Basiyo mlayu saking peken.
		<i>Pergaulan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>Ci: Jas ki nek lumrah ta, kowe wis tau weruh pa jas lengene cendhak kaya ngene ki? Iki mane ya dawa ning mungkret. Ka: Iya kuwi tegese jas kena lelara kok ko ngono kuwi. Ci: Aku nganti sok ora wani metu adoh-adoh. Ya kepiye ta iki jenenge ora nganggo klambi jas, jan kemulan andhuk. Iki bolahe akeh tenan lho. Iki tenan kuwi.</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<p>Ka: Dadi kuwi jasmu ki nek dikerta aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya. (Data 2/ MKK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun Cil saha kang, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Dadi kuwi jasmu ki nek dikersa aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya”. • Topik <i>pergaulan</i>: Cil rumoas isin bilih medal kepanggih tiyang sanes ngagem jas ingkang kathah jaitanipun. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun kang bilih jasipun Cil menika awis blahipun tinimbang jasipun jalaran kathah jaitanipun.
			<i>Media informasi</i>	<p>...</p> <p>Ibu: Boten, wong niku desa kok.</p> <p>Bpk: Desa jenenge Grojogan Sewu. Dasamuka boten tau mriku kok.</p> <p>Tbc : Ha jare Dasamuka nek mertapa ten Grojogan Sewu niku?</p> <p>Bpk: Ha neng rak ora Grojogan ngriku.</p> <p>Tbc: Lho mangke nek sing ken nunggu buta-buta kula rak...apa ana becak kerah buta? (Data 10/Mbc)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun bapak, ibu, saha tukang becak, <i>humoripun</i> wonten ukara “apa ana becak kerah buta?”. • Topik <i>pergaulan</i>: tukang becak nginten bilih Grojogan Sewu ingkang dipunngendikakaken dening bapak, Grojogan Sewu ingkang rumiyin dipunangge tapa Dasamuka ananging ingkang dipunkarepaken inggih menika desa Grojogan Sewu. Tukang becak sampun boten wantun bilih mangke kepanggih buta. • Fungsi <i>media informasi</i>: paring <i>informasi</i> bilih Grojogan Sewu jaman rumiyn papan kangge tapa Dasamuka lajeng samenika ugi wonten desa ingkang namanipun sami.
		<i>Etnis</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>...</p> <p>Bj: Lha kula si Beja nika.</p> <p>Mr: Adhuh si Beja. Beja.</p> <p>PA: Beja iki piye?</p> <p>Bj: Beja niku nami kula.</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<p>BA: Bejo. (<i>Data 3/ Ngdn</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun Marno, Beja, pak Arjo, saha bu Arjo, <i>humoripun</i> wonten ing tembung “Beja”. • Topik <i>etnis</i>: bedanipun ngendikakaken fonem /a/ miturut Jawi Banyumasan saha Jawi Yogyakarta utawi Sala. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Beja ingkang nepangaken namanipun ngginakaken logat Banyumasan.
4.	Cariyos	<i>Hiburan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>PB: Dhasare aku ki wong sugih apa-apa duwe, turu we nganti bingung aku nong tempat tidur kamblesen, nong njubini nggelar klasa katosen, gregeten nyedhaki lehku mangan, turu neng njeron lemari, ha malah raiku diroyok tikus. (<i>Data 4/ Bsn</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>cariyos</i>: pak Basiyo cariyos bilih piyambakipun rumaos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare. <i>Humoripun</i> wonten ing ukara “turu neng njeron lemari, ha malah diroyok tikus”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun pak Basiyo rumaos sugih ananging anggenipun sare wonten ing nglebet lemari. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun kangge damel gumujeng jalaran wosipun pak Basiyo menika rumaos sugih ananging sare wonten nglebet lemari ngantos dipunroyok tikus.
		<i>Pergaulan</i>	<i>Media informasi</i>	<p>PB: Ha mangka elingku dhek aku ijeh enom ya nyok gawe aku Ni Thowong ki nggo dolanan cah cilik-cilik nek surup kae. Lha kok saiki menjelma mah dadi gendhing kok ya penak,</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<p>gumyak. Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki. (Data 3/ Bsn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo nyariyosaken gendhing Ni Thowong rumiyin kangge dolanan lare samenika dados gendhing ingkang saged kangge nggameli tiyang padu. <i>Humoripun</i> wonten ing ukara “Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki”. • Topik <i>pergaulan</i>: Ni Thowong rumiyin kangge dolanan lare, samenika dados gendhing ingkang sae kepara saged kangge nggameli tiyang padu. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun kangge damel gumujeng kanthi ngendika bilih tiyang padu saged dipungameli.
		<i>Kritik</i>	Sarana <i>kritik</i>	<p>PB: Lha sindhen kok jam enem wis menyang. Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikul kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye to mesthi angger muleh mung nggawa lempir. (Data 5/ Bsn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo nyariyosaken bu Basiyo ingkang dados sindhen. <i>Humoripun</i> wonten ing ukara “Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikul kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye to mesthi angger muleh mung nggawa lempir”. • Topik <i>kritik</i>: pak Basiyo paring <i>kritik</i> dhateng bu Basiyo ingkang dereng nate pikatuk opah anggenipun nyindhen lajeng menawi kondur namung mbekta lempir. • Fungsi sarana <i>kritik</i>: ancasipun kangge damel gumujeng kanthi ngendika bilih bu Basiyo menawi saking nyindhen namung mbekta lempir.
			<i>Media informasi</i>	<p>Ka: Kowe biyen arep ngepek senuk kuwi rak tak elikke aja. Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok. (Data 3/ MKK)</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: kang nyariyosaken rumiyin sampun ngendika supados Cil nyamektakaken sedaya kabetahan saderengipun palakrami, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok”. • Topik <i>kritik</i>: kang paring <i>kritik</i> dhateng Cil ingkang boten mirengaken ngendikanipun rikala badhe palakrami. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: saderengipun palakrami kedah nyamektakaken panggenan, perkakas, saha padamelan ingkang ngasilaken arta.
			<i>Media hiburan</i>	<p>B: ... Apa ana mbendina aku mangane awon-awone dileleti apa-apa kok njur gawakke uwi. Uwi ngga apa? Nggateli cangkem. Ben lunga bojo dhela engkas nek bayaran klethek-klethek. Batur meneh le metu nanggung tanggal rong puluh malah bathi ra mbayar. Ngapa? Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben. (Data 2/ Ngdn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: Basiyo cariyos ingkang nembe kadadosan tumrap piyambakipun, <i>humoripun</i> wonten ukara “Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben”. • Topik <i>kritik</i>: Basiyo boten remen dipunbetakaken uwi amargi biasanipun dhahar roti. Basiyo ugi mangkel amargi garwa saha rewangipun kesah saking dalem nututi tiyang sepuhipun. Rewangipun kesah saderengipun gajian malah kepener lajeng garwanipun kesah malah gajinipun boten sios dipunparingaken. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Basiyo bilih samenika gajian kedahipun badhe dipunparingaken garwanipun. Garwanipun kesah saking dalem malah gajinipun boten sios dipunparingaken.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
		Agama	Media hiburan	<p>B: Haha...lehku urip neng ngalam donya wis keturutan tenan. Ha wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan. (Data 3/ GG)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: bapak nyariyosaken bilih piyamabakipun remen dados tiyang jaler, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan”. • Topik <i>agama</i>: minangka tiyang ingkang gadhah agami kita kedah nyuwun tulung saha kathah syukur dhumateng Gusti inkang Maha Kuwaos. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih Bambang nyuwun supados dados tiyang jaler saha sampun kadadosan wondene kita boten saged milih badhe dados tiyang jaler menapa setri.
5.	Definisi	Hiburan	Media hiburan	<p>PB: Lho rak mbokmu ki Indo ta? M : Indo ki apa aku ra ngerti aku. PB: Teges Indo bapakne mbokmu ki Jawa, mbokne gembel. (Data 13/ Bsn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>definisi</i>: negesi tembung “Indo”, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Teges Indo bapakne mbokmu ki Jawa, mbokne gembel”. • Topik <i>hiburan</i>: pak Basiyo negesi tembung “Indo” kanthi teges bilih bapakipun bu Basiyo Jawi, simbokipun gembel. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih “Indo” menika bapakipun Jawi, simbokipun gembel wondene ingkang leres “Indo” menika setunggal tiyang sepuh saking ngamanca.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
6.	<i>Permainan kata (pun)</i>	<i>Hiburan</i>	<i>Hiburan</i>	<p>Sa : Pak...Pak...Panjenengan menika napa taksih sedherekipun yuyu kangkang to Pak? Kok mbrebes mawon.</p> <p>PB: Mbrebes pa Tegal? (Data 15/ Bsn)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>permainan kata (pun)</i>: pak Basiyo nyimpangaken tembung “mbrebes”, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Mbrebes pa Tegal?”. • Topik <i>hiburan</i>: Sardono ngendika menapa pak Basiyo sedherekipun yuyu kangkang amargi mbrebes kemawon lajeng dipunwangsuli “Mbrebes pa Tegal?”. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi nyimpangaken tembung “mbrebes” dados nama papan.
7.	<i>Tolak bala</i>	<i>Hiburan</i>	Ngandha-raken <i>gagasan</i>	<p>B : Nami kula menika Bambang.</p> <p>BS: Adhuh maneman jenenge, Bambang niku wiwing, apik, kuning, sampeyan gosong ngono kok.</p> <p>B : Malah kemripik. (Data 7/ GG)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: Bambang ngendheg ginemanipun bapakipun Siti ingkang ngece piyambakipun, <i>humoripun</i> wonten ing <i>klausa</i> “Malah kemripik”. • Topik <i>hiburan</i>: bapakipun Siti ngendika bilih tiyang kanthi nama Bambang menika wiwing, sae, saha kulitipun jene boten gosong kados Bambang lajeng dipunwangsuli malah kemripik. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: paring <i>gagasan</i> bilih tiyang ingkang gadhang nama Bambang menika wiwing, sae, saha kulitipun jene.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
			<i>Media hiburan</i>	<p>...</p> <p>Ka: Nggo urip nem taun ra entek.</p> <p>Ci: Iya nek umurmu iseh genep nem taun.</p> <p>Ka: Tak golek watu ya?</p> <p>Ci: Ha kok njur...</p> <p>Ka: Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi. (Data 4/ MKK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: kang ngendhegakan ngendikanipun Cil ingkang ngembe kang, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi”. • Topik <i>hiburan</i>: kang ngendika bilih pados klimpe saged kangge gesang enem taun lajeng Cil ngendika menapa yuswanipun kang ngantos enem taun menapa boten. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun kang ingkang badhe pados watu kangge ngasah pasuryanipun Cil wondene limrahipun ingkang dipunasah gaman.
8.	<i>Interupsi</i>	<i>Hiburan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>...</p> <p>BS: Apa wareg?</p> <p>S : Inggih neng mung sithik nika.</p> <p>BS: Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik, endhog sithik, ha neh dadi okeh. (Data 13/ GG)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>interupsi</i>: bapakipun Siti boten sarujuk kaliyan Siti bilih paklikipun namung dhahar sekedhik, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik, endhog sithik, ha neh dadi okeh”. • Topik <i>hiburan</i>: Siti matur dhateng bapakipun bilih paklikipun namung dhahar sekedhik ananging

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<p>bapakipun ngendika bilih sekedhik ananging pepak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun bapakipun Siti bilih paklikipun Siti dhahar sekedhik ananging pepak saengga dados kathah.
		<i>Pergaulan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>Bpk: Nganggo jas, kuplukan, sarungan, nganggo sepatu. Ibu : Kowe ki duwe jas pa? Bpk: O ya ra duwe e ya, nyilih piye? Apa mengko ndadak tuku. Ibu : Wis ora wae, wis apike nganu nganggo kaos thok we. (Data 5/Mbc)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>interupsi</i>: ibu boten sarujuk bilih bapak badhe mundhut utawi nyambut jas, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “wis apike nganu nganggo kaos thok we”. • Topik <i>pergaulan</i>: bapak ngendika bilih tindak kondangan kedah ngginakaken rasukan ingkang trep kados jas, kupluk, sarung, saha sepatu. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun ibu ingkang dhawuh supados bapak ngagem kaos dhateng kondangan. Ibu ngendika menika amargi mangkel kaliyan bapak.
9.	<i>Pematah</i>	<i>Hiburan</i>	<i>Media hiburan</i>	<p>Ci: Wis kana nggodhog wedang! Se: Kayune endi? Ci: E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta? (Data 1/ MKK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: Cil mangsuli pitakenanipun Senuk kanthi radi kasar, <i>humoripun</i> wonten ing ukara “E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta?”.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5
				<ul style="list-style-type: none"> • Topik <i>hiburan</i>: Cil dhawuh supados Senuk nggodhog wedang lajeng Senuk nyuwun pirsu kayunipun pundi dipunwangsuli supados mendhet cagak. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Cil ingkang dhawuh supados Senuk mendhet cagak kangge gegenen jalaran Cil mangkel kaliyan Senuk.
		<i>Kritik</i>	<i>Sarana kritik</i>	<p>Ibu : Njur aku ki nek ora njaluk tulung kowe ki njaluk tulung sapa? Malah aku kon njaluk tulung tanggane ngono pa piye?</p> <p>Bpk: Njupuk dhewe rak isa ta? Nyamping kon njupukke, klambi kon njupukke, mosok cemara we kon nggolekke? (Data 2/ Mbc)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: bapak ngendhegaken ngendikanipun ibu radi kasar, <i>humor</i>ipun wonten ing ukara “Njupuk dhewe rak isa ta? Jarik kon njupukke, klambi kon njupukke, mosok cemara we kon nggolekke?”. • Topik <i>kritik</i>: bapak boten remen kaliyan tumindakipun ibu ingkang kathah nyuwun tulung bab ingkang saged dipuntindakaken piyambak. • Fungsi sarana <i>kritik</i>: paring <i>kritik</i> dhateng ibu kanthi ngendikanipun bapak ingkang dhawuh supados ibu saged mendhet rasukan, nyamping, saha pados cemara piyambak.

Saking *tabel 1* ing nginggil saged dipundamel dudutan bilih wujud *humor* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs wonten 9 wujud *humor* inggih menika *humor* setunggal ukara, kalih ukara, *dialog*, *cariyos*, *definisi*, *permainan kata (pun)*, *tolak bala*, *interupsi*, saha *pematah*. Topik *humor* ingkang kapanggihaken wonten 5 inggih menika *hiburan*, *kritik*, *agama*, *etnis*, saha

pergaulan. Fungsi *humor* wonten 4 inggih menika kangge ngandharaken *gagasan*, *media hiburan*, *media informasi*, saha sarana *kritik*.

B. Pirembagan

Wonten ing *pirembagan* menika badhe dipunandharaken asiling panaliten saking *tabel 1*. Wonten ing panaliten menika wonten 9 wujud *humor* kanthi topik saha fungsi ingkang beda-beda ingkang kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

1. *Humor* setunggal ukara

Saking asiling panaliten gayut kaliyan *humor* setunggal ukara kapanggihaken setunggal topik *humor* inggih menika *hiburan* ingkang gadhah fungsi setunggal inggih menika minangka *media hiburan*. *Data* ingkang kalebet *humor* setunggal ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(1) *Konteks*: Bambang rawuh dhateng dalemipun bapakipun Siti badhe nglamar

Siti kepanggih kaliyan bapakipun Siti lajeng nepangaken awakipun piyambak.

Bambang: **Kula menika nek disawang sakeplasan pancen awon, nek dimatke mblenger.** (*Data 11/ GG*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* setunggal ukara. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar *mp3* ingkang nedahaken bilih pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Bambang ngendika “Kula menika nek disawang sakeplasan pancen awon, nek dimatke

mblenger”. Kalebet *humor* setunggal ukara amargi kadadosan saking setunggal ukara. Sedaya perangan ukara ing nginggil kalebet *humor* ingkang dipuncethakaken kanthi *klausa* “nek dimatke mblenger”.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi, wosipun *humor* saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Wosipun *humor* saking ginemanipun Bambang menika lucu amargi Bambang ngakeni bilih awakipun piyambak menawi dipunpirsani sakeplasan awon lajeng menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun badhe damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng kanthi ginemanipun Bambang. Ginemanipun Bambang ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala ngakeni awakipun piyambak awon lajeng menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger.

Data sanes ingkang kalebet *humor* setunggal ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(2) *Konteks*: Tukang becak saweg nambah angin becakipun ingkang kempes.

Ibu: **Ha kok sing gedhe malah wetenge sing mbecak.** (*Data 11/ Mbc*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* setunggal ukara. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi

pamriksa gumujeng sasampunipun ibu ngendika “Ha kok sing gedhe malah wetenge sing mbecak”. *Humor* menika kalebet *humor* setunggal ukara amargi kawujud saking setunggal ukara.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun paraga ibu menika lucu amargi ngece tukang becak ingkang saweg ngompa ban becakipun. Paraga ibu nyebut padharanipun tukang becak ingkang ageng sanes banipun.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun badhe damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng saha boten gadhah ancas sanesipun. Paraga ibu ngece bilih padharanipun tukang becak ingkang ageng rikala ngompa ban becakipun sanes banipun

2. *Humor* kalih ukara

Saking panaliten menika kapanggihaken *humor* kalih ukara ingkang gadhah kalih topik *humor* inggih menika *hiburan* saha *kritik*.

a. *Humor* kalih ukara topik *hiburan*

Humor kalih ukara topik *hiburan* wonten ing panaliten menika gadhah kalih fungsi inggih menika minangka *media hiburan* saha sarana ngandharaken *gagasan*.

1) *Humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan*

Data ingkang kelebet *humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(3) *Konteks*: Waosipun Bambang dipundandakaken jalaran rumiyin nate pethil.

Bambang: **Tujune untuku tas tak dandakke lho. Ha dhek mben kae tau tak nggo omong mlotrok e.** (*Data 4/ GG*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* kalih ukara. Pethikan menika ngemu *humor* saged katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Bambang ngendika “Tujune untuku tas tak dandakke lho. Ha dhek mben kae tau tak nggo omong mlotrok e”. *Humor* menika kalebet *humor* kalih ukara amargi kadadosan saking kalih ukara ingkang sami gayut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Bambang ngendika bilih waosipun sampun dipunpriksakaken amargi nate mlotrok rikala awakipun piyambak saweg ngendikan.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun badhe damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng saha boten gadhah ancas sanesipun. Ginemanipun Bambang ingkang dados *hiburan* rikala ngendika bilih waosipun sampun dipundandakaken amargi rumiyin nate mlotrok rikala dipunangge ngendikan. Ingkang dipunkarepaken Bambang wajanipun sampun dipunprenahaken amargi rumiyin nate pethik rikala dipunangge ngendika.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(4) *Konteks*: Tukang becak saweg dipunendheg dening bapak saha ibu saha

dipunece bilih kulitipun cemeng.

Tukang becak: Ha nek bojo sampeyan niku kuning neng kuning ting prelang niku napa? **Nek kaya ngoten niku apa ora jeneng panunen?**
(Data 8/ Mbc)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* kalih ukara. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun tukang becak ngendika “Nek kaya ngoten niku apa ora jeneng panunen?”. Pethikan menika kalebet *humor* kalih ukara amargi kadadosan saking kalih ukara ingkang sami gayut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Tukang becak nyebut bilih paraga ibu kulitipun jene ananging ting prelang lajeng tukang becak nyebut bilih menika panunen.

Miturut *konteks* ginemanipun fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun badhe damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng saha boten gadhah ancas sanesipun. Ginemanipun tukang becak ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala nyebut bilih kulitipun ibu jene ananging ting prelang lajeng dipunsebut bilih menika panunen.

Data sanesipun *humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(5) *Konteks*: Garwanipun blantik 1 nate badhe dipunpek dening *pegawai* kantor

pos.

Blantik 1: Byuh kantor pos arep ngepek kowe. **Kowe entuk kantor pos njur anak-anak amplop malahan.** (*Data 2/ Mbl*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* kalih ukara. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun blantik 1 ngendika “Kowe entuk kantor pos njur anak-anak amplop malahan”. Pethikan menika kalebet *humor* kalih ukara amargi kadadosan saking kalih ukara ingkang sami gayut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Blantik 1 ngendika bilih garwanipun rumiyin dipunpek dening kantor pos badhe pikantuk putra amplop.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun badhe damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng saha boten gadhah ancas sanesipun. Ginemanipun blantik 1 ingkang damel *hiburan* rikala nyebut bilih garwanipun badhe kagungan putra amplop bilih palakrami kaliyan kantor pos wondene karepipun garwanipun menika badhe dipunpek *pegawai* kantor pos.

2) *Humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka sarana *gagasan*

Data ingkang kalebet *humor* kalih ukara topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(6) *Konteks*: Bambang nembe rawuh dhateng dalemipun Siti.

Bambang: Arep kula nuwun ki le kula nuwun cara kasar apa cara piyayi.

Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu? (Data 5/ GG)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* kalih ukara. Pethikan ing nginggil kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Bambang ngendika “Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu?”. *Humor* menika wujudipun *humor* kalih ukara amargi kadadosan saking kalih ukara ingkang sami gayut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi, wosipun saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun Bambang ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala ngandharaken bilih cara kula nuwun wonten cara kasar saha alus. Kula nuwun cara kasar mangke dipunarani kuli ananging menawi cara alus mangke dipununeke piyayi napa piyanu.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana ngandharaken *gagasan* amargi ancasipun kangge ngandharaken *gagasan*. Bambang ngandharaken *gagasan* ngengingi bab cara kula nuwun ingkang wonten cara kasar saha alus. Kula nuwun kanthi cara kasar mangke saged dipunarani kuli lajeng menawi cara alus saged dipununekke piyayi napa piyanu.

b. *Humor* kalih ukara topik *kritik*

Saking asiling panaliten gayut kaliyan *humor* kalih ukara topik *kritik* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka sarana *kritik*.

1) *Humor* kalih ukara topik *kritik* minangka sarana *kritik*

Data ingkang kalebet *humor* kalih ukara topik *kritik* minangka sarana *kritik* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(7) *Konteks*: Bapak kemutan rikala ibu menging tindak toko mundhut blangkon.

Bapak: Aku arep neng toko ya ra oleh, **aja neng toko kana okeh uwong**.
 Anggepmu aku ki arep wong nyolong piye njur tok elikke ki.
 (*Data 1/ Mbc*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor* kalih ukara. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapak ngendika “Anggepmu aku ki arep wong nyolong piye njur tok elikke ki”. Pethikan menika kalebet *humor* kalih ukara amargi kadadosan saking kalih ukara ingkang sami gayut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi, wosipun kangge paring *kritik* dhateng paraga ibu. Ginemanipun bapak menika ngandharaken bilih piyambakipun kirang remen amargi nate dipunpenging rikala badhe tindak dhateng toko amargi wonten mrika sampun kathah tiyang. Bapak ugi ngendika menapa ibu menika nganggep bilih bapak badhe nyolong

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana *kritik* amargi ancasipun kangge paring *kritik* dhateng ibu. Bapak paring *kritik* dhateng

ibu amargi menging tindak toko amargi kathah tiyang wondene wonten toko temtu kemawon kathah tiyang amargi toko menika papan kangge mundhut kabetahan.

3. *Humor dialog*

Saking asiling panaliten *humor dialog* menika gadhah sekawan topik *humor* inggih menika *hiburan, kritik, pergaulan, saha etnis*.

a. *Humor dialog* topik *hiburan*

Humor dialog topik *hiburan* gadhah kalih fungsi inggih menika minangka *media hiburan* saha minangka ngandharaken *gagasan*.

1) *Humor dialog* topik *hiburan* minangka *media hiburan*

Data ingkang kalebet *humor dialog* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(8) *Konteks*: Maryati nyuwun pirsu ngengingi kulawarganipun bu Basiyo.

Pak Basiyo: Ho bapakne biyen brengose separo.

Maryati : Ha separo piye ta?

Pak Basiyo: **Ha mbuh aku biyen weruhku mung seka iringan.** (*Data 12/ Bsn*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Ha mbuh aku biyen weruhku mung seka iringan”. *Humor* menika kalebet *humor dialog* amargi wonten

pirembagan antawisipun Maryati kaliyan pak Basiyo ngengingi bapakipun bu Basiyo ingkang rawisipun namung sepalih.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Pak Basiyo nyariyosaken dhateng Maryati bilih bapakipun bu Basiyo rawisipun namung sepalih jalaran anggenipun mirsani namung saking iringan kemawon.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun pak Basiyo ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala nyariyosaken bilih rawis bapakipun bu Basiyo namung sepalih jalaran pak Basiyo anggenipun mirsani namung saking iringan. Temtu kemawon menawi dipunpirsani saking iringan rawis menika namung katingal sepalih.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor dialog* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(9) *Konteks*: Bambang rawuh dhateng dalemipun bapakipun Siti badhe nglamar Siti.

Bambang : Kula boten saged cetha ngaturaken badhe nembung kang putra tiyang raos kula geter sanget.

Bapakipun Siti: Inggih.

Bambang : **Amargi bidhal saking griya dereng nedha.** (*Data 11/ GG*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing

salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Bambang ngendika “Amargi bidhal saking griya dereng nedha”. Pethikan menika kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun Bambang saha bapakipun Siti ngengingi Bambang ingkang badhe nglamar Siti ananging Bambang rumaos geter amargi piyambakipun dereng nedha.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Bambang ngandharaken bilih piyambakipun ngraosaken geter rikala badhe nglamar Siti jalaran saking griya dereng nedha.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika ginemanipun Bambang ingkang ngandharaken bilih awakipun piyambak geter rikala badhe nglamar Siti jalaran saking griya dereng nedha sanes *groggi*.

2) *Humor dialog* topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan*

Data ingkang kalebet *humor dialog* topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(10) *Konteks*: Bu Basiyo mangertos bilih dipunrasani dening Pak Basiyo.

Bu Basiyo : Aksine ki nek ana aku sajak le memelas, nek ora ana nggrenengi.
 Pak Basiyo: Lha kuwi wis teknik ta? Bojo ki nek wis suwe rak mesthi ta kaya ngono kuwi, nggrenengi **jajal gek kowe ketemu anyar, kesandhung we, keneng apa ta nok? Keneng apa? Ha ta? Ha saiki mbasan wis tuwa, mlaku cenanangan!** (*Data 10/ Bsn*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun *humor dialog*. Pethikan pacelathon menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “jajal gek kowe ketemu anyar, kesandhung we, keneng apa to nok? Keneng apa? Ha ta? Ha saiki mbasan wis tuwa, mlaku cenanangan!”. Wujudipun *humor* kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun bu Basiyo kaliyan pak Basiyo ngengingi bedanipun rikala nembe palakrami kaliyan sampun dangu anggenipun palakrami.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Bu Basiyo ngendika bilih pak Basiyo menika menawi wonten wingking remen ngrasani menawi wonten ngajeng melas. Pak Basiyo mangsuli bilih menika sampun *teknik* menawi dereng dangu anggenipun palakrami ngendikanipun manis lajeng menawi sampun dangu radi kasar tuladhanipun rikala garwanipun dhawah.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana ngandharaken *gagasan* amargi ancasipun kangge ngandharaken *gagasan* ngengingi bab palakrami. Pak Basiyo paring *gagasan* bilih garwa ingkang nembe palakrami menika manis anggenipun ngendika ananging menawi sampun dangu anggenipun palakrami sampun beda anggenipun ngendika inggih menika radi kasar. Menawi nembe palakrami garwanipun dhawah ngendikanipun manis kados “keneng apa ta nok?” lajeng menawi sampun dangu anggenipun palakrami ngendikanipun sampun beda utawi radi kasar kados “cenanangan!”.

b. *Humor dialog* topik *kritik*

Humor dialog topik *kritik* gadhah fungsi minangka sarana *kritik*. *Data* ingkang kalebet *humor dialog* topik *kritik* minangka sarana *kritik* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(11) *Konteks*: Pak Basiyo kemutan rikala ndugek-aken bu Basiyo tindak pasar.

Pak Basiyo: Aku ngeterke kowe ki san muleh asma.

Bu Basiyo : Asma ki kepiye?

Pak Basiyo: Menggeh-menggeh ta lha kowe ora ngrasakke, kowe mbecak.

Bu Basiyo: Menggeh-menggeh dhasare sampeyan wong nduwe lara napas kok ra gelem menggeh-menggeh.

Pak Basiyo: **Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa?**

Bu Basiyo : Ha neng rak gelem ta?

Pak Basiyo: **Ha wedi kok.** (*Data 9/ Bsn*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pacelathon menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa?” saha “Ha wedi kok”. Wujud *humor* ing nginggil kalabet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun bu Basiyo kaliyan pak Basiyo ngengingi rikala pak Basiyo ndugekaken bu Basiyo tindak pasar lajeng konduripun kedah mlayu wondene bu Basiyo mbecak.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun kangge paring *kritik* dhateng bu Basiyo. Pak Basiyo paring ngendika bilih

awakipun piyambak nate mlayu rikala kondur saking peken lajeng bu Basiyo mbecak. Bu Basiyo ngendika bilih rumiyin Pak Basiyo ingkang purun lajeng dipunwangsul bilih pk Basiyo purun amargi boten wantun kaliyan bu Basiyo.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana *kritik* amargi ancasipun kangge paring *kritik* dhateng bu Basiyo. Pak Basiyo paring *kritik* amargi piyambakipun kedah mlayu wondene bu Basiyo mbecak rikala kondur saking peken ndugekaken bu Basiyo. Pak Basiyo purun mlayu jalaran boten wantun kaliyan bu Basiyo.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor dialog* topik *kritik* gadhah fungsi minangka sarana *kritik*. Tuladha saking *humor dialog* topik *kritik* minangka sarana *kritik* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(12) *Konteks*: Bapak badhe ngagem iket tindak kondangan ananging ibu dhawuh supados ngagem lendhang.

Ibu : Ha mbok wis rasah nganggo iket la ngapa ta?

Bapak: Jare kon dhines?

Ibu : Kudhungan.

Bapak: Kudhungan godhong pa?

Ibu : Kudhungan nganggo lendhangku kae!

Bapak: **We dadi aku wong lanang ki nganggo lendhang ngono pa?** (*Data 4/ Mbc*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi

pamriksa gumujeng sasampunipun bapak ngendika “We dadi aku wong lanang ki nganggo lendhang ngono pa?”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun bapak kaliyan ibu ngenginngi bab iket ingkang badhe dipunginakaken bapak tindak kondangan.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun arupi *kritik* dhateng ibu. Bapak protes dhateng ibu amargi ibu dhawuh dhateng bapak supados ngagem lendhang boten ngangem iket. Lendhang menika sajatosipun kangge tiyang setri, saengga bapak radi mangkel dhateng ibu lajeng paring *kritik*.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana *kritik* amargi ancasipun kangge paring *kritik* dhateng ibu. Wonten ing pethikan nginggil bapak paring *kritik* jalaran awakipun piyambak dipundhawuhi ngagem lendhang kangge tindak kondongan dening ibu.

c. *Humor dialog* topik *pergaulan*

Humor dialog topik *pergaulan* gadhah kalih fungsi inggih menika minangka *media hiburan* saha *media informasi*.

1) *Humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media hiburan*

Data ingkang kalebet *humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(13) *Konteks*: Cil saha kang boten sengaja kepanggih lajeng Cil sambat ngenginngi jasipun.

Cil : Jas ki nek lumrah ta, kowe wis tau weruh pa jas lengene cendhak kaya ngene ki? Iki mane ya dawa ning mungkret.

Kang: Iya kuwi tegese jas kena lelara kok ko ngono kuwi.

Cil : Aku nganti sok ora wani metu adoh-adoh. Ya kepiye ta iki jenenge ora nganggo klambi jas, jan kemulan andhuk. Iki bolahe akeh tenan lho. Iki tenan kuwi.

Kang: **Dadi kuwi jasmu ki nek dikersa aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya.** (Data 2/ MKK)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika kalebet *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun kang ngendika “Dadi kuwi jasmu ki nek dikersa aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya”. Wujudipun *humor* kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun paraga Cil kaliyan Kang ngengingi jas ingkang dipunagem dening Cil.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi Cil ngandharaken bilih piyambakipun isin menawi medal ngginakaken jas kagunganipun piyambak. Jas menika kirang sae jalaran kathah sanget jaitanipun saengga Cil rumaos isin bilih jas menika dipunagem rikala kepanggih kaliyan tiyang sanes.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala Kang ngendika bilih regi jasipun Cil menawi katandhingaken kaliyan bolahipun menika langkung awis

bolahipun. Jas menika kathah sanget bolahipun jalaran kathah perangan ingkang risak.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(14) *Konteks*: Bapak saha ibu saweg rembagan kaliyan tukang becak amargi badhe numpak becak tindak kondangan.

Tukang becak: Ha kula nek mbecak adoh-adoh ya emoh.

Bapak : Niki nggih boten adoh banget antarane telung kilo meter saking riki.

Tukang becak: O...emoh.

Ibu : Ho ki wong ki karepe piye ta iki?

Tukang becak: **Nek gelem mbaka sekilo.** (*Data 9/ Mbc*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun tukang becak ngendika “Nek gelem mbaka sekilo”. Wujud *humor*ipun kebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun bapak, ibu, saha tukang becak ngengingi *kesepakatan* amargi bapak saha ibu badhe numpak becak dhateng kondangan ingkang jarakipun tigang kilo saking dalem.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi bapak saha ibu menika saweg rembagan kaliyan tukang becak rikala badhe tindak

kondangan. Bapak saha ibu saweg rembagan kaliyan tukang becak kanthi ngendika bilih jarakipun dhateng kondangan tigang kilo lajeng tukang becak mangsuli bilih boten purun, menawi purun mbaka setunggal kilo.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang dadoa *hiburan* inggih menika rikala tukang becak ngendika kaliyan bapak saha ibu bilih awakipun piyambak boten purun ndugekaken bapak saha ibu kajawi menawi purun mbaka setunggal kilo. Ginemanipun tukang becak menika boten limrah amargi menawi numpak becak temtu kemawon boten saged dipuncil kados nyaur utang ananging kedah wonten papan ingkang dipuntuju.

2) *Humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media informasi*

Data ingkang gayut kaliyan *humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media informasi* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(15) *Konteks*: Bapak saha ibu badhe numpak becak tindak kondangan wonten desa

Grojoan Sewu.

Bapak : O...ten ndesa Grojogan Sewu ngetan rika, nika rak kanca kula niku rak mantu niki resepsine.

Tukang becak: Wo boten. Grojogan Sewu ta? Boten.

Bapak : Boten priipun ta?

Tukang becak: Sing nggo tapa Dasamuka ta?

Ibu : Boten, wong niku desa kok.

Bapak : Desa jenenge Grojogan Sewu. Dasamuka boten tau mriku kok.

Tukang becak: Ha jare Dasamuka nek mertapa ten Grojogan Sewu niku?

Bapak : Ha neng rak ora Grojogan ngriku.

Tukang becak: **Lho mangke nek sing ken nunggu buta-buta kula rak...apa ana becak kerah buta?** (*Data 10/Mbc*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pacelathon menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun tukang becak ngendika “Lho mangke nek sing ken nunggu buta-buta kula rak...apa ana becak kerah buta?”. Wujudipun *humor* kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun bapak, ibu, saha tukang becak. Bapak, ibu, saha tukang becak saweg ngrembag salah satunggaling papan ingkang nama desa Grojogan Sewu.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi bapak, ibu, saha tukang becak menika saweg rembagan bab salah satunggaling papan ingkang nama desa Grojogan Sewu. Bapak saha ibu ngendika bilih Grojogan Sewu menika salah satunggaling nama desa ananging tukang becak nginten bilih Grojogan Sewu menika papan ingkang dipunagem tapa dening Dasamuka.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* rikala tukang becak ngendika bilih Grojogan Sewu menika papan kangge tapa Dasamuka saengga awakipun piyambak boten wantun bilih kedah mrika amargi nginten bilih papan menika dipuntengga buta.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor dialog* topik *pergaulan* minangka *media informasi* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(16) *Konteks*: Pakne saha mbokne ngrembag jinising pangkur.

Mbokne: Pangkur Jenggleng ya ta? kuwi ya ana, Pangkur Banyumas ya ana,
Pangkur Semarang.

Pakne : Ya ana?

Mbokne: Semarang ya ana.

Pakne : Ya ana?

Mbokne: Ana lho. Pangkur apa iki?

Pakne : Kasmaran?

Mbokne: Rambangan... O...rambangan.

Pakne : Wah kuwi emoh aku, pangkur ora seneng kuwi aku.

Mbokne: Kok ora seneng?

Pakne : **Nek klelep sisan mah wis malahane.** (*Data 3/ PJ*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pacelathon menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pakne ngendika “Nek klelep sisan mah wis malahane”. Wujudipun *humor* kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun pakne saha mbokne ngengingi jinising Pangkur ingkang kathah sanget kadosta Pangkur Jenggleng, Semarang, Banyumasan, saha Rambangan.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi pakne saha ibu menika saweg rembagan bab jinising Pangkur. Mbokne nyebutaken jinising Pangkur menika ing antawisipun Jenggleng, Semarang, Banyumasan, saha

Rambangan. Pakne ngendika bilih Pangkur Rambangan menika kados rambangan toya. Pakne ugi ngendika menawi klelep malah boten napa-napa.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala pakne ngendika bilih Pangkur Rambangan menika menawi klelep malah boten napa-napa. Tanggepan saking pakne menika boten limrah amargi pakne gadhah pamamnggih bilih rambangan menika kados rambangan toya.

d. *Humor dialog* topik *etnis*

Humor dialog topik *etnis* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor dialog* topik *etnis* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(17) *Konteks*:

Beja : Dadine sampeyan pangling kalih kula? Sampeyan niki Mas Marno gembiyen sing ndherek Pak Bas ing Jakarta?

Marno : Inggih.

Beja : Lha kula si **Beja** nika.

Marno : Adhuh si Beja. Beja.

Pak Arjo: Beja iki piye?

Beja : Beja niku nami kula.

Bu Arjo : Beja. (Data 3/ Ngdn)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor dialog*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi

pamriksa gumujeng sasampunipun Beja ngendika “Beja” kanthi basa Jawi *dialek* Banyumasan. *Humor* menika kacethakaken rikala bu Arjo ngendika “Beja” kanthi basa Jawi *dialek* Yogyakarta utawi Sala. Wujudipun *humor* kalebet *humor dialog* amargi wonten pirembagan antawisipun Beja, Marno, bu Arjo, saha pak Arjo ngengingi Beja tepanganipun Marno.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *etnis* amargi Beja anggenipun nepangaken piyambakipun ngginakaken *dialek* Banyumasan rikala lajeng dening bu Arjo dipuncethakaken kanthi logat Jawi Ngayogyakarta saha Sala.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* rikala Beja ngginakaken *dialek* Banyumasan anggenipun nepangaken namanipun lajeng paraga sanesipun rumaos *bingung* lajeng dening bu Arjo kacethakaken ngangge *dialek* Yogyakarta utawi Sala.

4. *Humor cariyos*

Saking asiling panaliten ingkang gayut kaliyan *humor cariyos* gadhah sekawan topik *humor* inggih menika *hiburan*, *pergaulan*, *kritik*, saha *agama*.

a. *Humor cariyos* topik *hiburan*

Humor cariyos topik *hiburan* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor cariyos* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(18) *Konteks*: Pak Basiyo rumaos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare.

Pak Basiyo: Dhasare aku ki wong sugih apa-apa duwe, turu we nganti bingung aku nong tempat tidur kamblesen, nong njubin nggelar klasa katosan, gregeten nyedhaki lehku mangan, **turu neng njeron lemari, ha malah raiku diroyok tikus.** (*Data 4/ Bsn*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan gineman menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “turu neng njeron lemari, ha malah raiku diroyok tikus”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi pak Basiyo nyariyosaken ngengingi gesangipun. Pak Basiyo cariyos bilih piyambakipun menika sugih ngantos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare. Sare wonten kasur empuk sanget, menawi wonten njubin atos sanget, lajeng sare wonten lemari malah dipunroyok tikus.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi ngendikanipun pak Basiyo saged damel gumujeng. Pak Basiyo ngendika bilih piyambakipun sugih ngantos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare lajeng pak Basiyo sare wonten lemari jalaran menawi wonten kasur empuk sanget saha menawi wonten njubin atos sanget. Wonten lemari pak Basiyo malah dipunroyok tikus.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun pak Basiyo ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala nyariyosaken

bilih awakipun piyambak kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare lajeng sare wonten lemari malah dipunroyok tikus.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor cariyos* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(19) *Konteks*: Bapakipun Siti nyariyosaken putra putrinipun ingkang sampun

kaping kathah dipunlamar dening tiyang jaler.

Bapakipun Siti: Kamangka wong gedhe-gedhe kabeh nglamar, ra ana bayi nglamar. Angger esuk montor teka nglamar, awan teka montor nglamar, sore nglamar, **mau esuk jam enem esuk uthuk-uthuk eneng montor teka, tarani arep nglamar bul mogok. Aku kon nyurung.** (*Data 1/ GG*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan gineman menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapakipun Siti ngendika “mau esuk jam enem esuk uthuk-uthuk eneng montor teka, tarani arep nglamar bul mogok. Aku kon nyurung”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi bapakipun Siti nyariyosaken bilih kathah tiyang jaler ingkang badhe nglamar putra putrinipun ingkang nama Siti. Tiyang ingkang nglamar menika wayah enjing, siang, sonten kanthi sepedha montor. Bapakipun Siti nyariyosaken bilih wau enjing ugi wonten sepedha montor ingkang dhateng wonten dalemipun lajeng dipunkinten badhe nglamar Siti ananging jebul sepedha montor menika mandheg jalaran mogok.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Bapakipun Siti nyariyosaken bilih Siti kathah ingkang nglamar. Wau enjing ugi wonten sepedha montor dhateng ugi dipunkinten badhe nglamar jebul mogok lajeng bapakipun Siti dipundhawuhi nyurung.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel para pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun bapakipun Siti ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala lepat anggenipun nginten bilih sepedha montor ingkang dhateng wau enjing badhe nglamar Siti ananging jebul mogok lajeng bapakipun Siti dipundhawuhi nyurung.

b. Humor cariyos topik pergaulan

Humor cariyos topik pergaulan gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor cariyos topik hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(20) *Konteks*: Pak Basiyo bibar mirengaken gendhing Ni Thowong.

Pak Basiyo: Ha mangka elingku dhek aku ijeh enom ya nyok gawe aku Ni Thowong ki nggo dolanan cah cilik-cilik nek surup kae. Lha kok saiki menjelma mah dadi gendhing kok ya penak, gummyak. **Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki.** (Data 3/ Bsn)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi

pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi pak Basiyo nyariyosaken ngengingi gendhing Ni Thowong. Pak Basiyo cariyos bilih rumiyin nate damel Ni Thowong kangge dolanan lare-lare lajeng samenika Ni Thowong sampun dados gendhing ingkang sae saha gumyak kepara kangge nggameli tiyang padu.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi gendhing Ni Thowong menika rumiyin kangge dolanan lare-lare lajeng pak Basiyo samenika sampun dados gendhing ingkang sae saha gumyak. Pak Basiyo ugi ngendika bilih gendhing menika saged dipunginakaken kangge nggameli tiyang padu.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi, ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Cariyosipun pak Basiyo ingkang dados *hiburan* inggih menika rikala ngendika bilih gendhing Ni Thowong saged dipunginakaken kangge nggameli tiyang padu wondene tiyang padu menika boten betah dipungameli.

c. *Humor cariyos topik kritik*

Humor cariyos topik kritik gadhah tigang fungsi inggih menika minangka sarana *kritik*, *media informasi*, saha *media hiburan*.

1) *Humor cariyos topik kritik minangka sarana kritik*

Data ingkang kalebet *humor cariyos topik kritik* minangka sarana *kritik* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(21) *Konteks*: Pak Basiyo nepangaken bu Basiyo ingkang dados sindhen.

Pak Basiyo: Lha sindhen kok jam enem wis menyang. **Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikur kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye ta? Mesthi angger muleh mung nggawa lempir.** (*Data 5/ Bsn*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun *humor cariyos*. Pethikan gineman menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikur kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye ta? Mesthi angger muleh mung nggawa lempir”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi pak Basiyo nyariyosaken ngengingi garwanipun ingkang dados sindhen. Pak Basiyo cariyos bilih garwanipun sampun kaping kathah anggenipun nyindhen ananging dereng nate nampi arta lajeng menawi kondur namung mbekta lempir.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun minangka *kritik* dhateng bu Basiyo ingkang kaandharaken dening pak Basiyo. Pak Basiyo ngendika bilih bu Basiyo sampun kaping kathah anggenipun nyindhen ananging dereng nate pikantuk arta lajeng menawi kondur saking nyindhen namung mbekta lempir kemawon.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana *kritik* amargi ancasipun kangge paring *kritik* dhateng bu Basiyo. Pak Basiyo paring

kritik dhateng bu Basiyo ingkang dereng nate nampi arta anggenipun nyindhen. Kajawi menika menawi kondur saking nyindhen namung mbekta lemper.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor cariyos* topik *kritik* minangka sarana *kritik* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(22) *Konteks*: Bapak saha ibu saweg siap-siap badhe kondangan lajeng bapak

kemuten rikala badhe mundhut blangkon.

Bapak: Aku arep tuku blangkon dhewe ra oleh, wis pakne sok tak tukoke. Lha mbareng tak nggo sesak. Tak nggo sesak we omong karo kowe ya kowe iseh omong neh. **Mbokne iki blangkone sesak e, ha ya sirahe sing dilongi.** (*Data 3/ Mbc*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapak ngendika “Mbokne iki blangkone sesak e, ha ya sirahe sing dilongi”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi bapak nyariyosaken rikala piyambakipun badhe mundhut blangkon. Bapak cariyos bilih rumiyin badhe mundhut piyambak ananging boten pikantuk kaliyan ibu lajeng dipunpundhutaken ananging sesak.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun minangka *kritik* dhateng ibu ingkang kaandharaken dening bapak. Bapak cariyos bilih ibu mundhutaken blangkon ananging sesak kangge bapak. Ibu ngendika bilih musatakanipun bapak kemawon ingkang dipunkirangi.

2) *Humor cariyos* topik *kritik* minangka *media informasi*

Data ingkang kalebet *humor cariyos* topik *kritik* minangka *media informasi* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(23) *Konteks*: Cil bibar cariyos bilih gesangipun samenika kirang sae lajeng kang ngendika kenging menapa rumiyin Cil boten manut rikala badhe palakrami kaliyan Senuk.

Kang: Kowe biyen arep ngepek senuh kuwi rak tak elikke aja. **Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok.** (*Data 3/ MKK*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun kang ngendika “Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok”. Wujudipun *humor* kalabet *humor cariyos* amargi paraga Kang nyariyosaken rikala Cil badhe palakrami kaliyan Senuk awakipun piyambak sampun paring pitedah ngengingi menapa ingkang kedah dipuncepakaken menawi badhe palakrami. Kang rumaos bilih rumiyin Cil menika dereng pantes menawi palakrami amargi, kabetahan dhasar kados dalem, perkakas, saha arta dereng pepak.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun minangka *kritik* dhateng Cil ingkang kaandharaken dening kang. Kang cariyos bilih Cil menika dereng siap sedayanipun menawi badhe palakrami amargi dereng kagungan sedaya ingkang dipunbetahaken menawi badhe palakrami kajawi nyawa. Cil samenika sampun palakrami sambat kaliyan Kang amargi gesangipun kirang sae.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media informasi* amargi ancasipun kangge paring *informasi* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Paraga kang paring *informasi* bilih tiyang ingkang badhe palakrami menika kedah nyamektakaken kabetahan kadosta papan utawi dalem, perkakas kalebet sandhang, saha kedah gadhah arta utawi padamelan.

3) *Humor cariyos topik kritik minangka media hiburan*

Data ingkang kalebet *humor cariyos topik kritik minangka media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(24) *Konteks*: Basiyo mangkel dipuntilar garwa saha rewangipun.

Basiyo: Sing tangga teparo ora ketok wirang. Lha wong aku neng kene kondhang Raden Mas Jangis kok njur ming ketekan wong ting cememek. Apa ana mbendina aku mangane awon-awone dileleti apa-apa kok njur gawakke uwi. Uwi ngga apa? Nggateli cangkem. Ben lunga bojo dhela engkas nek bayaran klethek-klethek. Batur meneh le metu nanggung tanggal rong puluh malah bathi ra mbayar. Ngapa? **Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben.**
(*Data 2/ Ngdn*)

Pethikan gineman ing nginggil ngemu *humor* ingakng wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Basiyo ngendika “Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi Basiyo nyariyosaken rikala bilih awakipun piyambak Raden Mas ingkang biasanipun dhahar roti lajeng dipunbetakaken uwi dening tiyang sepuhipun anging boten trima. Basiyo ugi boten ngakeni tiyang sepuhipun lajeng garwa saha rewangipun kesah saking dalem ndherek tiyang sepuhipun Basiyo.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun minangka *kritik* dhateng tiyang sepuh, garwa, saha rewangipun Basiyo. Basiyo paring *kritik* dhateng tiyang sepuhipun ingkang rawuh mbekta uwi wondene Basiyo biasanipun dhahar roti. Basiyo ugi ngritik garwa saha rewangipun ingkang ndherek kesah saking dalem amargi Basiyo sampun nundhung tiyang sepuhipun.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge paring *hiburan* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Perangan ingkang damel *hiburan* rikala Basiyo nyariyosaken bilih awakipun piyambak gajian ananging garwanipun kesah saengga boten sios dipunparingaken wondene niatipun badhe dipunparingaken garwanipun.

d. Humor cariyos topik agama

Humor cariyos topik *agama* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor cariyos* topik *agama*

minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(25) *Konteks*: Bambang sampun nyenyuwun supados dados tiyang jaler lajeng sampun kadadosan saengga remen sanget.

Bambang: Haha...lehku urip neng ngalam donya wis keturutan tenan. **Ha wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan.** (*Data 3/ GG*)

Pethikan ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor cariyos*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Bambang ngendika “Ha wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan”. Wujudipun *humor* kalebet *humor cariyos* amargi Bambang nyariyosaken bilih awakipun piyambak rumaos remen sanget amargi nyeyuwun supados dados tiyang jaler sampun kadadosan.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *agama* amargi wosipun ngandharaken bilih kita minangka hamba Allah kedah kathah ndonga dhateng Gusti ingkang Maha Kuwaos. Donga minangka salah satunggaling *padatan* ingkang kedah dipuntindakaken minangka hamba ingkang taat dhumateng Gusti ingkang Maha Kuwaos amargi takdir kita minangka manungsa gumantung saking katetepanipun Gusti ingkang Maha Kuwaos. Manungsa minangka tiyang ingkang

kagungan agami kedah kathah anggenipun nyenyuwun dhumateng Gusti ingkang Maha Kuwaos.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge paring *hiburan* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Ginemanipun Bambang ingkang damel *hiburan* rikala nyariyosaken bilih awakipun piyambak nyenyuwun dhateng Gusti ingkang Maha Kuwaos supados dados tiyang jaler. Bambang estu minangka tiyang jaler remen sanget wondene kita dados tiyang jaler utawi setri sampun takdiripun Allah saha kita piyambak boten saged nemtokaken.

5. *Humor definisi*

Wonten ing panaliten menika *humor* setunggal ukara gadhah setunggal topik *humor* inggih menika *hiburan* saha gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor definisi* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(26) *Konteks*: Maryati nyuwun pirsa ngengingi kulawarganipun bu Basiyo.

Pak Basiyo: Lho rak mbokmu ki Indo ta?

Maryati : Indo ki apa aku ra ngerti aku.

Pak Basiyo: **Teges Indo bapakne mbokmu ki Jawa, mbokne gembel.** (Data 13/ Bsn)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor definisi*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi

pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Teges Indo bapakne mbokmu ki Jawa, mbokne gembel”. Wujudipun *humor* kalebet *humor definisi* amargi pak Basiyo nyariyosaken bilih bu Basiyo menika “Indo” lajeng negesi tembung “Indo”. Wonten ing pethikan nginggil pak Basiyo ngendika tegesipun “Indo” inggih menika bapakne Jawa saha mbokne gembel.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Pak Basiyo nyariyosaken bilih bu Basiyo menika Indo ananging tegesipun bapakipun Jawa saha ibunipun gembel.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge paring *hiburan* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Ginemanipun pak Basiyo ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala negesi tembung “Indo” dados bapakipun Jawa lajeng ibunipun gembel. Sajatosipun “Indo” menika tegesipun salah satunggal tiyang sepuhipun saking Indonesia lajeng ingkang setunggalipun saking ngamanca.

6. *Humor permainan kata (pun)*

Saking asiling panaliten *humor permainan kata (pun)* gadhah setunggal topik *humor* inggih menika *hiburan* saha gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor permainan kata (pun)* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(27) *Konteks*: Sardono sowan dhateng dalemipun pak Basiyo badhe kepanggih Maryati lajeng ugi kepanggih kaliyan pak Basiyo ananging malah ngece bilih pak Basiyo mbrebes mawon.

Sardono : Pak...Pak...Panjenengan menika napa taksih sedherekipun yuyu kangkang to Pak? Kok mbrebes mawon.

Pak Basiyo: **Mbrebes pa Tegal?** (*Data 15/ Bsn*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor permainan kata (pun)*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “Mbrebes pa Tegal?”. Wujudipun *humor* kalebet *humor permainan kata (pun)* amargi pak Basiyo menika nyimpangaken tembung “mbrebes”. “Mbrebes” ingkang dipunkajengaken dening Sardono menika medal luhipun saking paningalan ananging kaliyan pak Basiyo dipunsimpangaken dados nama papan utawi *kabupaten*.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Pak Basiyo ingkang ngendika “mbrebes pa Tegal?” minangka simpangan saking tembung “mbrebes” ingkang dipunngendikakaken dening Sardono ingkang ngemu teges medal luhipun saking paningalan. Pak Basiyo nyimpangaken dados nama salah satunggaling nama papan utawi *kabupaten*.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge paring *hiburan* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Perangan ingkang damel *hiburan* rikala pak Basiyo nanggepi tembung “mbrebes”

kanthi dipunsimpangaken. Sardono ngendika “mbrebes” ingkang tegesipun medal luhipun saking paningalan ananging dening pak Basiyo dipunsimpangaken dados nama papan utawi *kabupaten*.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor permainan kata (pun)* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(28) *Konteks*: Pak Narto Sabdo rawuh dhateng dalemipun pak Basiyo badhe madosi Sardono.

Pak Basiyo : Kae bodong ora wudel we. Kae bodong bathuke barang we kok. Apa ana nek anakmu bathuk kok semana jembare?

Pak Narto Sabdo: Amarga kae turun banyak.

Pak Basiyo : ***Banyak pa sedikit?*** (*Data 17/ Bsn*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor permainan kata (pun)*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun pak Basiyo ngendika “*Banyak pa sedikit*”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor permainan kata (pun)* amargi pak Basiyo menika nyimpangaken tembung “*banyak*”. “*Banyak*” ingkang dipunkajengaken dening Pak Narto sabdo inggih menika salah satunggaling nama kewan ananging dening pak Basiyo dipunsimpangken dados “*banyak*” ingkang tegesipun kathah wonten ing basa Jawi.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Pak Narto Sabdo ngendika bilih Sardono menika

turun banyak ananging dipuntanggepi dening pak Basiyo kanthi ngendika “*Banyak pa sedikit?*” ingkang tegesipun kathah napa sekedhik wondene ingkang dipunkarepaken banyak menika salah satunggaling nama kewan.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge paring *hiburan* dhateng pamiarsa utawi pamriksa. Perangan ingkang dados *hiburan* inggih menika rikala pak Basiyo nanggepi tembung “*banyak*” kanthi dipunsimpangaken. Pak Narto Sabdo ngendika bilih Sardono menika turun “*banyak*” ingkang dipunkajengaken inggih menika nama kewan ananging dening pak Basiyo dipunsimpangaken dados basa Indonesia saking tembung “*kathah*”.

7. *Humor tolak bala*

Saking asiling panaliten menika *humor tolak bala* gadhah setunggal topik *humor* inggih menika *hiburan* saha gadhah kalih fungsi inggih menika minangka sarana ngandharaken *gagasan* saha *media hiburan*.

1) *Humor tolak bala* topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan*

Data ingkang kalebet *humor tolak bala* topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(29) *Konteks*: Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti kepanggih kaliyan

bapakipun malah dipunece bilih kulitipun cemeng.

Bambang : Nami kula menika Bambang.

Bapakipun Siti: **Adhuh maneman jenenge, Bambang niku wiwing, apik,**

kuning, sampeyan gosong ngono kok.
 Bambang : **Malah kemripik.** (Data 7/ GG)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor tolak bala*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapakipun Siti ngendika “Adhuh maneman jenenge, Bambang niku wiwing, apik, kuning, sampeyan gosong ngono kok” saha sasampunipun Bambang ngendika “Malah kemripik”. Wujudipun *humor* kalebet *humor tolak bala* amargi Bambang menika nanggapi ginemanipun bapakipun Siti kanthi ancas kangge ngendhegaken ginemanipun ingkang ngece bilih kulitipun gosong.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Bapakipun Siti ngendika bilih nama Bambang menika kangge tiyang ingkang wiwing, sae, jene kulitipun wondene Bambang ingkang rawuh dhateng dalemipun menika gosong kulitipun. Bambang lajeng paring tanggepan kanthi ngendika malah kemripik bilih gosong kulitipun.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana ngandharaken *gagasan* amargi ancasipun kangge paring *gagasan* miturut bapakipun Siti. Bapakipun Siti menika gadhah pamanggih bilih Bambang menika kedahipun wiwing, sae, saha jene pakulitanipun. Bapakipun Siti ngendika kados menika gadhah ancas kangge ngece Bambang ingkang kulitipun gosong.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor tolak bala* topik *hiburan* minangka sarana ngandharaken *gagasan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(30) *Konteks*: Blantik 2 badhe nyekar tindak makam kepanggih kaliyan juru kunci.

Juru kunci: Aku tiba wong prihatin aja dijak guyon

Blantik 2 : Panjenenganipun menika tiyang prihatin?

Juru kunci: Prihatin.

Blantik 2 : Kula sampun mangertos yen panjenengan menika tiyang mara tapa, tegesipun kagungan mripat menika katingal mlebet sanget.

Juru kunci: Iya pancen kowe wong waskitha ngerti, **mula mripatku mlebu banget neng njaba isis.** (*Data 10/ Mbl*)

Pethikan ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor tolak bala*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun juru kunci ngendika “mula mripatku mlebu banget neng njaba isis”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor tolak bala* amargi juru kunci menika nanggepi ginemanipun blantik 2 kanthi ancas kangge ngendhegaken ginemanipun blantik 1 ingkang ngece juru kunci. Blantik 2 ngendika bilih juru kunci menika minangka tiyang ingkang mara tapa katingal saking paningalanipun ingkang mlebet sanget.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Juru kunci dipunece dening blantik 2 bilih paningalanipun mlebet sanget. Miturut blantik 2, juru kunci menika trep bilih tiyang mara tapa menawi katingal saking paningalanipun lajeng dipuntanggapi dening juru

kunci kanthi ngendika paningalanipun mlebet amargi menawi wonten njawi menika isis.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana ngandharaken *gagasan* amargi ancasipun kangge paring *gagasan* miturut pamanggihipun blantik 2. Blantik 2 menika gadhah pamanggih bilih juru kunci menika trep minangka tiyang mara tapa jalaran paningalanipun mlebet sanget.

2) *Humor tolak bala* topik *hiburan* minangka *media hiburan*

Data ingkang kalebet *humor tolak bala* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(31) *Konteks*: Kang taksih pados klimpe dumugi samenika, rumiyin Cil ugi

ndherek kang.

Kang: Nggolek klimpe, wadhuh...

Cil : Tenan pa kang?

Kang: Nggo urip nem taun ra entek.

Cil : Iya nek umurmu iseh genep nem taun.

Kang: Tak golek watu ya?

Cil : Ha kok njur...

Kang: **Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi.** (*Data 4/ MKK*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor tolak bala*. Pethikan pacelathon menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun kang ngendika “Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi”. Wujudipun *humor* kalebet *humor tolak bala* amargi paraga

kang nanggepi ginemanipun paraga Cil kanthi ancas kangge ngendhegaken ginemanipun ingkang ngembe piyambakipun. Cil ngendika menapa yuswanipun kang menika ngantos enem taun amragi kang ngendika bilih pados klimpe saged dipunangge gesang enem taun.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Kang dipunembe dening Cil bilih yusawanipun menapa ngantos dumugi enem taun. Gineman menika lajeng dipuntanggapi dening kang kanthi ngendika bilih piyambakipun badhe pados watu kangge nggosok pasuryanipun Cil.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Ginemanipun kang ingkang dados *hiburan* rikala nanggepi ginemanipun Cil ingkang ngembe kang. Kang ngendika badhe pados watu kangge ngasah pasuryanipun Cil wondene ingkang dipunasah menika biasanipun gaman.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor tolak bala* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(32) *Konteks*: Bapak saha ibu saweg ngendheg tukang becak jalaran kepengin
mbecak dhateng kondangan.

Tukang becak: Lha kula nek dimatke suwe-suwe manis e mbecaka kae.

Ibu : Alah...alah...

Tukang becak: Angger bathuk kula pun kula ubel-ubeli andhuk ngeten niki.

Bapak : Ha mung ubel-ubelan andhuk kaya ngono kok manis.

Ibu : Lha wong bentuke rungkut ngono kok manis.
 Tukang becak: **Ha rungkut ana dhemite.** (Data 7/ Mbc)

Pethikan pacelathin ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor tolak bala*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun tukang becak ngendika “Ha rungkut ana dhemite”. Wujudipun *humor* kalebet *humor tolak bala* amargi tukang becak nanggapi ginemanipun ibu kanthi ancas kangge ngendhegaken ginemanipun ingkang ngece tukang becak. Ibu ngendika bilih pasuryanipun tukang becak menika rungkut.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Ibu ngendika bilih pasuryanipun tukang becak menika rungkut. Gineman menika lajeng dipuntanggapi dening tukang becak kanthi ngendika bilih pasuryanipun rungkut wonten dhemitipun.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala tukang becak ngendika bilih pasuryanipun menika rungkut wonten dhemitipun wondene rungkut ingkang wonten dhemitipun menika kangge papan.

8. *Humor interupsi*

Saking asiling panaliten *humor interupsi* gadhah kalih topik *humor* inggih menika *hiburan* saha *pergaulan*.

a. *Humor interupsi topik hiburan*

Humor interupsi topik *hiburan* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor interupsi* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(33) *Konteks*: Siti saha bapakipun saweg ngrembag paklikipun.

Bapakipun Siti: Mangane piya? Mangane piye mangane?

Siti : Wa dhahare niku...

Bapakipun Siti: Apa wareg?

Siti : Inggih neng mung sithik nika.

Bapakipun Siti: **Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik, endhog sithik, ha neh dadi okeh.** (*Data 13/ GG*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor interupsi*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapakipun Siti ngendika “Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik, endhog sithik, ha neh dadi okeh”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor interupsi* amargi bapakipun Siti nanggepi ginemanipun Siti ingkang nedahaken bilih boten sarujuk kaliyan Siti bilih paklipun Siti namung dhahar sekedhik.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Bapakipun Siti boten sarujuk kaliyan Siti rikala Siti ngendika bilih paklikipun namung dhahar sekedhik. Ginemanipun Siti menika lajeng

dipuntanggapi dening bapakipun Siti kanthi ngendika bilih paklikipun dhahar sekedhik ananging pepak saengga dados kathah.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala bapakipun Siti boten sarujuk kaliyan Siti bilih pak likipun namung dhahar sekedhik lajeng ngendika bilih dhaharipun sekedhik ananging pepak saengga dados kathah.

Data sanesipun ingkang kalebet *humor interupsi* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(34) *Konteks*: Blantik 1 saha garwanipun sami ngemutaken kadadosan jaman

rumiyin rikala dereng palakrami.

Garwa blantik 1: Ha mbok kelingan, Pak. Kowe kuwi jaman durung dadi
bojoku alah gene lehm uira wira wira ki latarku kok ngantek
jeblog.

Blantik 1 : **Ha dalane mung metu kono kon metu ngendi?** (*Data 2/ Mbl*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor interupsi*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun blantik 1 ngendika “Ha dalane mung metu kono kon metu ngendi?”. Wujud *humor* saking pethikan menika kalebet *humor interupsi* amargi blantik 1 nanggapi ginemanipun garwanipun ingkang nedahaken boten

sarujuk kaliyan garwanipun. Garwanipun blantik 1 ngendika bilih blantik 1 menika rumiyin remen lewat ngajeng dalem garwanipun blantik 1 ananging blantik 1 ngendika bilih lewat margi menika jalaran marginipun namung setunggal.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Blantik 1 boten sarujuk kaliyan garwanipun rikala ngendika bilih blantik 1 rumiyin remen lewat margi ngajeng dalemipun garwanipun blantik 1. Ginemanipun garwanipun blantik 1 menika lajeng dipuntanggepi dening blantik 1 kanthi ngendika bilih lewat margi menika jalaran marginipun namung setunggal.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Gineman ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala blantik 1 lewat margi wonten ngajeng dalemipun garwanipun rumiyin boten jalaran ngesir ananging jalaran namung wonten setunggal margi menika.

b. *Humor interupsi topik pergaulan*

Humor interupsi topik pergaulan gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor interupsi topik pergaulan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(35) *Konteks*: Bapak saha ibu saweg siap-siap badhe kondangan lajeng bapak

bingung badhe ngagem menapa.

Bapak: Nganggo jas, kuplukan, sarungan, nganggo sepatu.

Ibu : Kowe ki duwe jas pa?

Bapak: O ya ra duwe e ya, nyilih piye? Apa mengko ndadak tuku.

Ibu : **Wis ora wae, wis apike nganu nganggo kaos thok we.**

(Data 5/Mbc)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor interupsi*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun ibu ngendika “Wis ora wae, wis apike nganu nganggo kaos thok we”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor interupsi* amargi ibu nanggepi ginemanipun bapak ingkang nedahaken boten sarujuk kaliyan bapak. Bapak ngendika badhe ngagem jas tindak kondangan ananging boten kagungan lajeng bapak usul kadospundi menawi nyambut utawi mundhut ananging ibu boten sarujuk saha dhawuh bapak supados ngagem kaos kemawon.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *pergaulan* amargi ginemanipun bapak menika nggambaraken bilih menawi kondangan menika kedah ngginakaken rasukan ingkang sae kados jas, kupluk, sarung, saha sepatu. Rasukan menika sae wonten ing jamanipun. Beda kaliyan ibu ingkang dhawuh dhateng bapak supados ngagem kaos kemawon, kaos boten sae bilih dipunginakaken rikala kondangan.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala ibu boten sarujuk kaliyan

pamanggihipun bapak ingkang badhe nyambut utawi mundhut jas kangge kondangan lajeng dhawuh supados bapak ngagem kaos kemawon.

9. *Humor pematah*

Saking asiling panaliten menika *humor pematah* gadhah kalih topik *humor* inggih menika *hiburan* saha *kritik*.

a. *Humor pematah* topik *hiburan*

Humor pematah topik *hiburan* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka *media hiburan*. Data ingkang kalebet *humor pematah* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(36) *Konteks*: Wonten dalemipun Cil dereng wonten dhaharan saha unjukan

menapa-napa.

Cil : Wis kana nggodhog wedang!

Senuk: Kayune endi?

Cil : **E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta?** (Data 1/ MKK)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor pematah*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun Cil ngendika “E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta?”. Wujudipun *humor* kalebet *humor pematah* amargi paraga Cil matahaken ginemanipun Senuk ingkang radi boten mutu kanthi radi kasar. Senuk dipundhawuhi dening Cil supados nggodhog wedang

lajeng Senuk nyuwun pirsu kayunipun pundi lajeng Cil kanthi radi kasar mangsuli pitakenanipun Senuk.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng. Cil ngendika supados Senuk mendhet cagak kangge nggodhog wedang. Ginemanipun Cil menika minangka wangsulan kangge Senuk ingkang nyuwun pirsu wonten pundi kayunipun.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Gineman Cil damel *hiburan* inggih menika rikala ngendika supados Senuk mendhet cagak kangge gegenen rikala Senuk nyuwun pirsu kayunipun wonten pundi wondene kathah kayu wonten wingking.

Data sanesipun saking *humor pematih* topik *hiburan* minangka *media hiburan* ingkang kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(37) *Konteks*: Mbokne saweg mirengaken gamelan lajeng dipunruruhi dening bapak jalaran ngantuk.

Pakne : Mbokne.

Mbokne: Apa?

Pakne : Aja ngantuk wae ta!

Mbokne: Ha wong kepenak lehku ngrungokke ki mau.

Pakne : Kepenaken...kepenaken ha ya kene ki kempalan wong sing pling nges dhewe.

Mbokne: Kempalan apa ta?

Pakne : **Sripah, wong cetha nggon gamelan kok kempalan apa.**

(Data 1/ PJ)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor pematah*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting mp3 Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapak ngendika “Sripah, wong cetha nggon gamelan kok kempalan apa”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor pematah* amargi pakne matahaken ginemanipun mbokne ingkang radi boten mutu kanthi radi kasar. Mbokne saweg mirengaken gamelan ngantos ngantuk lajeng dipunruruhi dening pakne. Pakne ngendika panci kempalan tiyang menika ingkang paling nges lajeng mbokne nyuwun pirsu kempalan menapa lajeng kempalan sripah.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *hiburan* amargi wosipun saged damel gumujeng para pamiarsa utawi pamriksa. Pakne mangsuli mbokne kanthi wangsulan bilih kempalan menika sripah wondene sampun cetha menika kempalan nggen gamelan.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka *media hiburan* amargi ancasipun kangge damel pamiarsa utawi pamriksa gumujeng. Perangan ingkang damel *hiburan* inggih menika rikala pakne mangsuli bilih kempalan menika sripah. Pakne mangsuli menika jalaran mbokne nyuwun pirsu kempalan menapa wondene sampun cetha bilih menika kempalan tiyang ingkang nggamel.

b. *Humor pematah* topik *kritik*

Humor pematah topik *kritik* gadhah setunggal fungsi inggih menika minangka sarana *kritik*. Data saking *humor pematah* topik *kritik* minangka sarana *kritik* ingkang

kapanggihaken wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs kaandharaken wonten ing ngandhap menika.

(38) *Konteks*: Bapak mangkel kaliyan ibu ingkang kathah nyuwun tulung.

Ibu : Njur aku ki nek ora njaluk tulung kowe ki njaluk tulung sapa? Malah aku kon njaluk tulung tanggane ngono pa piye?

Bapak: **Njupuk dhewe rak isa ta? Nyamping kon njupukke, klambi kon njupukke, mosok cemara we kon nggolekke?** (*Data 2/ Mbc*)

Pethikan pacelathon ing nginggil ngemu *humor* ingkang wujudipun kalebet *humor pematah*. Pethikan menika ngemu *humor* katitik saking latar wonten ing salebeting *mp3* Dhagelan Mataram Basiyo cs ingkang nedahaken pamiarsa utawi pamriksa gumujeng sasampunipun bapak ngendika “Njupuk dhewe rak isa ta? Nyamping kon njupukke, klambi kon njupukke, mosok cemara we kon nggolekke?”. Wujudipun *humor* menika kalebet *humor pematah* amargi bapak matahaken ginemanipun ibu ingkang radi boten mranani wonten ing penggalhipun bapak. Bapak radi kasar anggenipun mangsuli ibu amargi bapak rumaos tumindakipun ibu kirang trep.

Topik *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika *kritik* amargi wosipun ngewrat kritikan dhateng ibu ingkang kaandharaken dening bapak. Ibu menika kathah nyuwun tulung tumrap bab kabetahan wanita ingkang saged dipuntumindakaken piyambak. Wangsulipun bapak sanajan radi kasar ananging gineman menika minangka *sindiran* dhateng ibu. Bapak menika radi boten sreg amargi ibu remen sanget nyuwun tulung supados mendhetaken utawi madosaken kabetahan kangge tiyang setri kados rasukan, nyamping, saha cemara.

Fungsi *humor* wonten ing pethikan nginggil inggih menika minangka sarana *kritik* amargi, ancasipun kangge paring kritikan dhateng ibu. Bapak boten sreg kaliyan tumindakipun ibu kathah nyuwun tulung ngengingi kabetahan tiyang setri ingkang sajatosipun saged katindakaken piyambak. Bapak dhawuh supados ibu saged mendhet rasukan, nyamping, saha madosi cemara piyambak.

BAB V

PANUTUP

A. Dudutan

Adhedhasar asiling panaliten *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs saged dipundamel dudutan wonten ing ngandhap menika.

1. *Humor* setunggal ukara topikipun hiburan kanthi fungsi minangka *media hiburan*.
2. *Humor* kalih ukara topikipun *hiburan* saha *kritik*. *Humor* kalih ukara topik *hiburan* fungsipun *media hiburan* saha sarana ngandharaken *gagasan*. *Humor* kalih ukara topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*.
3. *Humor dialog* topikipun *hiburan*, *kritik*, *pergaulan*, saha *etnis*. *Humor dialog* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan* saha sarana ngandharaken *gagasan*. *Humor dialog* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*. *Humor dialog* topik *pergaulan* fungsipun *media hiburan* saha *media informasi*. *Humor dialog* topik *etnis* fungsipun *media hiburan*.
4. *Humor cariyos* topikipun *hiburan*, *pergaulan*, *kritik*, saha *agama*. *Humor cariyos* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor cariyos* topik *pergaulan* fungsipun *media informasi*. *Humor cariyos* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*, *media informasi*, saha *media hiburan*. *Humor cariyos* topik *agama* fungsipun *media hiburan*.
5. *Humor definisi* topikipun *hiburan* kanthi fungsi minangka *media hiburan*.
6. *Humor permainan kata (pun)* topikipun *hiburan* kanthi fungsi *media hiburan*.

7. *Humor tolak bala* topikipun *hiburan* kanthi fungsi sarana ngandharaken *gagasan* saha *media hiburan*.
8. *Humor interupsi* topikipun *hiburan* saha *pergaulan*. *Humor interupsi* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor interupsi* topik *pergaulan* fungsipun *media hiburan*.
9. *Humor pematah gadhah* topik *hiburan* saha *kritik*. *Humor pematah* topik *hiburan* fungsipun *media hiburan*. *Humor pematah* topik *kritik* fungsipun sarana *kritik*.

B. Implikasi

Panaliten menika dipunkajengaken saged dados rujukan supados mangertos kadospundi caranipun damel *humor* kanthi nggatosaken wujud, topik, saha fungsipun saengga saged dipunjumbuhakaen kangge gesang padintenan. *Humor* dipunkajengaken saged damel sesrawungan utawi pirembagan langkung *santai* saengga *komunikasi* saged lancar. Panaliten menika ugi dipunkajengaken saged dados rujukan kangge panaliten salajengipun ingkang gayut.

C. Pamrayogi

Adhedhasar dudutan saha implikasi ingkang sampun dipunandharaken, panaliti saged suka pamrayogi ing ngandhap menika.

1. Asiling panaliten menika ngandharaken bab wujud, topik, saha fungsi *humor* wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs. Saking panaliten menika

dipunkajengaken pamaos saged mangertos panganggening humor wonten ing pagesangan padintenan supados saged tanggap ing sasmita.

2. Panaliten ingkang ngrembag bab *humor* taksih kathah ingkang saged dipuntliti. Mliginipun kangge mahasiswa Pendidikan Bahasa Daerah supados saged nliti babagan sanes saking humor wonten ing salebeting pasinaonan basa Jawi.

KAPUSTAKAN

- Herawati. 2007. *Wacana Humor dalam Bahasa Jawa*. Yogyakarta: Balai Bahasa Yogyakarta.
- Mahsun. 2005. *Metode Penelitian Bahasa* (Edisi Revisi). Jakarta: PT Rajagrafindo Persada.
- Moleong, Lexy J. 2004. *Metodologi Penelitian Kualitatif* (Edisi Revisi Cetakan ke-20). Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Mulyana. 2005. *Kajian Wacana, Teori, Metode & Aplikasi Prinsip-prinsip Analisis Wacana*. Yogyakarta: Tiara Wacana.
- Mulyani, Siti. 2001. "Aspek Humor dalam Wacana Mesem Sithik". *Diksi: Majalah Ilmiah Bahasa dan Seni*, 19, VIII, hlm. 65-75.
- Poerwadarminta, W.J.S. 1939. *Baoesastra Djawa*. Groningen, Batavia: J.B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V.
- Purwanti, Susi Anjar. 2012. Humor pada Adegan Limbukan dan Gara-gara dalam Cerita Semar Mbangun Khayangan oleh Dhalang Ki Anom Suroto. *Skripsi S1*. Yogyakarta: Program Studi Pendidikan Bahasa Jawa, FBS UNY.
- Rahmanadji, Didiek. 2007. "Sejarah, Teori, Jenis, dan Fungsi Humor". *Jurnal Bahasa dan Seni*, 2, XXXV, hlm. 213-221.
- Sitanggang, S.R.H. 1995. *Cerita Humor "Pangulima Laut"*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Universitas Negeri Yogyakarta. 2012. *Panduan Tugas Akhir*. Yogyakarta: FBS UNY.
- Wijana, I Dewa Putu. 2004. *Kartun Studi Tentang Permainan Bahasa*. Yogyakarta: Ombak.
- Yunus, Bakhrum. 1997. *Jenis dan Fungsi Humor dalam Masyarakat Aceh*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.

Rujukan saking kalawarti:

Djaka Lodang No. 14 terbit 1 September 2012

Djaka Lodang No. 16 terbit 15 September 2012

Djaka Lodang No. 17 terbit 22 September 2012

Djaka Lodang No. 18 terbit 29 September 2012

Rujukan saking internet:

www.ki-demang.com, dipunakses tanggal Mei wanci am 10.20 WIB.

Rujukan saking *video*:

Dinas Kebudayaan Daerah Istimewa Yogyakarta. 2013. *Dhagelan Mataram*. Yogyakarta: Dinas Kebudayaan DIY.

Tabel Analisis Wujud, Topik, saha Fungsi Humor wonten ing Dhagelan Mataram Basiyo cs

No.	Konteks	Data	Wujud Humor										Topik Humor					Fungsi Humor				Ket.									
			S	K	D	C	D	P	T	I	P	K	H	E	A	P	N	S	M	M											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	22											
			u	u		a	f	k	b									g	k	i	h										
			0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1																	
1.	Pak Basiyo nembe wonten peturon mirengaken gendhing Ni Thowong.	PB: Pancen ya seneng tenan, neng peturon krungu gendhing Ni Thowong. Gummyak tenan, apalane nganti lali aku. (Data 1/ Bsn)				√							√				√				<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo nyariyosaken gendhing Ni Thowong ingkang gummyak. Humoripun wonten ing <i>klausa</i> “apalane nganti lali aku”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun pak Basiyo saweg wonten kamar mirengaken gendhing Ni Thowong ingkang gummyak ananging kesupen apalanipun. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: gendhing Ni Thowong gummyak.										
2.	Pak Basiyo sasampunipun mirengaken gendhing Ni Thowong ngendika samenika kathah gendhing enggal.	PB: Gendhing saiki akeh sing anyar ya seka karangane kui condhong.... apa ya? condhong raos. (Data 2/ Bsn)	√										√					√			<ul style="list-style-type: none"> • Wujud setunggal ukara: kadadosan saking setunggal ukara, humor wonten ing <i>klausa</i> “apa ya?”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun pak Basiyo saweg wonten kamar mirengaken gendhing Ni Thowong ingkang gummyak ananging kesupen apalanipun. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: gendhing Ni Thowong gummyak.										

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
3.	Pak Basiyo bibar mirengaken gendhing Ni Thowong.	PB: Mangka elingku dhek aku ijeh enom ya nyok gawe aku Ni Thowong ki nggo dolanan cah cilik-cilik nek surup kae. Lha kok saiki menjelma mah dadi gendhing kok ya penak, gummyak. Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki. (Data 3/ Bsn)				√										√				√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo nyariyosaken gendhing Ni Thowong rumiyin kangge dolanan lare samenika dados gendhing ingkang saged kangge nggameli tiyang padu. Humoripun wonten ing ukara “Ha iki nek nggo nggameli wong padu ya cocok iki”. • Topik <i>pergaulan</i>: Ni Thowong rumiyin kangge dolanan lare, samenika dados gendhing ingkang sae kepara saged kangge nggameli tiyang padu. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun kangge damel gumujeng kanthi ngendika bilih tiyang padu saged dipungameli.
4.	Pak Basiyo rumaos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare.	PB: Dhasare aku ki wong sugih apa-apa duwe, turu we nganti bingung aku nong tempat tidur kamblese, nong njubini nggelar klasa katosen, gregeten nyedhaki lehku mangan, turu neng njeron lemari, ha malah raiku diroyok tikus. (Data 4/ Bsn)	√										√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo cariyos bilih awakipun piyambak rumaos kewuhan wonten pundi anggenipun badhe sare. Humoripun wonten ing ukara “turu neng njeron lemari, ha malah diroyok tikus”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun pak Basiyo rumaos sugih ananging anggenipun sare wonten ing nglebet lemari. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun kangge damel gumujeng jalaran wosipun pak Basiyo menika rumaos sugih ananging sare wonten nglebet lemari ngantos dipunroyok tikus.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
5.	Pak Basiyo nepangaken bu Basiyo ingkang dados sindhen.	PB: Lha sindhen kok jam enem wis menyang. Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikur kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye ta? Mesthi angger muleh mung nggawa lempor. (Data 5/ Bsn)				√					√							√			<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo nyariyosaken bu Basiyo ingkang dados sindhen. Humoripun wonten ing ukara “Mangka tak rungok-rungoke sindhen ping sangalikur kok rung tau entuk opah kui jan-jane ki semuan terus apa kepiye ta? Mesthi angger muleh mung nggawa lempor”. • Topik <i>kritik</i>: pak Basiyo paring <i>kritik</i> dhateng bu Basiyo ingkang dereng nate pikatuk opah anggenipun nyindhen lajeng menawi kondur namung mbekta lempor. • Fungsi sarana <i>kritik</i>: Pak Basiyo ngendika bilih bu Basiyo menawi saking nyindhen namung mbekta lempor.
6.	Pak Basiyo arang kepanggih kaliyan bu Basiyo.	PB: Aku nek menyang jam enem esuk, bojoku nek mangkat setengah pitu, dadi kaya ra tau kepethuk malah kaya bojo e kok kres. Angger pethuk mung neng ndalan, lagek bali pa?, lagek menyang pa?. (Data 6/ Bsn)				√					√							√			<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: pak Basiyo cariyos bilih awakipun piyambak arang kepanggih kaliyan bu Basiyo. Humoripun wonten ing ukara “Angger pethuk mung neng ndalan, lagek bali pa?, lagek menyang pa?”. • Topik <i>kritik</i>: wosipun pak Basiyo paring <i>kritik</i> dhateng kawontenan bilih awakipun piyambak arang kepanggih bu Basiyo. • Fungsi sarana <i>kritik</i>: ancasipun kangge paring <i>kritik</i> tumrap kawontenan awit pak Basiyo menawi kepanggih kaliyan bu Basiyo namung wonten margi jalaran nyambut padamelan.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
7.	Pak Basiyo rumaos kuciwa kagungan garwa sindhen.	PB: Salahku biyen ngepek we den nganten. Biyen tukang pijet mingan. Nggo andhuk cilik krok...krok...nggo andhuk cilik mubeng kampung krok...krok... (Data 7/ Bsn)				√						√								√	
8.	Bu Basiyo mangertos bilih dipunrasani dening pak Basiyo.	BB: Kok ndingaren nganggo ering ki sebabe apa? PB: Kelingan sing uwis-uwis. BB: Kelingan sing uwis-uwis ki ngapa to aku? PB: Tok dhupak. (Data 8/ Bsn)			√							√								√	

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	22
9.	Pak Basiyo kemutan rikala ndugek-aken bu Basiyo tindak pasar.	... BB: Menggeh-menggeh dhasare sampeyan wong nduwe lara napas kok ra gelem menggeh-menggeh. PB: Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa? BB: Ha neng rak gelem ta? PB: Ha wedi kok. (Data 9/ Bsn)			√						√						√				<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha bu Basiyo, humoripun wonten ing ukara “Sing marakke kowe mbecak aku kon mlayu kui pa?” saha <i>klausu</i> “Ha wedi kok”. Topik <i>kritik</i>: pak Basiyo nate malyu saking peken wondene bu Basiyo mbecak jalaran pak Basiyo boten wantun kaliyan bu Basiyo. Fungsi sarana <i>kritik</i>: ancasipun paring <i>kritik</i> dhateng bu Basiyo ingkang rumiyin dhawuh supados pak Basiyo mlayu saking peken.
10.	Bu Basiyo mangertos bilih dipunrasa-ni dening Pak Basiyo.	BB: Aksine ki nek ana aku sajak le memelas, nek ora ana nggrenengi. PB: Lha kuwi wis teknik ta? Bojo ki nek wis suwe rak mesthi ta kaya ngono kuwi, nggrenengi jajal gek kowe ketemu anyar, kesandhung we keneng apa to nok? Keneng apa? Ha ta? Ha saiki mbasan wis tuwa, mlaku cenanangan!. (Data 10/ Bsn)			√								√				√				<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha bu Basiyo, humoripun wonten ing ukara “jajal gek kowe ketemu anyar, kesandhung we keneng apa to nok? Keneng apa? Ha ta? Ha saiki mbasan wis tuwa, mlaku cenanangan!”. Topik <i>hiburan</i>: wosipun bilih wonten bu Basiyo, pak Basiyo boten wantun nggrenengi wondene pak Basiyo ngendika bilih tiyang ingkang palakrami sampun dangu mesthi kathah nggrenengi. Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> bab bedanipun palakrami ingkang taksih enggal ngendikanipun alus menawi sampun dangu radi kasar.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
11.	Maryati nyuwun pirs bab kulawarga-nipun bu Basiyo.	M: Nek ngono ndhisek ibu ki sugih? PB: Lhoh kepiye ta kowe ki? Ibumu ki biyen putra...putra Adipati. Ibumu ki ijeh putra Adipati. M: Adipati ngendi Pak? PB: Blambangan. Ibumu kui mula rak mripate ki rak mendonong. (Data 11/Bsn)			√							√								√	
																					<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha Maryati, humoripun wonten ing ukara “Ibumu kui mula rak mripate ki rak mendonong”. • Topik <i>hiburan</i>: pak Basiyo cariyos bilih bu Basiyo putra Adipati Blambangan saengga paningalanipun mendonong. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih bu Basiyo putra Adipati Blambangan saengga paningalanipun mendonong.
12.	Maryati nyuwun pirs ngengingi kulawarga-nipun bu Basiyo.	PB: Ho bapakne biyen brengose separo. M : Ha separo piye ta? PB: Ha mbuh aku biyen weruhku mung seka iringan. (Data 12/Bsn)			√							√								√	
																					<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pak Basiyo saha Maryati, humoripun wonten ing ukara “Ha mbuh aku biyen weruhku mung seka iringan”. • Topik <i>hiburan</i>: wosipun bilih rawis bapakipun bu Basiyo namung sepalih jalaran pak Basiyo anggenipun mirsani namung saking iringan. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih rawis bapakipun bu Basiyo namung sepalih jalaran anggenipun mirsani namung saking iringan kemawon.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
13.	Maryati nyuwun pirsa ngengingi kulawarga- nipun bu Basiyo.	PB: Lho rak mbokmu ki Indo ta? M : Indo ki apa aku ra ngerti aku. PB: Teges Indo bapakne mbokmu ki Jawa, mbokne gembel. (Data 13/ Bsn)					√						√								√
14.	Sardono sowan dhateng dalemipun pak Basiyo badhe kepanggih Maryati.	... Sa : Dhik Mar. M : Apa? Sa: Bapakmu ki blas raduwe ules. PB: Nek ulese blorok pancen. (Data 14/ Bsn)							√				√								√

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
15.	Sardono sowan dhateng dalemipun pak Basiyo badhe kepanggih Maryati.	Sa : Pak...Pak... Panjenengan menika napa taksih sedherekipun yuyu kangkang to Pak? Kok mbrebes mawon. PB: Mbrebes pa Tegal? (Data 15/ Bsn)						√					√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>permainan kata (pun)</i>: pak Basiyo nyimpangaken tembung “mbrebes”, humoripun wonten ing ukara “Mbrebes pa Tegal?”. Topik <i>hiburan</i>: Sardono ngendika menapa pak Basiyo sedherekipun yuyu kangkang amargi mbrebes kemawon lajeng dipunwangsul “Mbrebes pa Tegal?”. Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi nyimpangaken tembung “mbrebes” dados nama papan.
16.	Pak Narto Sabdo rawuh dhateng dalemipun pak Basiyo badhe madosi Sardono.	PB: Pancen ki Sardono ki bagus, rai semana isine irung thok. (Data 16/ Bsn)	√										√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud tunggal ukara: kadadosan saking tunggal ukara, humoripun wonten ing ukara “rai semana isine irung thok”. Topik <i>hiburan</i>: wosipun bilih Sardono bagus ngantos pasuryanipun grana sedaya. Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih Sardono menika pasuryanipun grana sedaya.
17.	Pak Narto Sabdo rawuh dhateng dalemipun pak Basiyo badhe madosi Sardono.	PB : Kae bodong ora wudel we. Kae bodong bathuke barang we kok. Apa ana nek anakmu bathuk kok semana jembar? PNS: Amarga kae						√					√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>permainan kata (pun)</i>: pak Basiyo nyimpangaken tembung “banyak”, humoripun wonten ing ukara “<i>Banyak</i> pa <i>sedikit</i>”. Topik <i>hiburan</i>: pak Basiyo ngendika bilih palaranipun Sardono jembar lajeng dipunwangsul dening pak Narto Sabdo bilih Sardono menika turun banya

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
		turun banyak. PB : <i>Banyak</i> pa <i>sedikit?</i> (Data 17/ Bsn)						√					√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi nyimpangaken tembung “banyak” dados basa Indonesianipun kathah wondene ingkang dipunkarepaken nama kewan.
18.	Bapakipun Siti nyariyosaken putra putrinipun.	BS: ... Angger esuk montor teka nglamar, awan teka montor nglamar, sore nglamar, mau esuk jam enem esuk uthuk-uthuk eneng montor teka, tarani arep nglamar bul mogok. (Data 1/ GG)				√							√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: bapakipun Siti nyariyosaken Siti, humoripun wonten ing ukara “jam enem esuk uthuk-uthuk eneng montor teka, tarani arep nglamar bul mogok”. • Topik <i>hiburan</i>: Siti kathah ingkang nglamar, wau enjing ugi wonten ingkang rawuh ngangge montor jebul mogok. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih wau enjing wonten montor dipunkinten badhe nglamar Siti jebul mogok.
19.	Pak Basiyo pirsu bilih samenika kathah montor.	BS: Ha saiki njedhul montor njedhul Honda angger bocah ya isa nunggang Honda. Ha kok aku biyen aku kok ya ngepit ra isa medhun. (Data 2/ GG)		√									√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ing ukara “biyen aku kok ya ngepit ra isa medhun”. • Topik <i>hiburan</i>: samenika sampun kathah montor, lare-lare saged numpak wondene rumiyin bapakipun Siti nyepedha kemawon boten saged medhun. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih rumiyin bapakipun Siti menika namung saged nyepedha ananging boten saged medhun.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
20.	Bambang sampun nyenyuwun supados dados tiyang jaler lajeng sampun kadadosan saengga remen sanget.	B: Haha...lehku urip neng ngalam donya wis keturutan tenan. Ha wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan. (Data 3/ GG)						√							√					√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: bapak nyariyosaken bilih awakipun piyamabak remen dados tiyang jaler, humoripun wonten ing ukara “wong kene wis nenuwun karo sing Kuwasa nyuwun dadi wong lanang ha wis dadi lanang tenan”. • Topik <i>agama</i>: minangka tiyang ingkang gadhah agami kita kedah nyuwun tulung saha kathah syukur dhumateng Gusti inkang Maha Kuwaos. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih Bambang nyuwun supados dados tiyang jaler saha sampun kadadosan wondene kita boten saged milih badhe dados tiyang jaler menapa setri.
21.	Wajanipun Bambang dipundandakaken amargi nate pethil.	B: Tujune untuku tas tak dandakke lho. Ha dhek mben kae tau tak nggo omong mlotrok e. (Data 4/ GG)		√										√						√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ing ukara “untuku tas tak dandakke” saha “tau tak nggo omong mlotrok e”. • Topik <i>hiburan</i>: wajanipun Bambang bibar dipundandakaken jalaran rumiyin nate badhe pethil. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> wosipun kanthi tembung boten limrah inggih menika wajanipun Bambang bibar dipundandakaken amargi nate mlotrok.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
22.	Bambang nembe rawuh dhateng dalemipun Siti.	B: Arep kula nuwun ki le kula nuwun cara kasar apa cara piyayi. Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu? (Data 5/ GG)		√								√					√				
																					<ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ing ukara “Engko nek kasar ndarani kuli, cara piyayi engko diuneke piyayi pa piyanu?”. • Topik <i>hiburan</i>: cara kula nuwun wonten kalih inggih menika cara kasar saha piyayi, menawi cara kasar dipunkinten kuli wondene cara piyayi dipunembe piyayi napa piyanu. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> cara kula nuwun wonten kalih inggih menika cara kasar saha piyayi.
23.	Bambang nembe rawuh dhateng dalemipun Siti.	B: Lha kok awan- awan kok dinep. Engko gek njaratan iki. (Data 6/ GG)		√								√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ing ukara “Engko gek njaratan iki”. • Topik <i>hiburan</i>: rikala Bambang siang-siang rawuh dhateng dalemipun Siti lawangipun dipuntutup lajeng dipunkinten makam. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> bilih dalem ingkang siang-siang dipuntutup lawangipun kados makam.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
24.	Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti kepanggih kaliyan bapakipun.	B : Nami kula menika Bambang. BS: Adhuh maneman jenenge, Bambang niku wiwing, apik, kuning, sampeyan gosong ngono kok. B : Malah kemripik. (Data 7/ GG)							√				√					√			<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: Bambang ngendheg ginemanipun bapakipun Siti ingkang ngece awakipun piyambak, humoripun wonten ing ukara “Adhuh maneman jenenge, Bambang niku wiwing, apik, kuning, sampeyan gosong ngono kok” saha <i>klausa</i> “Malah kemripik”. • Topik <i>hiburan</i>: bapakipun Siti ngendika bilih tiyang kanthi nama Bambang menika wiwing, saha, saha kulitipun jene boten gosong lajeng dipunwangsuli Bambang malah kemripik. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: ancasipun paring <i>gagasan</i> bilih tiyang ingkang gadhang nama Bambang menika wiwing, sae, sah kulitipun jene.
25.	Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti kepanggih kaliyan bapakipun.	BS: Weh...o...ngaten napa boten dipunsetani tiyang boten jangkep ngoten nika lho nggih? B :Loh leres ha badhe kula jangkepi nggih boten purun. BS: Wong raeneng kancane kok pringas-pringis nggih ta nggih? B : Anu sikile mlicet. (Data 8/ GG)							√				√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: Bambang ngendheg ginemanipun bapakipun Siti ingkang ngece awakipun piyambak, humoripun wonten ing <i>klausa</i> “Anu mlicet”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang dipununekaken tiyang ingkang boten jangkep amargi pringas pringis piyambak lajeng dipunwangsuli bilih sukunipun mlicet. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendika bilih Bambang pringas pringis piyambak jalaran sukunipun mlicet.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
26.	Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti kepanggih kaliyan bapakipun.	B : Nungsun parapta pepanggihan dinten menika antawisipun bapak utawi kula boten wonten sanak bapak kagungan konduran? BS: Haha...ketoke ki kaya wis tenanan lho neng kok jedhulane ki. (Data 9/ GG)			√								√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun Bambang saha bapakipun Siti, humoripun wonten ing ukara “bapak kagungan konduran?”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang saweg ngendikaken menapa ancasipun rawuh wonten mriku kanthi basa ingkang sae ananging lajeng Bambang nyuwun pirsane menapa wonten konduran. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ginemanipun Bambang ingkang nyuwun pirsane menapa wonten konduran wondene anggenipun ngendika Bambang menika sampun katingal estu.
27.	Bambang saweg mirsani Siti	B: Nadyan urung kenal kaya arep ndemok-ndemoka tangane. (Data 10/ GG)	√										√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud tunggal ukara: kadadosan saking tunggal ukara, humoripun wonten ing ukara “Nadyan urung kenal kaya arep ndemok-ndemoka tangane”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang saweg mirsani Siti saha ngendika bilih kepengin nyekel astanipun Siti. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang ingkang kepengin nyekel astanipun Siti rikala mirsani Siti.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
28.	Bambang rawuh dhateng dalemipun bapakipun Siti badhe nglamar Siti.	B : Kula boten saged cetha ngaturaken badhe nembung kang putra tiyang raos kula geter sanget. BS: Inggih. B : amargi bidhal saking griya dereng nedha. (Data 11/ GG)			√							√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun Bambang saha bapakipun Siti, humoripun wonten ing ukara “amargi bidhal saking griya dereng nedha”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang saweg nglamar Siti lajeng rumaos geter jalaran saking griya dereng nedha. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ginemanipun Bambang ingkang raos geter rikala nglamar Siti jalaran dereng nedha sanes jalaran <i>grogri</i>.
29.	Bambang rawuh dhateng dalemipun bapakipun Siti badhe nglamar Siti.	B: Kula menika nek disawang sakeplasan pancen elek, nek dimatke mblenger. (Data 12/ GG)	√									√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud tunggal ukara: kadadosan saking tunggal ukara, humoripun wonten ing ukara “Kula menika nek disawang sakeplasan pancen elek, nek dimatke mblenger”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang rumaos awon menawi dipunpirsani sakeplasan lajeng menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang rumaos awon menapa malih menawi dipunpirsani kanthi estu mblenger.
30.	Siti saha bapakipun saweg ngrembag	BS: Apa wareg? Si: Inggih neng mung sithik nika. BS: Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik,								√		√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>interupsi</i>: bapakipun Siti boten sarujuk kaliyan Siti bilih paklikipun namung dhahar sekedhik, humoripun wonten ing ukara “Neng pepak, padha wae wareg, ha njur sega sithik, endhog sithik, ha neh dadi okeh”.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	paklikipun.	endhog sithik, ha neh dadi okeh. (Data 13/ GG)																			<ul style="list-style-type: none"> • Topik <i>hiburan</i>: Siti matur dhateng bapakipun bilih paklikipun namung dhahar sekedhik ananging bapakipun ngendika bilih sekedhik ananging pepak. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun bapakipun Siti bilih paklikipun Siti dhahar sekedhik ananging pepak saengga dados kathah.
31.	Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti badhe nglamar Siti.	BS: Lho nggen pundi? B : Iki ta! BS: Heloh lekik mesthine loro ha nek siji kuwi jenenge dhekok. B : Kena plintheng. (Data 14/ GG)			√							√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun bapakipun Siti saha Bambang, humoripun wonten ing <i>klausu</i> “kena plintheng”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang matur supados bapakipun Siti mirsani lekikipun ananging bapakipun Siti ngendika bilih menika dhekok lajeng dipunwangsuli kening plintheng. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang ingkang rumaos kagungan lekik wondene menika dhekok amargi kening plintheng.
32.	Bambang rawuh dhateng dalemipun Siti badhe nglamar Siti.	B : Mangka sampun tarub kula. BS: Tarub? Ngomah sampeyan? Po duwe omah? B : Kidul kula. (Data 15/ GG)			√							√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun Bambang saha bapakipun Siti, humoripun wonten ing <i>klausu</i> “Kidul kula”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang ngendika bilih sampun tarub ananging dalem kidulipun. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang ingkang sampun tarub ananging jebul dalem kidulipun sanes dalemipun piyambak.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
33.	Bambang saha bapakipun Siti badhe besanan.	B : Wis saiki omahmu didol, manggon nggonku kabeh! BS: yaya. B : Neng nggonku nyewa. (Data 14/ GG)			√						√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun bapakipun Siti saha Bambang, humoripun wonten ing <i>klausa</i> “neng nggonku nyewa”. • Topik <i>hiburan</i>: Bambang saha bapakipun Siti sarujuk besanan lajeng Bambang dhawuh supados dalemipun bapakipun Siti dipunsade lajeng manggen wonten dalemipun Bambang ananging nyewa. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Bambang ingkang dhawuh supados bapakipun Siti nyade dalemipun lajeng manggen wonten dalemipun Bambang ananging nyewa.
34.	Wonten dalemipun Cil dereng wonten dhaharan saha unjukan menapa-napa.	Ci: Wis kana nggodhog wedang! Se: Kayune endi? Ci: E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta? (Data 1/ MKK)								√	√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: Cil mangsuli pitakenanipun Senuk kanthi radi kasar, humoripun wonten ing ukara “E...cagake kui jukukana kana, ha ming kayu e kok bingung, mburi kae rak ya akeh ta?”. • Topik <i>hiburan</i>: Cil dhawuh supados Senuk nggodhog wedang lajeng Senuk nyuwun pirsu kayunipun pundi dipunwangsuli supados mendheti cagak. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Cil ingkang dhawuh supados Senuk mendhet cagak kangge gegenen jalaran Cil mangkel kaliyan Senuk.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
35.	Cil saha kang boten sengaja kepanggih	... Ci: Aku nganti sok ora wani metu adoh-adoh. Ya kepiye ta iki jenenge ora nganggo klambi jas, jan kemulan andhuk. Iki bolahe akeh tenan lho. Iki tenan kuwi. Ka: Dadi kuwi jasmu ki nek dikerta aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya. (Data 2/ MKK)			√										√					√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawispun Cil saha kang, humoripun wonten ing ukara “Dadi kuwi jasmu ki nek dikersa aji karo bolahe larang bolahe kuwi ya”. • Topik <i>pergaulan</i>: Cil rumoas isin bilih medal kepanggih tiyang sanes ngagem jas ingkang kathah jaitanipun. • Fungsi <i>media hiburan</i>: ancasipun paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun kang bilih jasipun Cil menika awis blahipun tinimbang jasipun jalaran kathah jaitanipun.
36.	Cil bibar cariyos bilih gesangi-pun samenika kirang sae.	Ka: Kowe biyen arep ngepek senuh kuwi rak tak elikke aja. Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok. (Data 3/ MKK)				√					√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud cariyos: kang nyariyosaken rumiyin supados Cil nyamektakaken sedaya kabetahan saderengipun palakrami, humoripun wonten ing ukara “Bahanmu urip urung rampung tegese wong bebojoan ki kudu lengkap, ya duwe nggon, duwe perkakas, lan duwe bayar. Ha kowe ming nyawa thok”. • Topik <i>kritik</i>: kang paring <i>kritik</i> dhateng Cil ingkang boten mirengaken ngendikanipun rikala badhe palakrami. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: saderengipun palakrami kedah nyamektakaken panggenan, perkakas, saha padamelan.
37.	Kang taksih pados	... Ka: Nggo urip nem taun ra entek. Ci: Iya nek umurmu iseh							√				√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: kang ngendhegakan ngendikanipun Cil ingkang ngembe kang, humoripun wonten ing ukara “Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi”.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	<p>klimpe, rumiyin Cil ugi ndherek kang.</p>	<p>genep nem taun. Ka: Tak golek watu ya? Ca: Ha kok njur... Ka: Tak golek watu ya nggo ngasah raimu kuwi. (Data 4/ MKK)</p>																			
38.	<p>Cil saha kang saweg maling.</p>	<p>Ci: Ora nganu kang mbok aja ah, le nata apik-apik. Metu nggon sela ngono lho. Ka: Ya ora ana cil nek maling kok alusan kaya ngono, ha maling sugih pengowel neh ra entuk pangan. (Data 5/ MKK)</p>								√		√							√		<ul style="list-style-type: none"> • Topik <i>hiburan</i>: kang ngendika bilih pados klimpe saged kangge gesang enem taun lajeng Cil ngendika menapa yuswanipun kang ngantos enem taun menapa boten. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun kang ingkang badhe pados watu kangge ngasah pasuryanipun Cil wondene limrahipun ingkang dipunasah gaman.
39.	<p>Cil saha kang saweg maling.</p>	<p>Ci: Karepmu nek sengeni, karepmu lho aku wis ora nganu lho kuwi. Uwis ta iki uwis. Ka: Wong dudu theke kok</p>								√		√							√		<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: kang ngendhegaken ngendikanipun Cil ingkang boten limrah kanthi radi kasar, humoripun wonten ing ukara “Maling e ijeh rembugan wae!”. • Topik <i>hiburan</i>: Cil rumaos maneman bilih ndhudhah

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
		<p>owel! Cil: Ngertia aku rak ra melu ta? Ka: Lha mau! Maling e ijeh rembugan wae! (Data 6/ MKK)</p>																			<p>dalemipun tiyang sanes saha nyesel sampun ndherek maling lajeng kang ngendika menawi boten purun kedahipun wau.</p> <ul style="list-style-type: none"> Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun kang ingkang rumaos mangkel dhateng Cil amargi nembe samenika nyesel sampun ndherek maling saha boten tega menawi ndhudhah dalemipun tiyang sanes.
40.	Bapak kemutan rikala ibu menging tindak toko mundhut blangkon.	<p>Bpk: Aku arep neng toko ya ra oleh, aja neng toko kana okeh uwong. Anggepmu aku ki arep wong nyolong piye njur tok elikke ki. (Data 1/ Mbc)</p>		√							√							√			<ul style="list-style-type: none"> Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ing ukara “aja neng toko kana okeh uwong”. Topik <i>kritik</i>: Bapak boten remen kaliyan tumindakipun ibu ingkang menging tindak dhateng toko. Fungsi sarana <i>kritik</i>: paring <i>kritik</i> dhateng ibu ingkang menging bapak tindak dhateng toko amargi sampun kathah tiyang wondene menawi toko temtu kemawon kathah tiyang ingkang badhe mundhut kabetahan.
41.	Bapak mangkel kaliyan ibu ingkang kathah nyuwun	<p>Ibu: Njur aku ki nek ora njaluk tulung kowe ki njaluk tulung sapa? Malah aku kon njaluk tulung tanggane ngono pa piye? Bpk: Njupuk dhewe rak isa ta? Jarik kon njupukke, klambi kon</p>								√	√							√			<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>pematah</i>: bapak ngendhegaken ngendikanipun ibu radi kasar, humoripun wonten ing ukara “Njupuk dhewe rak isa ta? Jarik kon njupukke, klambi kon njupukke, mosok cemara we kon nggolekke?”. Topik <i>kritik</i>: bapak boten remen kaliyan tumindakipun ibu ingkang kathah nyuwun tulung bab ingkang saged

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	tulung.	njupukke, mosok cemara we kon nggolekke? (Data 2/ Mbc)							0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	
																					dipuntindakaken piyambak. • Fungsi sarana <i>kritik</i> : paring <i>kritik</i> dhateng ibu kanthi ngendikanipun bapak ingkang dhawuh supados ibu saged mendhet rasukan, nyamping, saha pados cemara piyambak.
42.	Bapak saha ibu saweg siap-siap badhe kondangan lajeng bapak kemuten rikala badhe mundhut blangkon.	Bpk: Aku arep tuku blangkon dhewe ra oleh, wis pakne sok tak tukoke. Lha mbareng tak nggo sesak. Tak nggo sesak we omong karo kowe ya kowe iseh omong neh. Mbokne iki blangkone sesak e, ha ya sirahe sing dilongi. (Data 3/ Mbc)				√						√							√		• Wujud cariyos: bapak nyariyosaken rikala ibu mundhutaken blangkon, humoripun wonten ukara “ya sirahe sing dilongi”. • Topik <i>kritik</i> : Bapak badhe mundhut blangkon piyambak boten pikantuk lajeng dipunpundhutaken ibu ananging boten cekap. • Fungsi sarana <i>kritik</i> : paring <i>kritik</i> dhateng ibu ingkang dhawuh supados mustakanipun bapak dipunkirangi rikala bapak ngendika bilih blangkonipun boten cekap.
43.	Bapak badhe ngagem iket tindak kondangan ananging ibu dhawuh ngagem lendhang.	... Bpk: Kudhungan godhong pa? Ibu: Kudhungan nganggo lendhangku kae! Bpk: We dadi aku wong lanang ki nganggo lendhang ngono pa? (Data 4/ Mbc)			√							√							√		• Wujud <i>dialog</i> : pirembgan antawisipun bapak sah ibu, humoripun wonten ing ukara “We dadi aku wong lanang ki nganggo lendhang ngono pa?”. • Topik <i>kritik</i> : bapak badhe kondangan ngagem iket ananging dipundhawuhi ibu supados kudhungan ngagem lendhang. • Fungsi sarana <i>kritik</i> : paring <i>kritik</i> dhateng ibu ingkang dhawuh supados bapak ngagem lendhang kangge kudhungan wondene lendhang menika kangge tiyang setri.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
44.	Bapak saha ibu saweg siap-siap badhe kondangan lajeng bapak bingung badhe ngagem menapa.	Bpk: Nganggo jas, kuplukan, sarungan, nganggo sepatu. Ibu: Kowe ki duwe jas pa? Bpk: O ya ra duwe e ya, nyilih piye? Apa mengko ndadak tuku. Ibu: Wis ora wae, wis apike nganu nganggo kaos thok we. (Data 5/ Mbc)								√						√				√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>interupsi</i>: ibu boten sarujuk bilih bapak badhe mundhut utawi nyambut jas, humoripun wonten ing ukara “wis apike nganu nganggo kaos thok we”. • Topik <i>pergaulan</i>: bapak ngendika bilih tindak kondangan kedah ngginakaken rasukan ingkang trep kados jas, kupluk, sarung, saha sepatu. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun ibu ingkang dhawuh supados bapak ngagem kaos kemawon dhateng kondangan. Ibu ngendika menika amargi mangkel kaliyan bapak.
45.	Bapak saha ibu rembagan badhe numpak menapa tindak kondangan.	Bpk: Lho nek le ngepit ki isa, neng barang wis mlaku kuwi lehku arep medhun ki le angel ngono. Ibu: Lha mula kuwi nek angel le medhun trus anjlok kali. Bpk: We malah mayar tur empuk le medhun ya. (Data 6/ Mbc)								√			√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: bapak sarujuk kaliyan pamanggihipun ibu ingkang boten limrah kanthi ancas kangge ngendheg ngendikanipun ibu, humoripun wonten ukara “malah mayar tur empuk le medhun ya”. • Topik <i>hiburan</i>: Bapak saged nyepedha ananging boten saged mangandhap lajeng ibu usul bilih mekaten anjlok wonten kali kemawon. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun bapak ingkang sarujuk bilih boten saged mangandhap saking sepedha anjlok wonten kali amargi gampil saha empuk.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
46.	Bapak saha ibu saweg ngendheg tukang becak jalaran kepengin mbecak dhateng kondangan.	... Bpk: Ha mung ubel-ubelan andhuk kaya ngono kok manis. Ibu: Lha wong bentuke rungkut ngono kok manis. Tbc: Ha rungkut ana dhemite. (Data 7/ Mbc)							√				√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>tolak bala</i>: tukang becak ngendhegaken ngendikanipun bapak sah ibu ingkang ngece awakipun, humoripun wonten ing ukara “Ha rungkut ana dhemite”. Topik <i>hiburan</i>: tukang becak rumaos manis bilih palarapanipun dipunubeli andhuk lajeng ibu ngendika pasuryanipun boten manis ananging rungkut. Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak ingkang ngendika bilih pasuryanipun rungkut amargi kathah dhemitipun. Ukara menika ngemu teges bilih rungkut ingkang dipunkarepaken satunggaling papan.
47.	Tukang becak saweg dipunendheg dening bapak saha ibu saha dipunece bilih kulitipun cemeng.	Tbc: Ha nek bojo sampeyan niku kuning neng kuning ting prelang niku napa? Nek kaya ngoten niku apa ora jeneng panunen? (Data 8/ Mbc)		√									√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ukara “Nek kaya ngoten niku apa ora jeneng panunen?”. Topik <i>hiburan</i>: Tukang becak ngendika bilih ibu kulitipun jene ananging ting prelang lajeng dipunsebut bilih panunen. Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak ingkang nyebut bilih ibu panunen amargi kulitipun jene ting prelang.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
48.	Bapak saha ibu badhe numpak becak tindak kondangan.	... Bpk: Niki nggih boten adoh banget antarane telung kilo meter saking riki. Tbc : O...emoh. Ibu: Ho ki wong ki karepe piye ta iki? Tukang becak: Nek gelem mbaka sekilo. (Data 9/ Mbc)			√										√					√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun bapak, ibu, saha tukang becak, humoripun wonten ing ukara “Nek gelem mbaka sekilo”. • Topik <i>pergaulan</i>: bapak saha ibu rembagan kaliyan tukang becak supados purun ndugekaken dhateng kondangan. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak bilih purun ndugekaken bapak saha ibu dhateng kondangan menawi mbaka setunggal kilo.
49.	Bapak saha ibu badhe numpak becak tindak kondangan wonten desa Grojoan Sewu.	... Ibu: Boten, wong niku desa kok. Bpk: Desa jenenge Grojogan Sewu. Dasamuka boten tau mriku kok. Tbc: Ha jare Dasamuka nek mertapa ten Grojogan Sewu niku? Bpk: Ha neng rak ora Grojogan ngriku. Tbc: Lho mangke nek sing ken nunggu buta-butak... apa ana becak kerah buta? (Data 10/ Mbc)			√										√					√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun bapak, ibu, saha tukang becak, humoripun wonten ukara “apa ana becak kerah buta?”. • Topik <i>pergaulan</i>: tukang becak nginten bilih Grojogan Sewu ingkang dipunngendikakaken dening bapak, Grojogan Sewu ingkang rumiyin dipunangge tapa Dasamuka ananging ingkang dipunkarepaken inggih menika desa Grojogan Sewu. Tukang becak sampun boten wantun bilih mangke kepanggih buta. • Fungsi <i>media informasi</i>: paring <i>informasi</i> bilih Grojogan Sewu jaman rumiyn papan kangge tapa Dasamuka lajeng samenika ugi wonten desa ingkang namanipun sami.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
50.	Bapak saha ibu badhe numpak becak tindak kondangan.	Tbc: Neng bojo sampeyan sik pa sampeyan sik? Bpk: Bareng! Kok dadi... Ibu: Iki piye ta? Bpk: Ana wong loro kok dhewe-dhewe. Tbc: Wa lha ra kuat kok. (Data 11/ Mbc)			√							√								√	Wujud <i>dialog</i> : pirembagan antawisipun bapak, ibu, saha tukang becak, humoripun wonten ing ukara “Neng bojo sampeyan sik pa sampeyan sik?”. • Topik <i>hiburan</i> : tukang becak nyuwun pirsu ingkang badhe dipundugekaken dhateng kondangan bapak napa ibu rumiyin amrgi menawi kalih boten kiyat. • Fungsi <i>media hiburan</i> : paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak bilih ingkang numpak becak bapak menapa ibu rumiyin jalaran tukang becak ngendika boten kiyat.
51.	Tukang becak saweg nambah angin becahipun ingkang kempes.	Ibu: Ha kok sing gedhe malah wetenge sing mbecak. (Data 12/ Mbc)	√									√								√	• Wujud setunggal ukara: kadadosan saking setunggal ukara, humoripun wonten ukara “Ha kok sing gedhe malah wetenge sing mbecak”. • Topik <i>hiburan</i> : ibu ngendika bilih padharanipun tukang becak ingkang ageng rikala nambah angin ban becahipun. • Fungsi <i>media hiburan</i> : paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun ibu bilih padharanipun tukang becak ingkang ageng sanes banipun rikala nambah angin ban becak.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
52.	Bapak saha ibu saweg mbecak tumuju kondangan.	... Tbc: Golek lapangan sing rada jembar. Bpk: Ha ngge napa? Tbc: Neter kadigdayan. (Data 13/ Mbc)			√								√							√	Wujud <i>dialog</i> : pirembagan antawisipun bapak saha tukang becak, humoripun wonten ing <i>klausa</i> “Neter kadigdayan”. • Topik <i>hiburan</i> : tukang becak ngendika kaliyan bapak supados pados lapangan ingkang radi wiyar kangge neter kadigdayan. • Fungsi <i>media hiburan</i> : paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak ingkang ngejak bapak neter kadigdayan wonten ing lapangan. Tukang becak ngendika menika amargi mangkel kaliyan bapak.
53.	Tukang becak ndugekakaken bapak saha ibu tindak kondangan saweg liwat papan ingkang sepi.	Tbc: Angker akeh kerene lho. (Data 14/ Mbc)	√										√							√	• Wujud setunggal ukara: kadadosan saking setunggal ukara, humoripun wonten ukara “Angker akeh kerene lho”. • Topik <i>hiburan</i> : Tukang becak ngendika billih angker menika kathah krenipun. • Fungsi <i>media hiburan</i> : paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun tukang becak bilih angker menika kathah krenipun wondene ingkang limrah kathah dhemitipun.
54.	Blantik 1 saha garwanipun sami ngemutaken kadadosan jaman	Gb1: Seneng karo simbok ta? Ha kono peken! B1 : Ha mbokmu wis ora nana pa kon ngepek								√		√								√	• Wujud <i>pematah</i> : blantik 1 ngendhegaken ngendikanipun garwanipun ingkang boten mutu kanthi radi kasar, humoripun wonten ukara “Ha mbokmu wis ora nana pa kon ngepek kijing!”.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	rumiyin.	kijing! (Data 1/ Mbl)																			
																					<ul style="list-style-type: none"> • Topik <i>hiburan</i>: blantik 1 dipundhawuhi dening garwanipun supados ngepek ibu marasepuhipun ingkang sampun tilar donya. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 1 amargi awakipun piyambak dpundhawuhi ngepek ibu marasepuhipun ingkang sampun tilar donya.
55.	Blantik 1 saha garwanipun sami ngemutaken kadadosan jaman rumiyin rikala dereng palakrami.	Gbl: Ha mbok kelingan, Pak. Kowe kuwi jaman durung dadi bojoku alah gene lehmu wira wiri ki latarku kok ngantek jeblog. B1 : Ha dalane mung metu kono kon metu ngendi? (Data 2/ Mbl)								√			√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>interupsi</i>: blantik 1 boten sarujuk kaliyan garwanipun, humoripun wonten ukara “Ha dalane mung metu kono kon metu ngendi?”. • Topik <i>hiburan</i>: garwanipun blantik 1 ngendika bilih rumiyn blantik 1 asring lewat ngajeng dalemipun lajeng dipunwangsuli dening blantik 1 bilih marginipun namung setunggal menika. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 1 bilih awakipun piyambak liwat margi ngajeng dalemipun garwanipun amargi marginipun namung setunggal menika sanes amargi ngesir.
56.	Garwanipun blantik 1 nate badhe dipunpek	Blantik 1: Byuh kantor pos arep ngepek kowe. Kowe entuk		√									√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud kalih ukara: kadadosan saking kalih ukara, humoripun wonten ukara “Kowe entuk kantos pos njur anak-anak amplop malahan”.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	dening <i>pegawai</i> kantor pos.	kantos pos njur anak-anak amplop malahan. (Data 3/ Mbl)																			
																					<ul style="list-style-type: none"> • Topik <i>hiburan</i>: Garwanipun blantik 1 nate badhe dipunpek kantor pos lajeng mesthi putranipun amplop. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 1 ingkang ngendika bilih garwanipun rumiyn dipunpek kantor pos badhe kagungan putra amplop wondene karep garwanipun badhe dipunpek <i>pegawai</i> kantor pos.
57.	Blantik 1 rumoas bilih dados blantik saged kasil.	... Gb1: Apa iki emas pa Pak? B1 : Halah apa timbel walah kowe nyokdhong kok ngurang-ngurangke kuwi. Kuwi bojo piye coba? Kowe kok dadi mas sing dinggo kok ra reti ki piye ta kuwi? Gb1: Mas kok sok anu biru erem. B1: Lha kuwi digebug. (Data 4/ Mbl)								√		√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: blantik 1 ngendhegaken ngendikanipun garwanipun kanthi boten limrah, humoripun wonten ukara “Lha kuwi digebuk”. • Topik <i>hiburan</i>: Garwanipun blantik 1 boten pitados bilih ingkang dipunagem emas amargi werninipun biru erem lajeng dipunwangsuli dening blantik 1 bilih menika dipungebug. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 1 bilih emasipun menika biru erem amrgi dipungebug.
58.	Blantik 2 badhe pesen kebo.	... Gb1: Menawi pesem menika kirang mangertos. B2 : Pesen. Gb1: O...nggih. B2 : Nek cara wong nom pesen, nek wong tuwa pesem sebab untu			√							√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun blantik 2 saha garwanipun blantik 1, humoripun wonten ukara “Nek cara wong nom pesen, nek wong tuwa pesem sebab untu sampun boten wonten”. • Topik <i>hiburan</i>: Garwanipun blantik 1 boten mudheng rikala

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
60.	Juru kunci saweg dipuntuweni blantik 1.	Jk: Senajan kuru neng rak ra tau memangan aku ki, mung arang-arang. (Data 7/ Mbl)	√										√							√	
61.	Juru kunci saweg dipuntuweni blantik 1.	... Jk: Kok ora ket wingi-wingi, tak kerokke lumut kijing ki pa? engko dimamah sagenggem njur logro. B1: Modar...wong watuk kok diwei kerokan kijing ki kok njur tamba apa. (Data 8/ Mbl)								√		√								√	
22																					
<ul style="list-style-type: none"> • Wujud setunggal ukara: kadadosan saking setunggal ukara, humoripun wonten ukara “Senajan kuru neng rak ra tau memangan”. • Topik <i>hiburan</i>: juru kunci ngendika bilih awakipun piyambak kuru ananging boten nate dhahar, namung kadhangkala. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun juru kunci bilih sanajan kuru ananging awakipun piyambak boten nate dhahar sah namung kadhangkala. 																					
<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>pematah</i>: blantik 1 matahaken ngendikanipun juru kunci kanthi radi kasar, humoripun wonten ukara “Modar...wong watuk kok diwei kerokan kijing ki kok njur tamba apa”. • Topik <i>hiburan</i>: juru kunci ngendika bilih mangertos blantik 1 cekoh wiwit wingi badhe dipunpadosaken lumut kijing. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 1 ingkang mangkel badhe dipunsukani kerokan kijing kangge tamba cekoh. 																					

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
62.	Blantik 1 cariyos dhateng juru kunci bilih bibar kapusan.	Jk: Mbok ya digoleki wonge kuwi kok le. B1: Halah wonge lemu sajak rada kuru, angel kuwi wonge potongane. Jk: Dadi rupane ki gojag-gajeg. (Data 9/ Mbl)			√								√							√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun juru kunci saha blantik 1, humoripun wonten ukara “Dadi rupane ki gojag-gajeg”. • Topik <i>hiburan</i>: juru kunci dhawuh supados blantik 1 madosi tiyang ingkang ngapusi lajeng dipunwangsuli bilih awakipun lema radi kuru. • Fungsi media hiburan: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun juru kunci bilih tiyang ingkang dipunpadosi blantik 1 menika pasuryanipun gojag-gajeg amargi boten lema saha boten kuru.
63.	Blantik 2 badhe nyekar tindak makam kepanggih kaliyan juru kunci.	... B2: Kula sampun mangertos yen panjenengan menika tiyang mara tapa, tegesipun kagungan mripat menika ketinggal mlebet sanget. Jk: Iya pancen kowe wong waskitha ngerti, mula mripatku mlebu banget neng njaba isis. (Data 10/ Mbl)						√					√				√				<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: juru kunci ngendheg ngendikanipun blantik 2 ingkang ngece, humoripun wonten ukara “mula mripatku mlebu banget neng njaba isis”. • Topik <i>hiburan</i>: juru kunci ngendika dhumateng blantik 2bilih awakipun menika tiyang prihatin lajeng blantik 2 ngendika sampun mangertos amargi paningalanipun mlebet sanget • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: paring <i>gagasan</i> bilih tiyang prihatin menika paningalanipun mlebet sanget.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
64.	Blantik 2 tindak makam kepanggih kaliyan juru kunci.	... Jk: Aku wong...ya njero kene kene ngisor kene. Sing ngreksa kene sing nduweni wong pirang- pirang iki. Iki sing kuwasa aku. B2: Dados dhaerah pemejahan menika? Jk: Heeh. Kok dhaerah pemejahan ki kepiye? B2: Dhaerah tiyang pejah sedaya. (Data 11/ Mbl)			√							√								√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun juru kunci saha blantik 2, humoripun wonten ukara “Dados dhaerah pemejahan menika?”. • Topik <i>hiburan</i>: juru kunci ngendika bilih awakipun piyambak ingkang nguwaosi makam saha dados pangarsa para tiyang ingkang sampun tilar donya. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 2 bilih makam menika namanipun dhaerah pemejahan amargi tiyangipun sampun pejah sedaya.
65.	Pak Arjo saha bu Arjo madosi putranipun.	... Mr: Lha lha nggih cerake tungkak niku. PA: Kemiri. Marno : Bioskop kemiri? PA: Kemiri menika gambare nika dhengkul. Lha wong takone kok ya bioskop ngono lho kene ki ra tau nonton bioskop. (Data 1/ Ngdn)					√				√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: pak Arjo ngendheg ngendikanipun Marno amargi pak Arjo boten mangertos nama bioskop ingkang dipunkarepaken Marno, humoripun wonten ukara “Kemiri menika gambare nika dhengkul”. • Topik <i>hiburan</i>: Marno nyuwun pirsana bioskop wonten ing dhaerah dalemipun pak Arjo inggih menika tungkak ananging pak Arjo boten mangertos namanipun emnapa lajeng dipunwangsulni kemiri. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun pak Arjo ingkang nyebut bilih nama bioskop wonten ing dhaerah tungkak menika kemiri saha gambaripun dhengkul.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
66.	Blantik 2 tindak makam kepanggih kaliyan juru kunci.	... Jk: Aku wong...ya njero kene kene ngisor kene. Sing ngreksa kene sing nduweni wong pirang- pirang iki. Iki sing kuwasa aku. B2: Dados dhaerah pemejahan menika? Jk: Heeh. Kok dhaerah pemejahan ki kepiye? B2: Dhaerah tiyang pejah sedaya. (Data 11/ Mbl)			√								√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun juru kunci saha blantik 2, humoripun wonten ukara “Dados dhaerah pemejahan menika?”. Topik <i>hiburan</i>: juru kunci ngendika bilih awakipun piyambak ingkang nguwaosi makam saha dados pangarsa para tiyang ingkang sampun tilar donya. Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun blantik 2 bilih makam menika namanipun dhaerah pemejahan amargi tiyangipun sampun pejah sedaya.
67.	Basiyo mangkel dipuntilar garwa saha rewangi- pun.	... Bsy: Apa ana mbendina aku mangane elek-eleke dileleti apa-apa kok njur gawakke uwi. Uwi ngga apa? Nggateli cangkem. Ben lunga bojo dhela engkas nek bayaran klethek-klethek. Batur meneh le metu nanggung tanggal rong puluh malah bathi ra mbayar. Ngapa? Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben.				√						√								√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud cariyos: Basiyo cariyos ingkang nembe kadadosan tumrap awakipun piyambak, humoripun wonten ukara “Ben dhongna ki arep bayaran tak wehke bojone, minggat ya ben”. Topik <i>kritik</i>: Basiyo boten remen dipunbetakaken uwi amargi biasanipun dhahar roti. Basiyo ugi mangkel amargi garwa sah rewangipun kesah saking dalem nututi tiyang sepuhipun. Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Basiyo ingkang biasanipun dhahar roti ingkang dipunleleti.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
		(Data 2/ Ngdn)																			
68.	Beja kepanggih kaliyan marno wonten dalemipun pak Arjo.	... Bj: Lha kula si Beja nika. Mr: Adhuh si Beja. Beja. PA: Beja iki piye? Beja : Beja niku nami kula. BA: Bejo. (Data 3/ Ngdn)			√								√							√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun Marno, Beja, pak Arjo, saha bu Arjo, humoripun wonten ing tembung “Beja”. Topik <i>etnis</i>: bedanipun ngendikakaken fonem /a/ miturut Jawi Banyumasan saha Jawi Yogyakarta utawi Sala. Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun Beja ingkang nepangaken namanipun ngginakaken logat Banyumasan.
69.	Mbokne saweg mirengaken gamelan lajeng dipunruruhi dening bapak jalaran ngantuk.	Mbk: ha wong kepenak lehku ngrungokke ki mau. Pkn: Kepenaken... kepenaken ha ya kene ki kumpulan wong sing paling nges dhewe. Mbk: Kumpulan apa ta? Pkn: Sripah, wong cetha nggon gamelan kok kumpulan apa. (Data 1/ PJ)								√		√								√	<ul style="list-style-type: none"> Wujud <i>pematah</i>: pakne matahaken pitakenanipun mbokne ingkang boten mutu, humoripun wonten ukara “Sripah, wong cetha nggon gamelan kok kumpulan apa”. Topik <i>hiburan</i>: mbokne remen mirengaken gamelan lajeng pakne ngendika bilih nggen gamelan menika kempalan ingkang paling nges. Mbokne nyuwun pirsu kempalan menapa lajeng dipunwangsuli sripah Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun pakne bilih menika kempalan sripah amargi radi mangkel lajeng dipunterangaken bilih sampun cetha kempalan nggen gamelan.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
70.	Pakne saha mbokne ngrembag pangrawit.	... Pkn : Ha ya dhonge ki malah mentes sing tuwa-tuwa kui neng mesthi nggawa kacu. Mbk: Wong tuwa kok nggo kacu ki njuk kepiye? Pkn: Njagakke nek ana sing dibuntel. (Data 2/ PJ)			√						√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun pakne saha mbokne, humoripun wonten ing tembung “Njagakke nek ana sing dibuntel”. • Topik <i>hiburan</i>: tiyang enem menawi nabuh gamelan kirang kempling beda kaliyan ingkang sampun sepuh langkung mentes ananging remen mbekta kacu kangge nyamektakaken bilih wonten ingkang dipunbuntel. • Fungsi <i>media hiburan</i>: paring <i>hiburan</i> kanthi ngendikanipun pakne ingkang nyebut bilih pangrawit sepuh menika asring mbekta kacu kangge mbuntel ingkang saged dipunbekta wangsul.
71.	Pakne saha mbokne ngrembag jinising pangkur.	... Mbk: Ana lho. Pangkur apa iki? Pkn : Kasmaran? Mbk: Rambangan... O...rambangan. Pkn: Wah kuwi emoh aku, pangkur ora seneng kuwi aku. Mbk: Kok ora seneng? Pkn: Nek klelep sisan mah wis malahane. (Data 3/ PJ)			√						√									√	<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun mbokne saha pakne, humoripun wonten ing <i>klausa</i> “Nek klelep sisan mah wis malahane”. • Topik <i>hiburan</i>: jinising pangkur wonten pangkur jenggleng, banyumas, semarangan, saha rambangan ingkang boten dipunremeni pakne, menawi klelep malah boten napa-napa. • Fungsi <i>media informasi</i>: pangkur menika kathah jinisipun kadosdene jenggleng, banyumas, semarangan, saha rambangan

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
72.	Mbokne saweg gladen dados waranggana.	... Pkn: Lambene ki dimbrana-mbranakke. Mbk: Ha neh engko lambeku ya tekan ngendi-ngendi. Pkn: Lho engko rak aku sing ngadhang njaba kono. Lha ya ming saudhekke kono tegese diencas-encoske ki ben ketok seni ngono lho. (Data 4/ PJ)							√				√				√				
																					<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>tolak bala</i>: pakne ngendheg ngendikanipun mbokne ingkang damel boten remening manah, humoripun wonten ing tembung “Lho engko rak aku sing ngadhang njaba kono”. • Topik <i>hiburan</i>: Mbokne gledhen dados waranggana lajeng dipundhawuhi pakne supados lambenipun dipunencosaken supados seni ananging mbokne ngendika bilih mangke lambenipun dumugi pundi-pundi lajeng dipunwangsuli bapak mangke badhe dipunadhang wonten njawi. • Fungsi ngandharaken <i>gagasan</i>: anggenipun nembang menika lambenipun kedah dipunencos-encosaken supados langkung seni.
73.	Pakne saha mbokne ngrembag pangarsaning kempalan nggen gamelan.	Pkn: Gumunku tangane kuwi lho... Mbk: Kok le trampil. Pkn: Trampil. Ora mung ngendhange trampile. Mbk: Ha ngapa? Pkn: Nampani dhit ya. (Data 5/ PJ)			√								√							√	
																					<ul style="list-style-type: none"> • Wujud <i>dialog</i>: pirembagan antawisipun mbokne saha pakne, humoripun wonten ing <i>klausa</i> “Nampani dhit ya”. • Topik <i>hiburan</i>: pangarsa kempalan nggen gamelan menika trampil sanget, lajeng pakne ugi ngendika bilih trampil ugi nampi arta.. • Fungsi <i>media hiburan</i>: pakne ngendika bilih pangarsa kempalan nggen gamelan menika trampil sanget kalebet anggenipun nampi arta.